

Acemiler

Erhan Bener

BÜTÜN ESERLERİ 2

Türkçe Edebiyat Dizisi

ERHAN BENER

Erhan Bener, 19 Nisan 1929 yılında, babasının görevli olarak bulunduğu Kıbrıs'ta doğmuş, 7 Aralık 2007'de Ankara'da vefat etmiştir.

Babası Fen Doktoru. M.Raşit Bener, Annesi Mediha Bener'dir. Amcası Cemil Sena (Ongun) dönemin önde gelen felsefecilerindir. Ağabeyi yazar Vüs'at O.Bener, kızkardeşi Bilge (Bener) Bölükbaşı ve oğlu Yiğit Bener de edebiyatçıdır.

İlk, orta, lise öğrenimini Anadolu'nun çeşitli il ve ilçelerinde tamamlayan Bener, 1950 yılında, Ankara S.B.F.yi bitirdi. 1956 yılında A.Ü. Hukuk Fakültesi'nden lisans diploması aldı. 1951–58 yılları arasında Maliye Hesap Uzmanı olarak görev yaptı. 1858-59'da Belçika'da, 1963–66 arasında Paris Büyükelçiliği'nde Maliye Danışmanı, 1969–73 arasında Paris'te O.E.C.D. Türkiye Daimi Delege Yardımcısı olarak görev yaptı. Hazine Genel Müdür Yardımcısı, Hazine Müşaviri olarak çalıştı. En son 1975 yılında Emekli Sandığı Genel Müdürü iken kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. Kısa bir süre avukatlık da yaptı.

1957'de Neşecan (Otyam) ile evlenen Erhan Bener'in iki çocuğu, yazar Yiğit Bener ve matematik öğretmeni Yaprak (Bener) Chapdelaine ve üç torunu vardır.

Edebiyat yaşamına 1945 yılında çeşitli dergilerde yayınlanan şiir ve öyküleriyle atılan Bener'in otuzun üstünde kitabı vardır; kimi yapıtları yabancı dillere çevrilmiştir. Ayrıca, çocuk kitapları, çevirileri, radyo oyunları bulunmaktadır. Pek çok meslekî (maliye ve iktisat) kitapları da yazmıştır.

Erhan Bener'in yapıtları birçok ulusal ve uluslararası ödüle değer bulunmuş, ayrıca birçok yapıtı sinemaya ve tiyatroya uyarlanmıştır.

ERHAN BENER'in Edebi Yapıtları (Son baskıları itibariyle)

REMZİ KİTABEVİ'nde
Yaralı Aşklar, 1998 Öyküler
Oyuncu, 1998 Roman
Anafor, 1999 Roman
Sisli Yaz, 1999 Roman
Köleler ve Tutkular, 2000 Roman
Loş Ayna, 2000 Roman
Babarla Gelen, 2000 Roman
Işığın Gölgesi, 2000-Roman
Böcek, 2000, Roman
Ölü Bir Deniz,2001 Roman
Sonbahar Yaprakları, 2001Deneme
Yalnızlar,2002, Roman
Bürokratlar,2002, Anı-Öykü
İlişkiler, 2002 Roman, Orhan Kemal Roman Ödülü
Ortadakiler, 2003 Roman
Dönüşler, 2004 Roman
Arabalarım, 2003 Anı-Öykü

DÜNYA YAYINEVİ'nde
Hınzır Kız, 2004 Roman, 1996 Yunus Nadi Roman Ödülü
Sıra dışı Bir Kadının Otobiyografisi, 2004 Roman
Aşk, Nereye Kadar, 2003 Öyküler
Bir Demet Mimoza, 2003 Öyküler
Aşk-ı Muhabbet Sevda, 2004, 1992 Yunus Nadi ve Haldun Taner Ödülü
Gece Gelen Ölüm, 2005-Öyküler
Yaşam Bir Düş, 2005 Öyküler
Erhan Bener'in Dünyasına Yolculuk, 2004 Söyleşi-Feridun Andaç'la.
Denizaşırı Öyküler, 2006 Öyküler
Elif'in Öyküsü, 2006
Macelos Da Vinci-Asya Seferi, 2006 Roman,
Macellos Da Vinci-Çıldırtan Yağmurlar, 2006 Roman.
Günbatımı Öyküleri, 1995 Öyküler, 2007 Öyküler (1996 Dil Derneği, Ömer Asım Aksoy Ödülü)

Çeşitli Yayınevlerinde
Sesler, 1948, Şiirler, Erciyes Yayınları
Acemiler, 1976 Roman, Cem Yayınevi,
Kedi ve Ölüm, 1997 Roman, Ümit Yayınevi, Türk-Fransız Kültür Cemiyeti Ödülü
Macellos da Vinci'nin Serüvenleri, 1981-Roman, Yazko Yayınları
Tekilleşme, 1993 Roman, Bilgi Yayınevi
Bir Büyük Bürokratın Romanı, 1991 -Biyografi, Bilgi Yayınevi
Cemil Eren-2001, Biyografi-Albüm, Toyan Yayını
Hızır Doktor, 1998-, Oyun, Kültür Bakanlığı Y. – Muhsin Ertuğrul Ödülü
Şabmeran, 2001-Oyun, " "
Bürokratlar, 1998-Oyun " "
Çıldırtan Yağmurlar, 1980, İzlem Yayınları
Şabmeran Öyküsü, 1998,Çocuk Romanı, Gendaş Yayınları
Burcu Öğretmenin Öyküleri, Çocuk Öyküleri, Gendaş Yayınları.

Ayrıntı: 682
Türkçe Edebiyat Dizisi: 19

Acemiler
Erhan Bener

Son Okuma
Esra Koç

© *Yiğit Bener & Yaprak Bener Chapdelaine*

Bu kitabın Türkçe yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak Fotoğrafı
Mark Horn / Photographer's Choice / Getty Images Turkey

Kapak Tasarımı
ökçe Alper

Dizgi
Hediye Gümen

Baskı
Kayhan Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti
Davutpaşa Cad. Güven San. Sit. C Blok No.: 244 Topkapı/İst.
Tel.: (0212) 612 31 85
Sertifika No.: 12156

Birinci Basım 2012
Baskı Adedi 2000

ISBN 978-975-539-714-6
Sertifika No.: 10704

AYRINTI YAYINLARI
Hobyar Mah. Cemal Nadir Sok. No: 3 Cağaloğlu – İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

Erhan Bener

Acemiler

TÜRKÇE EDEBİYAT DİZİSİ

Melekler Evi
Göksel Yılmaz

Akbisar Düşerken
Mahmut Şenol

Kurumuş Nehrin Yatağında
Uğur Erkman

Gecedegiden
Hüseyin Kıran

Arıza Babaların Çatlak Kızları
Ayten Kaya Görgün

Zeval
Nihan Taştekin

Bir Zamanlar Bakırköy
Tahir Musa Ceylan

Önceki Çağın Akşamüstü
Ömer F. Oyal

Akvaryumda Ölü Bir Balık
Mürselin Kurt

Fevkalbeşer Sair Bey ve Suskunluğu
Ömer İzgeç

Laf Evi
Serdar Aysev

Kayıp Taşlar
Asuman Bayrak

Fransız Balkon
Ahmet Coşkun

Boşluğun Sesi
Umut Dağıstan

Bir Tuhaf İntikam
Uğur Erkman

Karsuyu
Hüseyin Bul

Babamın En Güzel Fotoğrafı
Gönül Kıvılcım

Kedi ve Ölüm
Erhan Bener

Erhan Bener

Acemiler

1

Necdet yürüyordu. Sevinmesi gerektiğini düşünerek "sevinmeliyim" diyordu içinden; ama biliyordu, yine eksik kalmış bir dinginlik, bulanık bir doyumsuzluk saracaktı yüreğini birazdan, her başarısının sonunda olduğu gibi. Oysa o, bağıra çağıra, delidolu kaygısızca sevinebilmeyi ne kadar isterdi! Nerede!... her başarının, her mutluluğun arkasında, bir başarısızlığın, bir kötülük yada sıkıntının geleceği korkusu, tasası yok mu, kurtaramayacaktı kendisini bu duygudan. O tasa, o korku, yine yüreğini sarıverecek, kaptırıverecek kendisini o duyguya diye bayağı üzülüyordu. Sevinmenin ne anlama geldiğini –arkasından üzüntünün gelmesi kaçınılmaz bir şeydir inancıyla– hiç öğrenmemiş olmayı yeğlerdi, elinden gelse.

Kapalıçarşı'ya, Kale Kapısı yönündeki aralıktan girdi, dar sokaktaki ilk dükkânın önünde durdu, kirli yosun rengi taş duvara dört ucundan gelişigüzel tutturulmuş, boyası dökük, yarısı paslı koca saç levhadaki eciş bücüş yazıyı okudu: Doğramacı Salim Usta."

"S" harfi alt üst paralel çizgileri yamulmuş bir "Z" ye benziyordu, "Salim Usta" yazısının. İçinden yeniden okudu: "Zalim Usta" dedi, güldü. Salim Usta'nın zalim olabileceği düşüncesi aklından geçmemişti hiç. Şaşmış göründü buna. Sonra omzunu silkti:

"Ömer iyi tarif etmiş. Kolay yerdeymiş."

Alçacık kapıdan kafasını uzatarak içeri bakındı. Hiçbir şey görünmüyordu.

-Öf be. Ölmeden mezara girmek gibi bir şey.

Sonra, sakınarak basamakları inmeğe başladı. Soluğu tıkanıyordu insanın. Yeraltı serinliği, nem, reçine, talaş, erimiş tutkal kokusu. Hızarın boğuk gülürtüsünden başka ses duyulmuyordu. Gözleri bir türlü alışamıyordu karanlığa. Gerisin geriye dönüyordu ki hızarın uğultusu sustu, boşlukta dönen bir tekerleğin hafif vızıltısı kaldı havada. Arkasından Ömer'in tanıdık sesi:

-Vay, Necdet, sen misin?

Daha içeri girerken çıkmağa hazırlandığı için bu birden ortalığı kaplayan sessizlik, sonra arkadaşının seslenişi, Necdet'i şaşırtmış gibiydi. Telaşlı bir sesle:

-Neredesin, dedi. Bir şey göremiyorum ki?

-Alışırsın şimdi. Uğala gözlerini...

Önce tezgâhı, hızarın başındaki Ömer'i, arkasından, yaşı otuzla elli arası, ölü suratlı bir adam gördü, geride.

-Haber vermeye geldim, dedi.

-Astılar mı listeyi?

İnce talaş tozuyla aklaşmış gözü, fosforlu bir maske gibi parıldıyordu. Gövdesi iri, gösterişli, bakışları çocuksuydu. Ağzı yayıldı, güldü:

-Herhalde yine birinci olmuşsundur!

Necdet, sıkılganlıkla başını salladı:

-Öyle olmuş.

-Lise mezunu oldun artık ha! Gelsene yahu, ne duruyorsun kapının önünde.

Yerde talaş yığınları vardı. Gelişgüzel atılmış tahtalar. Cila bekliyen bir sandalye. Çırak, mangalda yakmağa çalıştığı kömürün dalga dalga dumanını, soluğunun bütün gücüyle üfliyerek dağıtmağa çalışıyordu.

-Şu taraftan geç.

Bir yere çarpıp üstünü kirletmemeğe özenerek ilerledi, tezgâhı dolaştı. Ömer'in yağlı, iri elleri, parmaklarını kavrıyarak acıtırcasına sıktı birden:

-Kutlarım seni, canım kardeşim!

Necdet, bu sözü, başkasının ağzından işitse, gülebileceğini düşündü. Yaşamın ciddi yanlarına insanı inandıran bir hali vardı Ömer'in.

-Sağ ol, dedi.

Gerideki adam yeniden işe koyulmuştu. Sırtında kısa kollu, kalın çulaki bir ceket. Kirpiklerine ak bir sürme çekilmiş. Bakışları dipsiz, boş. Keskiyi uyuşmuş parmaklarıyla gövdesinin bir parçasıymış gibi, sıkıca tutuyordu.

Ömer:

-Bizim dilsiz, dedi. Akıllıdır ha! Esaslı tavla yapar. Gömme kamalı, cevizden. Dengi dengine oturtmak çok zordur yani. Hele geç şuraya. Demek mezun oldun.

-İşine engel olmasaydım Ömerciğim.

-Yerin dibine batsın iş.

Necdet, bu kızar gibi söylenişten kendisine de bir pay çıkarır gibi oldu. Kafasından çabucucak şöyle bir düşünce geçmiş olamaz mıydı acaba: "Mezun olduysan oldun; ben kafasızlığımdan mı okuyamadım!"

Çırak sonunda ateşi alevlendirmeyi başarmıştı. Iskaranın üzerinde uzun, ensiz arkalıkları kızdırmağa başlamıştı. Koku şimdi daha ağır, daha yakıcı bir sertlikle genizlerini dolduruyordu.

-Bırak Ali oğlum, o tahtaları. Git bize iki kahve söyle şuradan.

-Vazgeç Ömerciğim, şimdi burada...

-Aşkolsun. Bir kahvemi de mi içmeyeceksin?

Ömer'e mi bir şeyler olmuştu yoksa kendisi mi değişmişti, bunu bu birkaç saniye içerisinde kestirecek halde değildi. Arkadaşlıklarının arası soğumuş gibi, kendisini durup dururken üşümüş, sıkılmış, büsbütün yalnız kalmış hissetti.

-Yok, dedi. İçerim elbet. Kahve değil sorun.

Yoktu, ortada sorun yoktu. Değişen bir şey yoktu; ama o belki de her şeyin değişmesi gerektiğini sanıyordu. Liseyi bitirmişti. Çocukluktan resmen çıkmıştı artık. Kolay değildi bu. Ne olursa olsun.

Çırak isteksizce yerinden kalktı. Küçük yüzlü, kambur bir oğlan. Gömleğinin yırtık yerinden kirli derisi görünüyordu. Suratı, elleri kapkara, kafası sıfır numara tıraşlı. Yaşlanmış bir sesle:

-Nasıl olsun, dedi.

-Nasıl içersin?

-Orta olsun.

-Çabuk getir ha! İki tane orta şekerli.

Çırak, ayaklarındaki partalları sürükliyerek, merdivenlerden çıktı.

Ömer:

-Ee, dedi, anlat bakalım. Başka ne havadis?

-Hiç, ne olsun.

-Bizim Tahsin ne yapmış?

-Taktı felsefeden.

Ömer, şaşkın:

-Yok canım, dedi. Nasıl olur? Sen ona filozof dersin ya hep!

Necdet'in gözleri küçüldü:

-O başka. Gerçekten Tahsin felsefeye düşkündür. Ama sınav bu, bilirsin. Belleyebilmek sorunu.

-Ne diye felsefe okutuyorlar size!

Omzunu silkti. Fiziğin, cebirin, edebiyatın ne yararı var sanki!

-Yok, dedi. Böyle düşünme. Bana kalırsa hiçbir ders yararlı olsun diye okutulmaz. Hani, derler ki "Einstein" okuldayken matematikten kırık alırmış. Belki de onun gibi bir şey Tahsin'in başına gelen.

Ömer gülümsedi. Necdet'in aslında kendi başarısını savunduğunu anlıyordu.

-Doğru, dedi. Elbette zor iş bu. Yoksa herkes lise mezunu olurdu.

-Sorun o değil. Ama, bizim Tahsin'i bilirsin. Herhalde eleştirmeğe falan kalkmıştır. Bizim hoca da pek kızar böyle şeylere.

Elini sallarken yapışkan bir şeye dokunur gibi oldu. Havayı tarazladı. Tepedeki deliğe yuva kurmuş örümceklerin tozdan, talaştan salkım saçak olmuş ağları, tezgâha kadar uzanıyordu. İçi bir rahat oldu, sustu.

-Demek eleştiriden hoşlanmıyor hoca.

Başını salladı.

-Sen hiç eleştiri yapmaz mısın?

Necdet belli bir nedeni olmayan sıkıntısının arttığını hissediyordu.

-Yaparım elbet, dedi. Ama bu pek kolay değil.

-Koskoca filozofların sözlerini sen mi yanlış çıkaracaksın, değil mi ya.

Şaşkın şaşkın Ömer'in yüzüne baktı. Alay edip etmediğini anlamak istiyordu. Bilirdi oysa. Ömer önemine inandığı konularda, önü ilikli konuşmağa özenirdi. Seçeceği sözcüklerin dört ucu bitişik olmalıydı, ama...

-Kolay değil, diye yineledi. Sana bir örnek "Evrenin ölçüsü insandır" demiş bir filozof. Sen ne anlarsın bu sözden?

Genç marangozun kaşları çatıldı:

-İyi demiş, adam. Bu sözü ben söylemek isterdim. Anlatması zor. Yani çok iyi söylemiş. İnsanlar nasıl olursa, evren de öyledir. Çok güzel bir düşünce. Diyeceğim, dünyayı iyi yapmak da, kötü yapmak da insanların elindedir, öyle değil mi?

Necdet güldü:

-Tahsin de senin gibi düşünüyor. Tanrı'yla onun yarattığı insanlara benzer, insanlarla onların eseri olan tanrılar vardır, diyor.

Ömer dudaklarını ısırdı:

-Bu iyi değil, dedi. Bu hoşuma gitmedi.

-Demin, sen de aynı şeyi söyledin. Anlatım başka, yalnız. Ama, asıl bu sözü söyleyenin demek istediği şey başka.

-O ne diyor?

Duraksadı. Kafasının içindeki bütün bilgilerin, bütün düşüncelerin bir anda siliniverdiğini sandı. Farkında olmadan terlemişti de. Güçlükle:

-Unuttum, dedi. Ama, söylemek istediği şey başkaydı.

Bir zaman sustular. Necdet çevresini şimdi daha iyi görebiliyordu. Eski bir şarap mahzeni olabilirdi burası. Taşlar küf yeşili, sünger gibi. Ya da bir zindan odacığıydı eskiden. Bir köşede küçük bir elektrik motoru vardı. Kasnağı sarkık, kayışı ekli.

Ömer'in yüzüne ağırbaşlı bir kalem efendisi durgunluğu yerleşmiş. Elinde dört köşe küçük bir tahta parçası. Dilsizin ölü suratı, daha irileşmiş. Mangaldaki alev küçülmüş.

-Demek, dedi, burada çalışıyorsun şimdi. Yalnız havası çok pis.

-Öyle. Alışmayana zor gelir. Ben önce de çok çalıştım burada. Salim Usta doğramacıdır. Benim sanatım marangozluk. Ne yaparsın geçinip gidiyoruz işte. Gel deyince kıramadım. Ama, bakalım, devlet demiryollarının atölyesinde bir iş bulursam oraya geçeceğim.

-Senin için daha iyi olur herhalde.

-Öyle.

-Öbür işten ne haber?

Başını önüne eğdi:

-Kaç kişi mezun oldu bu dönem, dedi.

Sözü değiştirmek istiyordu, belli.

-Topu topu dokuz kişi.

-Demek böyle. Artık, İstanbul'a gidersin herhalde. Kayseri'de kalıp ne yapacaksın?

Ellerini dizlerinin arasında kenetlemişti Necdet:

-Bilmem ki, dedi. Dayım çağırıyor ama... Annem pek yalnız kalacak.

Ömer parmakları arasındaki küçük tahta parçasını ezecek gibi sıkıyordu. Yüzündeki çizgiler daralmıştı. Dilsizin soluması da öyle belirgin.

-Demek, diye mırıldandı, annen yalnız kalacak...

-Düşünüyorum.

"Düşün bakalım"

Köşedeki arkalıksız küçük hasır iskemlede Salim Usta'nın çıkını duruyordu. Ömer'in karanlığa alışık gözleri, damaltı mendilin aralığından, parlak, kara zeytin tanelerini seçiyordu. Hasibe Hatun, yanına çemen koymayı da unutmamıştı kuşkusuz. Her gün pastırma yemeye para mı dayanır? Çemeni ekmeğe sürer, yersin.

Necdet, çekingen bir tavırla ceketinin düğmelerini çözdü. Kıravatının düğümünü de küçücük bağlamış.

Çırak elinde askıyla basamakta göründü.

-Neredesin be oğlum!

Gene o, insana tiksinti veren yaşlı ses:

-Ustaya rastladım da.. Beni şey almaya yolladı...

-Ne almaya?

-Gomalak almaya.

Kahvenin köpüğü de dökülmüş.

-Kusura bakma kardeş. Avanaktır çok, bu oğlan.

-Eyvallah.

-Yak bir sigara da hele.

Tasayla yerdeki talaş yığınlarına baktı.

-Aldırma. Sakınan göze çöp batar. Yak, yak.

Kahve pütür pütür, sigaranın kâğıdında yeşil ay yıldız. Dilsiz işini bırakmış onlara bakıyordu. Ömer'in dumanı her üfleyişinde dilsizin burun kanatları genişleyip daralıyordu. Suratında yavaş yavaş bir anlam canlanır gibi oluyor, kahveyi içen kendisi imiş gibi, gırtlak düğümü bir çıkıyor, bir iniyor. Gözleri

Necdet'in fincanına dikilmiş. Çırak, yine mangalın başına geçmiş.

-Kusura bakma kardeş, dedi Ömer. Bizim burası böyle işte.

-Nasıl adam bu Salim Usta? Kendisi çalışmıyor mu?

-Çalışıyor, çalışıyor ama, ne yapsın? Yaşlandı çok. Romatizması da var. Doğrusu ben buraya hiç girmezdim ya, bir kez benim rahmetli babamın arkadaşı. Eskiden de çok çalışmıştım yanında. İşte, insanın gönlü razı olmuyor. Dilsiz, söz anlamaz bir kez. İşçiliği iyidir ama kalfalık başka. Bu zamanda her kalfaya bırakılmaz dükkân. Sonra, çırak da işte böyle, dangalağın biri. Anlıyacağın, benim emeğimle hepimiz geçinip gidiyoruz. Gidersem usta sefil olur.

-Ama, devlet demiryollarında iş bulursan..

Dilsiz, Necdet'in fincanını almış, parmağiyle telvesini sıyırarak, yalanıyordu. Ömer, sertçe:

-Bırak onu, dedi.

Dilsiz kararmış dilini sarkıttı, kısa bir duraklamadan sonra, yeniden işaret parmağını üzerinde gezdirmeğe koyuldu.

-Ulan sahipsiz köpeğin enciği, ne dedim ben sana.

Necdet:

-Aldırma, dedi. Varsın yalansın.

-İyi ama kardeş...

Dilsizin ölü suratına renk gelmişti bayağı. Necdet, adamın yaşının otuzdan fazla olamıyacağını düşündü. Az önce, çok daha yaşlı görünüyordu.

-Ben gideyim artık, dedi.

-Otur hele canım. Ne güzel konuşuyorduk.

-Ama, eve uğramadım daha.

Ömer'in yüzüne, Necdet'in geldiğinden beri ilk kez alaycı bir anlam yerleşmişti.

-Ya, dedi. Nesrin Hanım'ı da görmedin mi?

-Yok, daha gitmedim.. Belki öğleden sonra...

Birden sustu. Ömer'in, Nesrin Hanım'dan böyle bir şeyler sezdirmek istercesine söz edişine içerler gibi oldu. Ne diye ge-

vezelik etmişti sanki. Hem ortada öyle övünülecek gibi bir şey yoktu ki. Nesrin Hanım! Nesrin Hanım!

İçini sıcaklık kapladı. Farkında olmadan suratına, yalanan dilsizin sevincine benzer geniş kenarlı çizgiler yayıldı.

-O, dedi, onu biliyor musun? Olağanüstü bir kadın, azizim.

-Kraliçe gibi.

-Evet, kraliçe gibi

-Mezun oluşuna sevinir herhalde.

İçini çekti:

-Neye yarar?

Sonra telaşla ekledi:

-Okumayı bırakmasaydın, şimdiye sen de mezun olurdun.

Ömer elindeki tahta parçasını fırlatıp attı.

"Öyle" dedi içinden. "Mezun olurdum. Söylemesi kolay gelir anam! Ben kendi başıma da okurdum. Üvey baba kahrı çekmedin sen. Bir de yetmiyormuş gibi karı belâsı..."

-Sen, dedi, Nesrin Hanım'ı seviyorsun değil mi?

Necdet'in, az önce söylediği sözden pişman olmuş bir hali vardı.

-Bilmiyorum, dedi. Seviyorum herhalde. Ama sonu olmayan bir sevgi bu.

-Sonu olmayan ha!...

Dişlerini sıkıyor gibiydi.

-Annen, baban da seni severler değil mi?

Necdet susuyordu.

-Sen de, omuzlarında tutar kendine çeker öpersin.

Şaşkınca baktı:

-Kimi?

-Nesrin Hanım'ı!

-Deli misin sen?

-Merak etme, Gık bile demez.

Demek ki doğru söylemişti Nesrin Hanım. "İnsanlar kötü yüreklidir" demişti. "Arkadaşlığımızı kötüye yoranlar çıkabilir" Ömer bile böyle düşünüyordu işte.

-Bu olmaz, dedi. Böyle düşünmene izin veremem.

-Neden? O da kadın değil mi?

Hem de güzel bir kadındı hakçası. Birden Nesrin Hanım'ı kollarının arasında görür gibi oldu. Acaba kendisi de o kötü yürekli kişilerden biri miydi? Bu kez kendini zorlayarak:

-Yok, diye savundu. O yüce ve erişilmiz bir kadındır.

-Yücedir ama o da kadındır kardeş!

Sahi, ne büyük bir başarı olurdu bu Necdet için!

Ömer birden:

-Kalk, diye omzuna vurdu. Dolaşalım biraz. Zaten neredeyse öğle olacak.

-Ben daha eve de uğramadım.

Kalktılar. Dilsiz yine o tasasız, durgun görünüşüyle işine koyumuştu. Örümcek ağları tezgâha kadar uzanıyordu. Çırak, isli çinko bir tasla tutkal eritiyordu. Yerlerde tahta parçaları, üstüpü, talaş yığınları.

Eğilerek basamakları tırmandılar.

-Bu bizim Aşçı İskender. Paçası fena değildir.

Kapalıçarşı'nın oluk biçimli ağzından, soluk tıkayıcı kemik yağı kokuları geliyordu. Aralığın tam karşısındaki aşçı dükkânı tıka basa dolmuş.

Gözkapaklarının ağrıdığını hissediyordu. Necdet:

-Eh, dedi, ben kaçayım..

-Gel canım, şu kahveye girelim. Konuşuruz biraz.

-Yok, ben gideyim artık. Öğle oldu, daha eve de uğramadım. Haber vereyim.

-Peki öyleyse, geleyim seninle biraz.

Kale dibindeki berberin aynasına, tarih öğretmeninin çıplak kafası yansımış. Hükümet alanından gelen iki fayton, yarış ederek köşeyi döndü. Yaşlı çöpçü, parke yola serpilmiş gübre yığınlarını, isteksiz isteksiz toplayarak faraşına dolduruyordu. Soldaki alanda, kiralık bisikletlerin çevresine toplanmış çocuklar. Eczanenin beton kaldırımına uzanmış, ağzı açık, güneşe karşı uyku kestiren hamallar.

Necdet birden arkadaşının kolundan tutarak aralığa sürükledi.

-Ne oldu?

Rengi uçuvermişti. Kesik kesik:

-Nesrin Hanım! Dedi. Bizi gördü mü acaba?

Uzunca boylu, biraz ablak yüzlü, güzelce bir kadın geçiyordu berberin önünden.

-Eee, peki ne olur görürse?

-Bizi beraber görmemeli.

Ömer'in bakışları bulanıklaşıverdi.

-Yok, öyle değil. Yanlış anlama. Demek istedim ki...

-Varsın görsün, Bir kadın uğruna arkadaşlarını bir yana mı iteceksin?

Ağır bir suçlamaydı bu. Sıkıntısı, soğuk bir ter halinde alnından yüzüne doğru sızıyordu.

-Yok, diye yineledi. Öyle değil. Seninle arkadaş olduğumuzu biliyor. Sana her şeyi anlatıyorum sanır. Bilirsin.

-İlâhi Necdetçiğim!

Gülmeğe başlamıştı:

-Sen sahiden âşıksın, dedi.

-Bilmiyorum.

Yüzündeki çocuksu anlatım yerini yine tasalı bir durgunluğa bırakmıştı. Kendisiyle konuşur gibi:

-Keşke öyle olsaydı, diye mırıldandı.

-Nasıl?

"Öpmek mi?" dedi içinden. Ne güzel, ufacık, pembe dudakları vardı kadının. Yok, alt dudağı iriceydi biraz. Sarkıkçaydı. Boyamazdı hiç. Islak, pembe, kokulu dudaklar.

-Yapamam, dedi. Buna olanak yok. Yapmak da istemem. O öyle başkadır ki! Sonra her şeyi yitiririm. Elimde değil.

Kendini zorlayarak, kekeliyerek konuşuyordu.

-Elimde değil, dedi. Ya evet derse.. Ne olurum sonra ben? Yıkılırım...

Ömer, artık onu dinlemiyordu sanki. Gözleri dupduru, donuk:

-Yıkılırsın, diye mırıldandı. Yıkılırsın ha!

-Bunu sana anlatamam...

-Liseyi de bitirdin...

Göz göze geldiler:

-Yıkılmak o kadar kolay mı sanıyorsun? dedi.

-Bilmiyorum.

Sümerbank bez fabrikasının öğle paydosunu bildiren düdüğü ötüyordu.

-Ben gideyim artık, dedi Necdet. Bana izin ver. Daha eve haber vermedim. Akşama konuşuruz olmaz mı?

Sesinde bir rahatlık vardı. Tasasız telaşsız:

-Bu akşam olmaz, dedi Ömer. Ama, yarın, istersen kafaları da çekeriz ha?

-Olur

Kemikli, uzun parmaklı elini uzattı Ömer'e. Bütün gücüyle sıktı. Ayrıldılar. İri kafasını eğerek fakat dimdik, aceleci adımlarla yürüyordu Necdet. Batılı bir görünüşü vardı uzaktan. Kurumlu, kendine güvenli ama çocuksu.

Fabrikanın paydos düdüğü ötüp duruyordu.

2

Salim Usta, köşedeki kunduracı ile çene çalıyordu.

-Ne o Ömer! Kim bu oğlan?

-Avukat Refet Bey'in oğlu, Arkadaşım. Liseyi bitirmiş de.

-Hal

Kırçıl bıyıkları üst dudağını boydan boya kaplamış. Kunduracıya dönerek sözünü tamaladı:

-Bak emmioğlu, bu dediğimi unutma. Bilemedi bunlar. Olacağını görürsün. Yanlış mı yani? Gadan alayım.

Kunduracı, çok bilmiş bir tavırla başını sallıyordu:

-İyi dedin ya Salim Usta, parti dedin mi...

Ömer boş gözlerle sokağı süzüyordu. Omuzları çökmüş, kolları arkasında, avuçları açık. Bir şeyler düşünebilmek için

kendini zorladığı, yapmacık bir biçimde kaş çatışından belli oluyordu. Belki de boş geçen saatlere acıyordu. Büyük bir son düşünüp de her an ondan uzaklaştığını duyan bir adamın kötümserliği akıyordu suratından.

-Ben, dedi, eve kadar gideyim Usta.

Yaşlı doğramacı, aksak ayağının üstünde yaylanarak:

-Göreceksin emmioğlu, diyordu. Ne kaldı şunun şurasında. Hele bir seçim olsun. Demirkıratlar...

Ömer biraz daha sesini yükselterek:

-Ben eve gidiyorum Usta, diye seslendi. Bir diyeceğin var mı?

Ustanın yüzü belli belirsiz kırıştı:

-Eve mi? Ne edeceğin yeğenim? Burada bir iki lokma zıkkımlanırdık. Allah ne verdiyse. Karılar gene rahat bırakmazlar seni.

Dudağını ısırdı:

-Ne olacaksa olsun be Usta.

-Öyle deme yeğenim. Ha o kızı almışsın, ha boynuna taş bağlayıp ırmağa atmışsın kendini. Aslan gibi yiğitsin. Ölüm yok ya bunun ucunda. Yüz verme, Olacağı üç yıl mapusluk değil mi?

Kunduracı kara, sert sakalını kaşıyarak:

-Öyle yeğenim, diye söze karıştı. Üç yıl mapusluk dediğin ne ki. Yel gibi geçer. Elalemin malını çalmadın ya. Suçun kız bozmaktan olsun! (güldü) Gadan alayım, ben bile yatarım bu yaşımda aslanım. Ne tasa ediyorsun?

"Mapusluk" diyordu Ömer. "Üç yıl mapusluk bir şey değil. Zanaatım da var. Orada da aç kalmam. Aç kalmam ama dayanır mı bu yürek? Onu da yerinden söküp atamam ya. Ben, Necdet gibi Tahsin gibi, öyle çok derin düşünmesini bilmem. Ölürüm be. Ölürüm, daha iyi. Ah koca karı, sen karışmayacaktın bu işe."

-Ben gidiyorum Usta, diye yineledi. Sana afiyet olsun. Belki öğleden sonra da gelmem. Konsolun cilasını dilsiz yapar.

-Kalaydın be yeğenim.

-Sağ ol Usta.

Sırtına heybesini atmış, al yanaklı, iriyarı bir köylü, Aşçı İskender'in daracık kapısından geçmeye zorlanıyordu.

-Eh, dedi Salim Usta. Sen bilirsin. Hani burada da yerdik.

Belediye otobüsü, sarsıla sarsıla parke yoldan geçti.

-Eyvallah.

Ceketini almak için atelyeye döndü. Dilsizle çırak, karşılıklı yere bağdaş kurmuş, zeytin ekmek yiyorlardı. Küçük bir tabağın içinde az çemenle çökelek de vardı. Çırak, ufacık elleriyle, dilsize kaçamak bakışlar fırlatarak büyük lokmalar koparıyordu ama; lokmayı ağzına götürürken berikini kızdırmaktan korkuyormuşçasına, elinin hareketi birden yavaşlıyordu. Acele etmediğini anlatmak istiyordu belki, böylece. Ömer'i görünce, gözlerini şöyle bir kaldırdılar. Sonra yine aceleyle lokmalarını yutmaya koyuldular.

Mangalın külüne oturtulmuş kara kenarlı çinko bir maşrabada su ısınıyordu. Tepedeki delikten güçlükle sıyrılan ışık, tezgâhın üstüne küçük bir yuvarlak çizmişti. Motorun kasnak kayışı sarkık.

Duvardaki çiviye asılı tirşe gömleğinin kollukları, göğsü, yakaları taş gibi kolalıydı. Düğümünü çözmeden çıkardığı boyunbağı kırışıksız. Ceketinin önü, kol yenleri lif lif olmuş ama rengi yerinde.

Özenle giyindi. Yüzüne ağırbaşlı, kıranta bir milletvekili görünümü yerleşmişti. Bir an, üst yanından açılmağa başlamış alnını elleriyle ovuşturarak durdu, sonra:

-Eyvallah, diyerek atölyeden çıktı.

Güneş caddeyi boydan boya kaplamıştı. Yemek yemeye giden, açlığın sıcağın uyuşukluğu içinde, sarsak adımlı insanlar yürüyordu kaldırımlarda. Dönemeçteki kapısına ince tel gerilmiş kasap dükkânının önünde, yüzlerce sinek, hırsıl, aceleci... Tuhaf bir vızıltı çıkararak dolaşmaktaydı. Tozlanmış vitrinlerin arkasında, yalancı gerdanlıklar, üstüne kaba örnekler işlenmiş bakır ışıltılı halkalar, Mardin taşından yapılma mavi yüzükler, bir sürü çiğ ışıklı süs eşyası, dolmakalemler, "Parker Quink" ilanları, basmalar, pazenler, ipekliler, gömlekler.

Liseden dönen üç dört öğrenci, dört yol ağzında durmuş, gürültüyle tartışıyorlardı:

-Namussuzum, gösteririm ben ona, diyordu birisi. Anasını belletirim.

Öbürü:

-İltimas bu aslanım, diyordu. Göz göre göre...

-Ulan, biyolojiyi benim kadar bilirse o...

Dişçinin tabelasında çürük, kanlı, kocaman bir azı resmi vardı. Elinde şemsiyesi ile çarşaflı bir kadın, ağlıyan çocuğunu kolunda sürükleyerek "Bakırcılar"a saptı. Renk renk levhalar, eğri büğrü biçimsiz harfler "Modern terzi", "1001 çeşit manifaturacısı", "Halis iş pastırma pazarı"

Bir eli ceketinin cebinde, alt dudağında anlamsız bir bükülüş, gevşek adımlarla yürüyordu Ömer. Kulağında birbirini kovalıyan, kesik, kopuk, tırmık tırmık sesler.

-On kuruş kârı yok bunun tanesinde..

-Kararır bu, a'ah istemem!

-Altını takdım boynuna. De dedim, yörü gari..

İçi sıkıldı. Önünde yürüyen kadınların konuşmalarına kulak kabarttı, bu kez istiyerek.

-Anası da sermaye, kızı da diyordu biri. Allah bizi korusun. Öyle bir kıç sallayışı var hasbanın...

Ötekinin sesi daha hırslıydı:

-Aslan gibi delikanlı. Çocuğun ne suçu var ayol. Hem Ayşânım diyor ki; geceleri perdelerini bile örtmüyorlarmış...

"Ben, diye mırıldandı. Ben erkek değil miyim? Ne olur sanki atarsam tekmeyi? Bana da hak veren bulunur elbet. Üç yıl mapusluk yel gibi geçer. Zanaatım da var elimde. Orada da aç kalmam evelallah."

Kitapçı İhsan'ın önünde durakladı biraz. Üst üste, yan yana, özenle dizilmiş, renkli, resimli kitaplar. İsimlerin hepsi cinsel konularla ilgili. Resimlerde kucaklaşan, öpüşen, mutlu kadınlar, erkekler, bacağını cömertçe havaya kadırmış bir sinema oyuncusu, sevgilisinin arkasından gözyaşı döken bir genç kız, kılıç oyunu oynayan eski zaman gemicileri. Orta yerde ak yüzlü, küçük bir kitap duruyordu. Ömer, cama yansıyan gölgesinin,

kitapla üst üste çakıştığnıı gördü, "Sıkıntı" yazılıydı kitabın kapağında. Küçük, düzgün harflerle "Sıkıntı" yazılıydı.

Yanağındaki Halep çıbanı lekesi genişler gibi oldu.

"Sıkıntı" diye heceledi. "Bu adamın yaşantısı benimkine çok benziyormuş!"

Necdet söylemişti bunu. Sanki pek iyi tanıyordu Ömer'in yaşantısını!

Yanından hızla geçen bir adamın selam verdiğini farketti.

-Merhaba, dedi.

Duymuş muydu adam acaba? Duymadıysa çok ayıp olmuştu. Hastanenin baş hekimi. Ölümden kurtarmıştı onu bir kez adam. Demek unutmamıştı. İyi hekimdi hakçası.

Omzunu silkerek adımlarını sıklaştırdı. Umulmadık zamanlarda, bir rastlayıp, bir uzaklışıyordu insanlar birbirilerinden. İyi dediklerimiz kadar, kötü dediklerimiz üstündeki yargılarımızda da aceleci olmaktan kurtulamıyorduk. Türlü rastlamaların tutsağıydık hep. Bu Başhekim, ömrünün her anında iyi bir adam mı acaba?

"Ben, diye mırıldandı. Ben iyi bir adam mıyım?"

Ne güzel olurdu her şeyin aslını bilmek; insanın, kendi kendine bir soru sorduğu zaman, duraksamadan, çekinmeden karşılığını verebilmesi. Acaba, lisenin dokuzuncu sınıfında okumayı bırakmasaydı, şimdi düşündüğü gibi bir adam olabilir miydi? Necdet'e pek özenmiyordu. İstemezdi pek onun gibi olmak ama, Tahsin'e benzemeyi isterdi. O, dağınık saçlı, miyop bakışlı filozof oğlan, bir köylü çocuğunun okuyabileceğini göstermişti. Ömer neden okuyamasın?

Avucu ateş gibi yanıyordu. Havada boğucu, tozlu bir sıcaklık. Şimdi, yolda kimsecikler kalmamıştı. "Yeni Otel"i tutan İsmail Efendi, kapının kuytu yerine attığı iskemlesinde, başı önüne düşmüş, uyukluyordu.

Dili damağına yapışmış, kendisini yorgun, büsbütün iştahsız hissediyordu. Gevşek adımlarla İstanbul Berberi'nin aralığından eski hapishane sokağına saptı. Kız kardeşi, pencereleri sık demir

parmaklıklı küçük taş evin kapısında, sek sek oynuyordu yalnız başına.

Cebinden anahtarını çıkarırken sıkıntısını boşaltmak gereksinimi duyarak:

-Gir içeri! diye homurdandı.

Küçük kızın yüzünden soluk bir gölge gelip geçti. Kaydırak taşı elinden kaydı. Kapı açıldı...

Annesi:

-İşte, dedi. Ömer de geldi. Gayri de, ne diyeceksen.

Mehmet Ağa, pencere yanındaki köşe minderine bağdaş kurmuş, bir elinde tesbih, ömür elinde fincan, kahve içiyordu. Uzun, kara sakalı, göğsünün orta yerine kadar inmişti. Başında kara yüz takkesi, ayağında enfiye don, küçücük gözlerini kısarak Ömer'e baktı.

-Hoş geldin yeğenim, dedi. Ananla az önce senin işini konuşuyorduk.

Hım hım, göğsünün karanlık bir köşesinden hırıldayarak çıkan bir sesi vardı.

Sert sert:

-Neymiş benim işim, dedi.

-Yoo, yeğenim bak, kızmaca yok. Ben senin baban sayılırım. Bir kez bir kusur etmişsin. Gençlik hali, olur ama bunu temizlemek de gerek gayri. Kokusu çıkmadan.

Gözleri pencereden, ahırın damına kaydı, Ömer'in. Tekir kedi, küçük bir tümseği kokluyor, sonra arkasına dönerek, ayaklariyle üstünü örtmeye çalışıyordu.

"Kokusu çıkmadan" dedi. "Kokusu çıkmadan kapatmalı işlediğimiz haltı."

Kafası çatlayacak gibi ağrıyordu. Ne zamandır karşılık aradığı büyük bir sorunun karşılığını bulmuş da dilinin ucundaymış, bir türlü söyleyemiyormuş gibi bir duygu vardı içinde.

-Askerliğini de yaptın diyordu Mehmet Ağa. Eh, elinde zanaatin de var. Bu işi zamanında hale yola koymalı yeğenim...

Hayvan kadar ilkel, küçük bir yaratık olduğunu anlamanın öldürücü kötümserliğiyle başını önüne eğmişti.. Annesi, sedirin bir köşesine ilişmiş. Başında kirli bir başörtü, sırtında eski bir basma, terliğinin kenarları sökük. Pencereden Sahir Bey'in evi görünüyor. Onun gerisinde hapishane, karanlık, ıslak, mazgal delikli, bütünü ile taş, eski bir ayazma. Sahir Bey'in evlatlığı Halime, pencerelerin camlarını ovuyor, hapishanenin surları üstünde, genç, yakışıklı bir jandarma eri, sigarasını tüttürerek keyifli keyifli geziniyor.

Kendisini pencerenin yanında buldu. Sokağı seyrediyordu. Bir yanı kurumuş bodur akasya ağacı, Hacı Kadir Ağaların kapısı önündeki ortası çukur binek taşı, hapishanenin taş duvarındaki, her birini teker teker tanıdığı kovuklar, o kovuklara gece yarıları bırakılan mektuplar, bütün çocukluğu, Osmaniye'de geçen askerlik yılları dışında bütün gençliği.

Bir akşamüstü, üvey babasının dayağından kaçıp, yalın ayak, başı kabak yollara düşmüştü. Ne ağır gelmişti bu mahalleden ayrı kalmak. Bir gün başını yarmışlardı öteki mahallenin çocukları. Bıyıklarının yeni terlemeğe başladığı sıralarda, saklambaç bahanesiyle ahıra kapatıp az mı sıkıştırmıştı Halime'yi? Bir ömür geçmişti bu sokakta. Bir sokak ki en küçük taşma kadar bildik, gözünün değmediği yeri kalmamış. Bu sokağın havasına ne kadar ters düşüyordu Zehra'nın imgesi.

-Ne yapalım, dedi. Kanmasaydı sözüme. Koca kız

-Sonra mahpusluk var bunun ucunda yeğenim!

Omzunu silkti:

-Mahpusluk mu? Aldırma be Memeda!

Birden gözleri yine tekir kediye ilişti. Farkında olmadan:

-Düşüneyim hele, diye mırıldandı. Düşüneyim biraz.

-Düşünmeğe vakit var mı yeğenim? Üç aya kalmaz başlar kızın karnı şişmeğe. Gizlenmez, örtülmez.

Sonra, babası bir duyarsa, öldürür kızı vallahi. Gadan alayım, nasıl razı olur gönlün? Kız seni sevdi diye sokaklarda mı sürünsün?

-Ya bunlar ne olacak?

Eliyle annesini, kapının kenarına büzülmüş duran kız kardeşini gösteriyordu.

-Zehra'yı alırsam kim bakacak bunlara?

Mehmet Ağa, sakalını kaşıyarak yan gözle Nazife Hanım'a baktı.

-Allah rızıklarını verir elbet.

Annesi utanmış gibi başını önüne eğmişti. "Düşünememiştim bunu, dedi içinden. Bu aklıma gelmemişti işte!"

Dudaklarındaki kanın çekildiğini sandı. Olamaz mıydı? Zehra'yı başına bunlar dolamış olamaz mıydı?

"Kızın kulağını doldurmuşlardır kuşkusuz" dedi. "Yoksa bu kadar kolay olmazdı bu iş. Ama Mehmet Ağa'nın ne çıkarı var bu işte? Anama âşık değil ya. Belki de günahlarını alıyorum. Öyle de olsa..."

Öfkesinin yerini korkulu bir umursamazlığın aldığını hissediyordu.

"Ne olacak sanki? Ha Mehmeda, ha başkası. Bunun böyle olacağı belliydi zaten. Anamın ne mal olduğunu bilmez miyim ben?"

Alnını pencerenin camına dayadı. Serindi.

-Öyle, dedi yavaşça. Allah rızıklarını verir elbet.

Sonra birden dönerek:

-Yani, diye bağırdı, sen vereceksin rızıklarını, değil mi Mehmeda?

Bakkalla annesinin şaşkın şaşkın bakışlarını seyretti.

-Ben Zehra'yı alırsam, sen de anamı alacaksın, değil mi?

Susuyorlardı.

"Zavallı Zehra. İkimiz de bunların oyuncağı olmuşuz haberimiz olmadan."

Suçu cömertçe yüklüyordu onların üzerine. Bir an bunu farkeder gibi oldu, sonra çabucak, suçlayışına kendi de inandı. Yüzlerinde donup kalan şaşkınlık çizgilerine karşı, bir sigara yakarak, dumanını ciğerlerinin bütün gücüyle üfledi.

Ne yapabilirdi. Öldürsün mü kendini? Acaba ölümün her şeyi temizleyecek gücü var mıydı? Sabahleyin Necdet'in söylediği özdeyişi düşündü. "Kâinatın ölçüsü insandır!"

Gözlerini yumdu.

"Ben ölürsem geride kalanların ne olacağı umurumda mı? Gözlerim görmez olacak. Hiçbir şey işitmiyeceğim. Ben varım diye var bu dünya. Ben olmayınca, dünyanın yerinde kalâdığını kim söyleyecek bana?"

Dili ağırlaşmıştı sanki.

"Ben, diye mırıldandı. Ben olmasam... Bensiz. Ben.."

Bir gün bu sıkıntılar geçecekti elbet. Her zaman böyle olmuştu. Ya alışıyordu insan ya da unutuyordu. Dayanma gücü büyüktü kişioğlunun. Zaman zaman yaşam ölçüsünde önemli görülen olayların, yıkıntıların, sonra nasıl bütün önemini yitirdiğini, ufalandığını, olağan bir şeymiş gibi anımsandığını biliyordu. Denemişti, başından geçmişti çok.

Ortaokulu bitirdiğinde üvey babası onu evden kovduğu vakit, dayanamam sanmıştı. İrice yapısıyla, sırtına yağ sürüp Ulaştırma Bakanlığı yapı yerinin iskelelerine çimento torbası taşırken, kaç kez kendini aşağı atıvermek geçmişti içinden.

-Daha bir diyeceğiniz var mı? dedi.

-Yok yeğenim.

Kulağının arkasından, yüreğinin zorlu atışını dinliyordu.

"Bu kız benim neme bıraktı kendini?"

Yusyuvarlak, aptal suratlı Zehra. Bacaklarının kıllarını sakızla yolardı. Komşu kızdan ödünç allık ister, dudağını, yanağını boyar, fincan tabağının altını kibritle isleyip kirpiklerine sürme çeker, öyle çıkardı pencereye. Ömer gülerdi kızın haline. Şakacıktan, "Seni alacağım" derdi, "ama bir kez eteğini kaldır!" Bir gün de merdivenin köşesinde kıstırmış, öpmüştü. Bayılacaktı kız neredeyse.

Hapishanenin surları üstünde jandarmalar nöbet değiştiriyordu.

Bir ay önce olmuştu bu iş. Anası evde, iki de bir Zehra'dan söz ediyordu zaten. Hamaratmış, kimsesizmiş, çirkin de sayıl-

mazmış. Dinlemiyordu bile Ömer. Kaç zamandır evlerine uğramıyordu kızın. O gün annesi, "Gelirken Osman Efendilere uğrayıver, kızda bir model varmış, veriversin" demişti. Çok gerekliymiş. Uğradı, Zehra yalnızdı evde. Hayata leğeni koymuş, çömelmiş, çamaşır yıkıyordu. Eteğini beline dolamıştı. Göğsü de açılmış. Suratı su buharından boncuk boncuk. Ömer'i yanı başında görünce şaşırıvermişti. "Niye geldin?" demişti.

"Seni almaya!"

"Ayıp olur, kötü olur, git buradan."

Eteğini beline dolamıştı. Memeleri gömleğinden fırlamış. Kollarından yakaladığı gibi kaldırıvermişti kızı ayağa.

"Alırım seni kız!"

"Olmaz. Şimdi olmaz."

Yürekleri güpür güpür atıyordu. Hemen oracıkta, hayattaki tahta kerevetin üstünde... Mehmet Ağa:

-Ben gideyim gayri, dedi. Annesinin sesi kaygılı:

-Biraz daha kalsaydın Ağa.

-Yok. Dükkânı çırağa bıraktım. Dalaverecinin biridir oğlan. Varayım gideyim. Gayri günah benden gitti. Oğluna sen söz geçir. Eyvallah yeğenim...

Kapının kapandığını duyunca başını çevirdi Ömer. Her şey yerli yerindeydi. Masanın örtüsü ak, halının orta yerindeki mürekkep lekesi soluk. Duvarda öz babasının bıyıklı resmi. Kapının yanındaki çerçevede, geçen yılı ölen üvey babası. Boynundaki kravatla kolalı yaka da üvey babasının.

-Hay Allahım, dedi. Ne yapayım ben şimdi?

Birden aklına Necdet geldi, ufak tefek, fare gibi suratı, çipil gözleriyle.

"Oğlan, basbayağı âşık!" dedi.

Liseyi bitirmişti işte. Yarın, büyük bir memur olur çıkardı da Nesrin Hanım gibilerini beğenmez olurdu. Nesrin Hanım da ne kadındı ya! Boylu boslu, endamlı. Yalnız yüzü pek güzel değildi. Ya bacakları? O sütun gibi, mermer gibi bacakları!.

Necdet'in neresi çekiyordu Nesrin Hanım'ı acaba?

Omzunu silkti. İyi çocuktu Necdet hakçası. Şiir falan yazar. Güzel konuşmasını bilir. Sözüne pek güven olmaz ya, arkadaş canlısıdır. Severdi Necdet'i.

Ansızın, Necdet'in arkadaşlığını denemek geçti akından. Para istese, cebindekinin yarısını vermekten çekinmiyeceğini bilirdi çocuğun. Bir derdin olsa, sıkılmadan dinlerdi sonuna kadar. Ama, yeter miydi bu?

İlkokuldayken Ömer Seyfettin'in bir öyküsünü okutmuşlardı: Mıstık.

"Mıstık'ın arkadaşı gibi günlerce arkamdan yas tutar herhalde."

Güldü. Camdan yansıyan seyrek sarı dişlerinin görünüşü hiç de hoş değildi. Sigarasını konsolun mermerinde söndürdü. Unutmuştu işte bütün dertlerini. Bir arkadaşını iyi kötü düşünmek yetmişti buna.

"Arkadaş" dedi. "Canına yandığımın. Bir arkadaşı olmalı insanın. Tam kafa dengi. Çıkmalısın yola. Tabanvay. İş bulduğun yerde çalışırsın, bulamadığın yerde durmaz, yürür gidersin. Yaşamak mı bu be! Kaplumbağalar gibi."

Cebinde beş on parası vardı ama bu saatte de içilmezdi ki! Hava da bir sıcak. Güneş masanın altında duran, dilsizin onun için yaptığı, cevizden, sedef kakmalı tavlayı parlatıyordu. İşini düşündü, boşuna. Konsolun üstünde, kararmış gümüş bir çerçeve içinde annesinin gençlik resmi.

Yüksek sesle:

-Alacağım, diye söylendi. Yok başka çare. Bende yürek vardır. Çocuğuyla ortalıkta bırakamam kızı. Yoksa sürünür. Bir boğaz derdi değil mi, kuru ekmeğe o razı, ben razı.

Sustu. Şimdi, gözünün önünde canlanan, Zehra değildi. O, ucu hafif kalkık burnu, ince kenarlı dudakları, içleri ışıl ışıl gözleriyle İrem'i görüyordu.

"Vah zavallı Ömercik" diyordu İrem, "demek Zehra'ya mum oldun?"

Annesi kapının aralığından:

-Zehra, seninle konuşmağa gelmiş, diye seslendi:

-Sıkılmamış mı?

Kapı yavaşça kapandı.

-Allah belânızı versin. Ne halt ederseniz edin!

Bir sigara daha yaktı. Saate baktı, ikiye geliyordu.

"Ne zıkkım yer bunlar?"

Ne yapacağını bilmiyordu. Sokağa çıktı. Gelişi güzel yürüdü Keçikapı'ya doğru. Kadri Usta'nın meyhanesinden yanık köfte kokuları geliyordu burnuna. Raflarında, binlikler, kırk dokuzluklar, iki yüz elli gramlıklar.

"İki kadeh atsam mı, dedi. İki kadehçik..."

Girecekmiş gibi yürüdü, sonra caydı, döndü. Ayakları alışkanlıkla onu Kapalıçarşı'ya doğru sürüklüyordu. Belediyenin yeni aldığı arazöz, önü sıra caddeyi sulayarak gidiyor.

Gözü berberden çıkan Necdet'e ilişti. Yeni yeni uzamaya başlamış saçları briyantinle taranmış. Güneş altında pırıl pırıl. Ayakkaplarını da boyatmış.

"Nesrin Hanım'a gidiyor olmalı. Kraliçe gibi kadın."

Salim Usta, hasır iskemlesini kapının önüne atmış, Aşçı İskender'le dertleşiyordu. Ömer'i görünce:

-İyi ettin de geldin, dedi. Karılar iyi bırakmış yakanı. Gelmesen de olurdu ama, dilsiz gomalağı yedirememiş. Benim de belim bükülmüyor gayri. Ne oldu o iş?

-Aldırma be usta. Olacak iş olur.

Aşçı İskender:

-Şu Ömer de olmasa senin halin harap Usta, diyerek başını salladı. Harapsın yani benden beter!

Sonra, elinin tersiyle yüzünde konacak yer arayan sinekleri dağıttı.

-Zaman kötü, zaman.

Hızar, yeniden gürüldemeye başladı. Keresteler inceldi, Ömer'in gözleri, bir daha irileşti. Sonra işin dikkat isteyen, yürek sömürücü çekimine kapılarak, kafasını, kafasının içindekileri unuttu, daldı.

3

Avukat Refet Bey'in evi, Keçikapı'dan Talas caddesine çıkan kestirme yolun üzerindedir. Kayseri'de eşine az rastlanan ahşap bir yapı. Kenarları fırlamış, yüz tahtaları kararmıştır. Kapının numarası Arap rakamlarıyla yazılmış. Su, elektrik plakaları Türkçe, damın bir ucunda bir at nalı, bir boynuz, bir çift mavi boncuk sarkar. Geçmişte yangın tehlikesi geçirmiş saçaklar, kopuk kopuk, kömürleşmiş. Pencereler dar, perdeler sımsıkı örtülüdür.

Çıngırağın ipi çekilince, payandaları alınıverse yıkılacakmış gibi duran ikinci katın köşe penceresindeki perde aralanır, çekingen bir yüz, gelenin kim olduğuna bakar. Melahat Hanım'dır bu. Necdet'in annesi. Ufak tefek, hafif kambur, uzun sivri bu-

runlu, çocuk yüzlü bir kadın. Bakışlarındaki sürekli kaygı, insanın içine ürküntüden çok nedensiz bir hüzün verir. Sararmış parmaklarında köylü sigarası, alnı kırış kırış, ya eline öteden beri geçirdiği bir romanın sayfalarına ya savruluvermiş, kül olmuş geçmiş günlerinin acı tatlı anılarına dalıp giderek; bazen düşünmekten bezgin bir yorgunlukla, bu ancak iki odası işe yarıyan külüstür evin dört duvarı arasında geçirir günlerini.

Çok zaman oğlunu düşünür. Kız anası olan komşularına övünür. Onlar da "Ah derler, ah şu Necdet. İnci gibi çocuk. Bizim kıza bir abayı yaksa!" Kimi yalnız içinden söyler, kimi şakaya getirir, açıktan söyler Necdet'e kulak doldurmak için. Necdet:

-Anne, der, kolay değil Kayseri'de evlenmek. Beşli isterler, halhal isterler!

Melahat Hanım kızar:

-Daha neler. Ağırlığınca altın verseler, senin gibisini nerede bulurlar?'

-Sen anamsın öyle görürsün elbet!

-Sen başkasın. Herkesinki evlat işte. O kadar. Elin serserisi, cahiliyle bir mi tutacağım seni?

Necdet güler, Melahat Hanım hayran hayran oğluna bakar. Onunla birlikte olduğu zaman mutludur. Sonra satranç oynarlar. Necdet her zaman yener, annesi her zaman ona yenildiği için sevinir. Bazan Necdet mahsustan yenilecek olur annesine. Yüzü bir tuhaf olur Melahat Hanım'ın.

-Mahsus yaptın değil mi? der. Mahsus yaptın?

-Yok anne, bu kez iyi oynadın sen.

-Veziri mahsus almadın! Biliyorum, mahsus yenildin.

Oysa Refet Bey, yenilince kızar. Kızdığını da belli etmek istemez ama yüzünden anlaşılır neşesinin kaçtığı.

-Siz, der, gençsiniz. Kendinizi oyuna verebiliyorsunuz. Ben dikkat etmeden oynuyorum. Kafamın içinde binbir türlü düşünce. Bu memleketin hali ne olacak? diyorum. Hamiyetli kimse kalmamış ortalıkta. Herkes bir çıkar peşinde. Neydi bizim gençliğimizdeki heyecan? İdeal sahibi gençlerdik biz. Şimdikiler...

Necdet'le Refet Bey anlaşamazlar bir türlü. Çekişirler, kavga bile ederler. Melahat Hanım oğlundan yana çıkar.

-Siz, ana oğul iyi anlaşıyorsunuz, der Refet Bey. Ben aranızda fazlayım galiba.

Küser, surat asar, sonra barışır. Oğluna kızdı mı, hıncını karısından alır:

-Dünyanın hiçbir yerinde görülmüş mü? der. Bu ne biçim sevgi? Oğlum, oğlum! Biraz da bana bak. Benim hatırımı sor.

Melahat Hanım şaşırır:

-Sen, der, koca adamsın. Oğlunla kendini bir mi tutuyorsun?

-O kendini benimle bir tutuyor ya!

Her zaman böyle hafif geçmez kavgaları. İki kadeh içti mi, Refet Bey zıvanadan çıkar.

-Ben, der, şöyle önemli bir adamım, böyle önemli bir adamım, herkes beni sayıyor, siz saymıyorsunuz!

Sövdüğü bile olur. Ana oğul dertli dertli bakışırlar.

Refet Bey'in beynine Namık Kemal'lerin, Ziya Paşa'ların tek yönlü, tek sesli devrimci kişilikleri, çakılıp kalmıştır. Ondan bir türlü sıyrılamaz, ondan öteye bir türlü gidemez. Büyük, köklü devrimler için ilkin gerekli olan bu geçişte, bu köprüde, hastalıklı bir inatla durur. Karşıya geçildiğine inanmak için çok saf olmalı insan, der. Heyecanı dinmemiştir daha. Alanlara çıkıp nutuk çekmek ister. Herkes, avazı çıktığı kadar vatan, millet diye bağırsın, ellerinde bayraklar, sokak sokak dolaşsın ister.

O, kendince gerçekleşmemiş büyük hayallerinin yıkıntısı altında yaşamaya çalışan bir hastadır artık. Sultanahmet mitinginden, Sarayburnu devrimine, Çanakkale'den, Dumlupınar şahlanışına kadar, vatan, millet, devrim terimleri, onun içinde alkış toplıyan, kitleyi heyecana getiren birer başarı sembolü olarak bütün ateşi, bütün canlılığıyla çağlayıp durmuştur. Sonra her şey duruldu. Savaş bitti, devrimler yapıldı. Şiirlerden, nutuklardan uzaklaşıp gerçek niteliğine indirgenen devrim, Refet Bey'in bütün işe yarayan taraflarını alıp götürdü. Necdet bir gün:

-Baba, demişti. Devrimin asıl kurbanı sizin kuşak oldu. Siz devrimi ateşli nutuklar içinde yaşadınız. Atatürk olmasaydı, yirminci yüzyılın ilk yarısına değil, yirmibeşinci yüzyılın sonuna kadar en koyu devrimciler, en koyu vatanseverler bizden çıkacaktı belki. Ama devrim yok artık. Gerçeğin içinde yaşıyoruz. Şimdi sıra bizim.

Refet Bey'in yüzüne karşı bunak denseydi, bu kadar etki yapmazdı. Oğlunu bir tokatlamadığı kaldı. Annesine:

-Onun kusuruna bakmamamız gerek, demişti Necdet. O şimdi, bir zamanlar cömertçe harcadığı vatanseverlik, devrimcilik heyecanının yasını tutuyor. Yaratan yürütmek de isterse, yorulduğuna inanmak istemez. Öncüler, içlerinde başarıyı sonuna kadar götürememenin hıncı, unutulmanın, yüzlerine karşı gülünmenin kiniyle ya geçmiş günlerin tatlı anıları içine gömülerek, ellerini dünyadan çekerler ya da babam gibi, doymamış isteklerinin yürek kemirici baskısıyla kötü bir eleştirmeci olur, ruhlarını kaplayan sisten soluk alamaz, zehirlenirler.

Oysaki, bu zehir Refet Bey'i değil, Melahat Hanım'ı sarartıyordu günden güne. Bunca darlığa, sövüntüye, ağılanmalara yürek mi dayanır?

-Ah, derdi Melahat Hanım, sen bir ekmeğini kazanıp da kurtulsan. Ben de yanına gelirdim.

Annesi böyle konuşunca, Nesrin Hanım gelirdi Necdet'in aklına. Ya o zaman onunla evlenmiş olursa? Her şey düşündüğü gibi olmuş bitmiş gibi bir utanırdı!..

-Anacığım, derdi, anacığım, üzülme. Bak göreceksin her şey nasıl düzelecek. Hele şu liseyi bitireyim, geride bir şey kalmadı sayılır.

Melahat Hanım, sessiz sessiz ağlar, evde yalnız kaldığı zamanlar, perdenin aralığından karşı mescidi seyrederek, geçmiş günlerde içini serinletecek anılar araştırırdı.

Son günlerde bir de kıskançlık çıkarmıştı ortaya Refet Bey.. Gece yarısı sokakta nağra atan sarhoştan alınır, gündüz evin önünde dolaşan komşunun delikanlı oğluna, gereksiz yere çatar:

-Hanım, derdi. Senin namusuna sözüm yok, âmenna, ama elin iti kopuğu bilir mi bunu? Öyle pencere önünde oturmasan iyi edersin!

Böylece, pencere önünde oturması yasak edildiği günden beri Melahat Hanım için, hele sıcak yaz aylarında, karşı mescidin sarmaşıklı duvarını seyretmek, kutsal bir suç tadı taşımaya başlamıştı. Miyop gözlerini kısarak, sararmış parmaklarında köylü sigarası, bu yıkık duvarı seyrederken neler düşünmezdi.

Tokat'taki konaklarının karşısında, çınarlı bir mescit vardı. Ramazan günleri, iftardan sonra, babası Hacı İsmail Efendi, mescidin ilerisindeki kahveye nargile içmeğe gider, kızını da beraber götürürdü. Herkesin korktuğu, öfkeli, iriyarı, ateşli bir adamdı Hacı İsmail Efendi. Kızına şiirler ezberletir, kahvenin mermerli masalarından birine çıkartıp okuturdu. "Yok, kalmadı hâşâ sana zillet pederinden" diyerek, ayağını mermere hızla vurur, bağıra bağıra okurdu küçük kız.

Aklında tek tük iki söz kalmıştı o zaman ezberlediklerinden. Anlamlarını şimdi biliyordu ama o dizeleri, yine de anlamlarından sıyırarak, tatlı bir belirsizlik içinde düşünürdü. Belirsiz, unutulmuş bir şarkı. Vatan vardı bu şarkının içinde, özgürlük vardı. Vatan da özgürlük de oğluydu Melahat Hanım'ın şimdi.

"Nerede kaldı! Acaba bir terslik mi oldu? Bir kazaya mı uğradı?"

Necdet ise her oğul gibi, annesini meraklandırdığını, üzdüğünü düşünüp üzülmekle yetinirdi. Sonra da:

"Koskoca oğlanım" derdi. "Her hareketimden hesap mı vereceğim?"

O gün de:

-Okulda bekledik, diye attı. Arkadaşlar falan da vardı. Geciktim işte.

-Ne oldu, astılar mı listeyi?

Daha kapının ipini çekerken yüzüne üzgün bir anlam vermeye özenmişti Necdet, annesine oyun etmek için.

-Hiç, dedi. Ne olacak? Bir dersten eylüle kalmışım.

Kadının bakışları öyle bir dondu ki korktu Necdet. Bir şey de diyemedi. Bakıştılar öylece. Sonra yüz çizgileri açıldı Melahat Hanım'ın. Gittikçe artan bir kaygı vardı bu çizgilerde ama, her an da avutmaya hazır, değişik bir titreyişle gerilen çizgilerdi bunlar. Sesi bir bozuk çıktı, ağlayıverecek nerdeyse:

-Üzülme oğlum, dedi. Ne yapalım? Bir ders, bir şey değil.

Sonra birden, oğlunun gözlerindeki alaylı pırıltıyı sezdi.

-Mahsus mu, dedi umutla. Sıcak, tatlı bir umutla,

-Ana! Oğluna bak, oğluna. Kim bu oğlun? Lise mezunu! Hem de birincilikle!

Kalkarken hızlı, dokunurken yumuşak bir tokat Necdet'in yanağına indi.

-Hınzır kâfir, ne diye kaldırırsın yüreğimi!

Oğlanın, anasının boynuna sarılmasıyla biten kısa bir kovalamaca oldu sofada.

-Eh, dedi Melahat Hanım. Ferahladım şimdi. Demek astılar. Birinci de oldun. İyi, iyi...

-Benim ismim en baştaydı. Topu topu dokuz kişi mezun olmuşuz. Notlarımı da öğrendim. Edebiyatla felsefeden on almışım. Kompozisyon yedi, tabiiye dokuz.

-Kompozisyon niye yedi?

-O kadar da olmasın mı anacığım. Hem o önemli değil ki! Biliyorsun, verdikleri konu ne kadar zıvanaydı.

Ha, hani bizim Tahsin var ya, ben filozof derim, o felsefeden kalmış eylüle.

-Şu köylü mü?

-Köylü ama, gerçekten filozoftur oğlan!

-Pısırığın birine benziyor.

-Yok, iyidir, iyidir o.

-Neyse. İyi ya, neye geciktin bu kadar?

-Dedim ya arkadaşlar falan. Babam gelmedi mi daha? Ne pişirdin bana?

Melahat Hanım'ın gözleri gülüyor. Yüzünde tattığı mutluluğun bir anda yitirileceğini sanan, o hep aynı, tasalı, durgun, biraz da telaşlı anlam.

-Biber dolması, dedi. Seversin. Sana bolca bir salata da yapayım. Baban gecikir daha. Hadi, köşedeki bakkaldan sirke al da geliver.

-Sağ olasın anacığım ama şey, yalnız domates doğrasan?.

-Şuracıktan..

-Vazgeç be anne!

-Dur, ben gider alırım.

-Yok, olmaz.

Melahat Hanım, merdivenleri koşa koşa inen oğlunun arkasından bakarken, yüreğinde tuhaf bir sıkıntı hissetti. Nedenini kestiremiyordu ama oğlunun sevinci yalancıktanmış gibi geliyordu içine. Yüzündeki yaygın rahatlığı bir bıçakla sıyırıverip alsa, altından bir elem çökeleği fırlayacak.

Son günlerde ölümü sıkça düşünmeğe başlamıştı Melahat Hanım. Bezginlik içinde bayağı özlüyordu bunu. İkide bir düşünde babasını görüyordu. Başında abani sarık, sırtında kadife yakalı kürk, onu dizlerine oturtuyor, "Kızım" diye fısıldıyordu kulağına, "gel artık, göresim geldi seni" Hıçkırıyor, "Yok" diye bağırıyordu. Gelemem. Oğlum var. Bırakamam onu."

Saate baktı, bire geliyor.

"Yine gecikti. Nerede kaldı acaba?"

Çekingen bir tavırla, köşedeki pencereden sokağı gözetledi.

Karşı mescitte, ahenkli bir ses, Kur'an; okuyordu. Sonra bir düzine hafız çırağının iniltiye benzer hecelemeleri.

Direkli evin aralığında, üç dört yaşında bir çocuk, çömelmiş abdest bozuyordu. Karşısında, kulağının biri kıvrık, küçük bir köpek, başını eğmiş bakınıyor. Duvarlarda, kömürle, tebeşirle çizilmiş bir iki pis kelime. Mor halkalı sinekler camlara tos vuruyordu. Taş duvarın üstünde, sarılı karalı bir keçi, başını durmaksızın sağa sola oynatarak, sinsi bakışlarla serçelerin hareketlerini kolluyor. Komşu evin kapısında, eşya yüklü, dingillerine kamyon lastiği takılı, tek atlı bir araba, Hacı Hasan Ağalar bağa taşınıyorlardı. "Bu yıl geciktiler" dedi.

Sonra ansızın, çocukluğunu yeni baştan yaşamanın güzelliğini düşündü. Bu düşünce, çaresiz bir sıla özlemi gibi, içini yakmağa başlamıştı bile.

Tokat'taki konaklarının geniş bahçesinde, erkek çocuklardan yaman ağaçlara tırmanır, Kışla köyündeki etliklerine, kâhyanın oğluyla yarış ederek, at sırtında gider gelirdi. Nazlıydı, el üstünde tutulurdu ama mızmız değildi.

Selamlığın kapısından, dizleri titriyerek, babasının can verişini seyredişini anımsadı.

"Çevirin" demişti, babası. "Sağ yanıma döndürün beni."

Sonra, diriliverecekmiş, hissini veren gür, canlı bir sesle "Allah.." demiş, ölmüştü.

Gözleri buğulandı.

"Nerede kaldı" dedi. "Nerede kaldı bu çocuk?"

Selamlıkta ağabeyinin arkadaşları sık sık toplanırlardı. Yengesiyle ikisi, haremlik tarafının kafesinden geleni gideni görmek için çekişir, bir şey de göremezlerdi. Hepsi de hacı, hoca takımındandı konukların. İçlerinde hiç genci olmazdı.

Sonra, görücüler gelmeğe başladı. İçin için hem utanır, evlenmek istemez, hem de saatlerce aynanın karşısına geçer, güzelliğini seyreder, yengesine:

-Acaba, derdi, beğendiler mi beni? Kaşımı biraz inceltsem miydi?

Yengesi gülerek:

-Sen derdi, bu gidişle kendine âşık olacaksın. Uğursuzluk getirir, at elinden artık o aynayı.

Pencereye kocaman bir eşek arısı gelip, yapışmış. Sarılı, kırmızılı bir eşek arısı. Camı delmek ister gibi tos vuruyor, duyargalarını dikiyor, ayaklarını titretip kanatlarını hızla sürtüştürerek kaygan düzlemde tutunmağa çabalıyordu.

Sonra savaş çıktı. Büyük ağabeysi bedel verdi, rapor uydurdu. Küçüğünü alıp götürdüler. Kıtlık başladı. Çeteler çiftliklerini yağma etti. Arkasından kolera salgını yengesini aldı, götürdü. Ana, oğul, kız, hangi yıkıma yas tutacaklarını bilemiyorlardı

artık. Mütareke oldu, çeteciler kente indi. Kimsenin kız alıp vermeye hali yok.

Küçük ağabeyinin Çanakkale'de şehit olduğu haberini getiren, Müstantik Refet Bey'le nikâhları kıyıldığı sırada, Averof Samsun'u bombardıman ediyordu.

İçini çekti.

Gelinlikleri içinde Tokat'tan Samsun'a yaylı arabalarla gidişin yorgunluğuyla perişan, güveyin zifaf namazını bitirmesini beklerken, adamın, koltukta şöyle böyle gördüğü yüzünün güzelliğini çirkinliğini düşünmüyordu bile. Yüreğinde, bir yandan bir yıkım havasından kurtulmanın sevinci, bir yandan önüne uzanan, ne olacağı belirsiz, yepyeni bir yaşamın kaygıları. Tırmık tırmık kaşları vardı güveyin. Şiş gözleri, iri pos bıyıkları, kırmızı, canlı bir yüzü vardı. Sesi heyecanlıydı. Bir beşli takmıştı yüz görümlüğü.

Komşu kızlarla fısıl fısıl konuşurlarken, onlarla birlik, mutluluğun doruğuna ulaşılacağını sandığı bu tuhaf dönüm noktasında, tatlı bir meraktan çok, kendisini olayların akışına bırakıverdiğini hissediyordu. Sonuna kadar gidebilmek için, iyi dayanması gerektiğini anlıyordu. Kapının açılmasını beklerken çocukluğunda, kapı komşularının kızı Eleni'yle gizlice gittiği kilisedeki gibi, içinde yine, gâvur olma korkusuna benzer bir kaygı duyuyordu.

Hafızın sesi birden kesildi. Şimdi sadece, buğu gibi havayı titreten sıcağın sesi vardı. Gözle görülen, yüze sıvaşan bir sıcak. Zayıf, çatlak derili parmaklarındaki köylü sigarası sönmüştü. Sokağın üst başındaki üç kafalı taş evin penceresinde, Nebahat Hanım'ın kızı, yüzünü cama dayamış yolu seyrediyor.

"Nerede kaldı?"

Kapının çıngırağı hızla çalındı.

Refet Bey:

-Oh, oh, oh, dedi. Yine pencerenin önüne geçmişsin. Elinde sigara. Tamam. Allah versin!

Kekeledi:

-Necdet'i, dedi. Necdet'i bekliyordum. Bakkala gitmişti sirke almaya. Gelmedi daha. Yarım saat oldu. Ona bakıyordum.

-Gelmez elbet. Aklı başında değil ki. Havalarda, bu çocuk hayat adamı olamaz!

-Mezun olmuş ama hem de birincilikle...

Refet Bey'in yanağındaki samyeli aklığı genişler gibi oldu.

-Biz de dedi, pekiyi derecelerle mezun olmuştuk okullardan. Hayat okulunda birinci olmağa bakmalı. Ben malımı bilirim. Pek güvenme Melahat Hanım, güvendiğin dağlara çok karlar yağar daha. Dur bakalım. Gene sonunda benim ekmeğime kalırsın

Melahat Hanım, yüreğinden kabaran, kine benzer bir isyan dalgasının beynine doğru yükseldiğini hissetti:

-Allahtan kork, dedi. Övünmen gerekirken, bir de oğluna beddua ediyorsun.

Avukatın yüzünde alaycı, aşağılar bir anlam belirmişti:

-Öyledir, dedi. Sen öyle sanırsın.. Zaten beni böyle kötüleye kötüleye, ağlayıp sızlayıp dert yana yana oğlumu benden soğuttun ya. Beddua eden sensin asıl. Oğlanı ne hale koyduğunu görmüyorsun. Aman aman diye diye pısırığın biri yaptın çıktın!

-Senin elinde kalsaydı yaşar mıydı Allah bilir?

-Haydi, haydi, şimdi tartışmayalım. Yemek hazır mı?

Kadının omuzları çöktü. Cesaretinden ürkmüş gibi bir sesle:

-Hazır, dedi. Hazır ya Necdet gelseydi..

-Sen bana ayrıca koyuver. Siz sonra, ana oğul baş başa yersiniz. "Ana-oğul."

Şakakları zonkluyordu Melahat Hanım'ın. Tencereyi ateşten indirirken elinin yandığını bile duymadı. Kulaklarında Refet Bey'in gözdağı:

"Güvendiğin dağlara karlar yağar "

Bu adamın bütün isteklerine, yirmi beş yıldır aptalcasına boyun eğmişti. Delice hayallerine, önde görünme, yükselme, milletvekili olma çabalarına, birbirini kovalıyan başarısızlıkları-

na, çevrenin alaylarına, sitemlerine, yüreğine tiksinti veren sevgi gösterilerine, sonra sonra sövmelerine, aşağılıklarına aynı dilsiz sabırtaşlığıyla göğüs germişti. Ama bu kez oğlu söz konusuydu. Onun geleceği, onun başarısı, onun yaşamı...

Bir an, oğlunun bir yıkıma uğrayabileceğini düşünerek yüreğinin sıkıştığını hissetti. Düpedüz beddua etmişti adam:

"Güvendiğin dağlara karlar yağar!"

Dudaklarına kadar yükselen hıçkırığı güçlükle tuttu. Gönlü öylesine kırılmıştı ki...

Bir el arkadan gözlerini kapadı.

-Necdet. Nerede kaldın?

Neşeli ses:

-Bilemedin, diye haykırdı. Bilemedin. Ben kimim? Lise mezunu Necdet Beyim. Ya...

Sirke şişesini masaya bırakarak, annesinin kamburlaşmış sırtına dostça bir şamar indirdi.

-Müdür Bey'i gördüm yolda, dedi. Beni kutladı. Necdet Bey diyor bana. Mülkiye'ye girmemi salık veriyor. Ne dersin?

Melahat Hanım, deminki korkusunun ateşiyle oğlunu kucaklıyarak yanaklarından öptü.

-Benim oğlum, dedi. Mülkiyeli oğlum benim...

-Acıktım, acıktım!

-Hadi sen içeri git. Baban da geldi. Ben şimdi sofrayı hazırlarım.

Sonra oğlunun durgunluğunu farkederek zorla ekledi:

Mezun olduğunu söyle. Ellerini öpmeyi de unutma.

-Olur anne.

Necdet içeri gidince, dalgın dalgın Refet Bey için hazırladığı yemeği büyük sahana boşalttı. Salatayı yaptı. Ekmekleri dildi. Kaşıkları, çatalları, tuzluğu, hepsini siniye dizdi.

Baba oğul, masanın başında siyasetten konuşuyorlardı.

Refet Bey:

-Demokrat Parti, diyordu, özgür seçim olursa iktidarı alır. Ama bunlar kolay kolay postu bırakmazlar. Yerleşmişler bir

kere. Kolay değil söküp atmak. Ah Celâl Bayar ah, hep kabahat sende. Atatürk öldüğü zaman iktidar elindeydi. Geçecekti işin başına. Keskin bir icraat. Değil mi efendim? Şimdi de böyle seçimmiş, meçimmiş, uğraşıp dururlar.

Necdet:

-Ama baba, diyordu. Şimdi demokrasi var. Hem o zaman herkes İnönü'yü istiyordu.

Refet Bey suratını buruşturuyordu:

-Bırak canım, hangi demokrasi? Halkın kültür düzeyi, İngiltere'deki gibi...

-Ama vaktiyle orada da...

-Bize Hitler gibi bir diktatör lazım. Ama uzak görüşlü bir diktatör. Oturaklı, keskin...

Melahat Hanım:

-Bırakın şimdi konuşmayı, dedi. Yemek soğuyacak.

-Sen zaten hep kaynar kaynar getirirsin önümüze. Ya tuzu eksik olur, ya...

Necdet, konuyu eski yoluna çevirmeğe çalışarak:

-İyi ama baba, diye sözünü kesti. Bir diktatör, ne kadar ileri görüşlü olsa da bir zaman gelir, gücüne, duygularına yenilir. Tarih bunu gösteriyor.

-Çok değil, beş yıl süreyle kayıtsız şartsız, bütün yetkileriyle versinler bana iktidarı, sen gör bakalım, neye dönüyormuş memleket. Bir kez ne kadar Kürt, Arap, Arnavut, Sırp varsa hepsini sürerim memleketten. Köklü bir temizlik, bir düzenleme...

-Yalnız...

Refet Bey'in gözleri dalmıştı bile:

-Parti başkanı, beni de sıkıştırıp duruyor, diye içini çekti. Adaylığını koyalım diyor ama... Hele bu seçimlerde bakalım durum ne gösterecek? Böyle siyaset işlerinde öyle körü körüne ortaya atılmak olmaz. Bilirsin, bu işin sonu ya yükselme, ikbaldir ya idamdır. Kelleyi koltuğa almalı... Hani sizler olmasanız, ben çoktan atılırdım siyaset alanına amma...

Yemek tuzluydu biraz. Sıcaktı da. Ana oğul göz göze geldiler. Necdet:

-Eline sağlık anacığım, dedi. Çok güzel olmuş.

-Afiyet olsun yavrum.

Refet Bey'in kaşları kalktı indi.

Necdet, babasının yüzünde oynayan ihtiras çizgilerini ilk kez görüyormuş gibi, merakla seyrediyordu. Sözcükler birbirini kovalayarak dudaklarından fırlarken kaşları geriliyor, çatılıyor, yanağının sarkığı, tümcenin anlamına göre, kasılıyor, gevşiyordu.

Bütün ömrünce hayal görmüş, hayal içinde yaşamıştı bu adam. Şimdi de kendince, dalga geçiyordu. Gözleri karşısındakinin gerilerinde bilinmez bir kişiye dikili, kendine söyleneni umursamadan, saatlerce konuşabilirdi. Çocukluğunun, gençliğinin düşlerini, umutlarını, serseriliklerini, öğüt diye yüzlerce kez anlatmaktan usanmaz sonra, ahmakça dediği, bu gençlik döneminin akıntısı içinde başı boş yitip gitmiş günlerinin, karşısındakinde uyandırabileceğini düşündüğü küçümseme duygularını önlemek için sözü değiştirir:

-Biz, derdi, başka türlü yetiştik. Beyazıt'a, Kömürcü Süleyman Efendi'nin, hanında Tataristanlı bir arkadaşla ortaklaşa bir oda tutmuştuk. Beş numaralı gazyağı lambasının ışığında, o zaman elektrik falan ne gezer, tramvayları bile atlar çekerdi, gözlerimiz ağrıyıncaya kadar derslerimize çalışır, pilavımızı kendimiz pişirir yerdik. Ne kahve, ne sinema, ne dans, ne bar, hatta ne de gazete bilirdik. O zaman, böyle bir yığın günlük gazete, dergi, radyo, ajans falan nerede? Gerçi, Ceride-i Havadis, Tasvir-i Efkâr gibi gazeteler yayınlanırdı; ama böyle her önüne gelenin alıp da okuyabileceği şeyler değildi o vakitler. Dergi olarak da bir Servet-i Fünun'u anımsarım. Değerli bir dergi idi neme lazım. Şimdikiler gibi öyle eften püften şeyler değil. Yok, düşün yaşantımız, hiç kuşkusuz bu günkünden kat be kat yüksekti. Nerede şimdi bir Namık Kemal, bir Tevfik Fikret, bir Cenap? Yok. Her neyse, işte o Servet-i Fünun'u da, bir zengin arkadaşın yar-

dımıyla izleyebilmiştim. Nuri Efendi. Öldüyse Allah rahmet eylesin, sağsa kulakları çınlasın, Üniversitede, Rıza Efendi birinci, Sacit Efendi ikinci, Nuri Efendi'yle ben at başı beraber üçüncü gelirdik. O kaçırmazdı hiçbir sayısını. Bütün öğrenciliğim boyunca, hepsi budur. Öyle roman falan da bilmezdik biz. Galiba bir Monte Kristo'yu, bir de, neydi dur bakayım; ya Sefiller ya Anna Karenina olacak, işte bunları okuduğumu anımsarım. Yaa evlat, biz böyle okuduk. Ne ana, ne baba, ne kardaş. Kendi kendimize, bin bir yoksulluk ve yoksunluk içerisinde. Ne çalışmaydı o. Kafama çivi gibi çakılmıştır o kitaplar. Hâlâ belleğimdedir. Kavanini Osmani, Tarihi Hukuku İslâm, Mecellenin bütün maddeleri, Seri Şerif, Hadis, Kur'an, Hukuk Düvel...

Anılar, öyküler birbirini kovalardı artık. Çanakkale'de yaralanışından, pansiyonunun karşısındaki köşkün Alman mürebbiyesine karşı beslediği platonik aşka, Sultaniye'deki mantık sınavından, yatacak yeri olmadığı için, "serseri güruhundandır" diye tutulup, yirmi dört saat cezaevinde bekletilişine kadar hepsini, bir çırpıda, değişmeyen bir heyecan vurgusu ile anlatır.

Galata köprüsünden geçecek on parası olmadığı halde, "Felah-ı Vatan" derneğinin başkanı olarak Yıldız Sarayı'na gidip, "Huzur-u Şahane"ye çıkarak, Sultan Reşat'tan nasıl yardım istediğini, açık sözlülüğünden ürken Başmabeyinci'nin sırtını okşayarak "Sizin gibi ekmeli kâmil bilcümle evlad-ı vatanla, şevketli padişah efendimiz de elbet iftihar ederler, berhurdar olun evladım" diyerek elli altınlık "ihsan-ı şahane"yi nasıl eline sıkıştırdığını, bu paranın bir kuruşunu bile kendisi için alıkoymadığını anlatırken yüzünde, bu aptallığını bu güne kadar bağışlamamış olduğunu gösteren acıklı bir anlam belirir; fakat gözleri gerçekliği su götürür anılarını yeniden yaşıyormuş gibi zevkle parlardı.

-Ya evlat. Bizim ateşli gençliğimiz böyle geçti işte. Pusatlardan yararlanmasını bilemedik. Benim kuşaktan, benden daha yeteneksiz niceleri milletvekili oldu, bakan oldu, biz bir avukat parçası olduk kaldık. Gerçi buna da çok şükür ama bari mesleği-

mizde tutunsaydık. Ne gezer. Nerede yalancının, şarlatanın, dalaverecinin biri varsa o tanındı, o kazandı. Gözü kör olsun, ben haksıza haklı diyemem ki. Yüzüm kızarır. Evet, bütün kabahati şansa yüklememeli. Biz öyle yetişmişiz. Kafamızda ham bir ideal, hayal peşinde ömrümüzü harcamışız. Bir domates daha doğrasana şu salataya hanım. Sakınıyor musun nedir? Bir zevrak daha getir, haa...

Necdet, birbirine taban tabana zıt iki çeşit kişiliğin, bir insanda, bu kadar belirli bir biçimde nasıl var olabildiğini düşünüyordu. Sırasında en anlayışlı, en yumuşak yürekli, akıllı bir adam, sırasında ince, güçsüz, gerçek bir ana olan annesinin yaşantısını cehenneme döndürecek kadar hoyrat, düşüncesiz, anlayışsız bir adam. Melahat Hanım:

-Necdet, dedi, pazartesiye, İstanbul'a, dayısının yanma gitmek istiyor. Dayısı çağırmıştı hani...

Refet Bey'in kişiliği birden, o Necdet'i korkutan kılığa büründü. Sertçe:

-Düşünürüz, dedi.

-Çok çalıştı kafası, yorulmuştur. Biraz...

-İyi ya. Ne duruyor? Bu günden tezi var mı? Gitsin.

-Ama böyle söylersen...

Necdet, gerçekte, gitmeyi yürekten istiyor değildi. Bir yanda İstanbul'un çekiciliği (çünkü henüz İstanbul'u görmemişti), öbür yanda Nesrin Hanım'la aralarında umulmadık bir gönül yakınlığının doğuvermesi olasılığını düşünmekle bile yüreğinde duyduğu sıcaklık... Yine de annesinin yardımına koşması gerekiyordu. Acı biberin dilini yakan tadını unutmağa çalışarak:

-Elbet, dedi. Siz izin verirseniz. İstanbul'u görmeği isterdim ne zamandan beri. Biraz hava almış olurdum. Dayım da çağırınca...

-Düşünürüz!..

Refet Bey'in Melahat Hanım'a bakarak söylediği bu bir sözcüklük tümcede, gizliyemediği tuhaf bir öç alma isteği okunuyordu. Ama, neden dolayı öç almak istediği anlaşılamıyordu.

Necdet, "Acaba" dedi, "başarısızlıklar içinde geçen yaşantısının bütün suçunu şu, yüzü ömürlük kaygılarla ufalmış kadıncağıza mı yüklüyor? Yoksa, çetin, yoksulluk içinde geçen bir çocukluğun, serserilikle harcanmış gençlik günlerinin, bu arada, gem vurulmuş ilkel güdülerin, körletilmiş isteklerin, savaş yıllarının sonucu olan bir ruh çöküntüsünün kölesi mi?

Ya, iyiliği ölçüsünde kendini şeytana satmış hoyrat bir adam, ya kötülüğü kadar iyiliğinin de gerçek sahibi olmayan zavallı bir ruh hastası."

Yemekten kalkarlarken Necdet, bu acısı içini yakan bilmeceyi, ne çözebileceğini ne de çözmek isteyeceğim düşünüyordu. Eli kolu bağlıydı. O, en sevdiklerinin acıları karşısında, bir şeyler yapacak gücü olmadığını biliyordu. Belki yürekten ağlardı. Yas tutardı. O kadar.

Radyoyu açtı. Ne zamandır anlamak, kaynaşmak istediği, gizemli, yabancı bir müzik dünyasından, birdenbire ona yakın gelen, yüreğinde yepyeni dokunulmadık duygular uyandıran sesler geliyordu radyodan. Hırslı fakat yumuşak bir elin dokunduğu piyano tuşları, hemen arkasından, bütün çalgıların bir anda, hep birlikte, bir irade atılışı biçiminde yükselen coşkun uğultusu.

Spiker:

-Beethoven'in do minör piyano konçertosunu dinlediniz, dedi. Şimdi Debussy'nin...

Refet Bey:

-Kapa şu zırıltıyı, dedi. Uyuyacağım.

Sedire uzanmıştı, elbisesiyle.

Necdet, içinin belirsiz bir köşesinde, incecik, tüy gibi bir şeylerin uçuştuğunu hissederek düğmeyi çevirdi. Bu seslerde, çözülememiş bir meraklı sorunun karşılığı, insan olmanın yitirilmiş gizini ortaya koyuveriyormuş hissini veren bir şeyler vardı. Belirli, sınırlı bir biçimde bilmiyordu bunun ne olduğunu ama özleyeceğini, seveceğini seziyordu; o kendini kabul ettiren güçlü etkiyle içli dışlı olabileceğini anlıyordu.

Refet Bey uyumuştu bile. Derin, geniş çizgili yüzü, çocuk saflığına bürünmüştü. Tek düzeli, tok bir sesle horluyor, arada, konuşur gibi çenelerini oynatıyordu. Necdet birden, babasının yüz derisinin, üzerine konmağa çalışan sineğe karşı şaşırtıcı bir çabuklukla titrediğini farketti, içi bir tuhaf oldu.

"Acaba, uyurken benim derimin de böyle bilinçsiz tepkileri oluyor mu?"

Bir an, kendini bir manda kadar hayvanlaşmış sanarak, Beethoven'i dinlerken kapıldığı umutlu sevincin tam tersine, aşırı bir karamsarlıkla bunaldı.

Bir mandanın derisi de böyle titrerdi.

Babasına baktı. Uyuyordu. Bütün iyiliklerinden, bütün kötülüklerinden sıyrılmış, belki insanlığının en temiz kılığı içinde kendisinden geçmiş. Şimdi sedirde yatan bu yarı canlı gövdeyi seyrederken, ölümün, bütün kötülükleri unutturan gücünü daha iyi anlıyordu. İnsan, kendisinin yol açtığı en korkunç düzensizlikleri bile canı pahasına önliyebilirdi. Yokluk güzeldi. Lekesiz, büyük yokluk. Mutlulukların en gerçeği buydu belki de. Sanki, varlığa çekilen perdenin gerisinde, parlak renkli çıkartma resimlerin çekiciliği gizliydi. Bu tadı tatmak için parmağı tükrüklemek yeterdi. Sonra, sisler yavaş yavaş sıyrılacak, insan olmanın bütün erdemi, yok olmanın kutsal büyük anlamı içinde kendini gösterecekti. Bir açılım, bir atılış...

Birden, gözleri masanın üstündeki saate takıldı. İkiye geliyordu. Yüreği yerinde döner gibi oldu. Üçte Nesrin Hanım'a gidecekti. Daha tıraş da olmamıştı. Ayakkabılarını boyatması da gerek.

Yavaşça yerinden kalktı. Sofadaki aynada yüzünün biçimini inceledi. Sert kıllı kısa saçları dimdik duruyordu. Ağzının kenarında zorlama bir alay çizgisi. Küçük azı dişiyle köpek dişi arasındaki boşluk çirkindi. Gözleri de çapaklı gibi, kirpiklerinin dibi kuru, kepekli. Beğenmemişti suratını. Nesrin Hanım gibi bir kadını çekecek yanı yoktu. Henüz sakalları bile çıkmamıştı.

Süzgün, çocuksu bir surat. Kederli gibi durursa, daha güzel görüneceğini farketti. İnce, ağlamaklı, umutsuzca seven...

Annesi mutfakta bulaşık yıkıyordu. Gaz ocağının hırlamasına, yerine bırakılan tabakların tok sesine, sahanın içine dizilen kaşıkların madeni sesleri karışıyordu. Ellerinin derisi çatlak çatlaktı Melahat Hanım'ın. Soğan kokardı. Bulaşıktan sonra, parmaklarını kıvıramazdı bir zaman. Refet Bey'in horlaması artmıştı.

Ayaklarının ucuna, basarak mutfağa geçti. Annesinin omuzlarından yakalıyarak, kamburunu düzeltmek ister gibi geriye çekti.

-Dur, yapma...

-Nasılsın anacığım?

-Bulaşık yıkıyorum.

Kapıya dayanarak, onun tencereyi, bakır sahanı, çatalları ovalayışını seyretti. Az köpüklü kül rengi suyun yüzünde, kaim kenarlı, kavun içi rengi koyu bir yağ tabakası yüzüyordu. Kulaklı sahanın dibinde pirinç taneleri.

-Ben gidiyorum, dedi. Allahaısmarladık.

-Nereye?

-Bir arkadaşa kadar gideceğim.

-Geç kalma emi?

-Belli olmaz.

Mutfaktan çıkarken, yeniden durdu, döndü:

-Anne, dedi. Şu İstanbul'a gitme işi için babamla tartışma sakın. Nasıl olsa peki der. Ha bugün, ha yarın, acelesi yok.

-Evet ama evladım...

-Sen üzülme anne. Onu işte, öylece olduğu gibi kabul etmemiz gerek. Bakılması gereken bir hasta gibi, sözlerine aldırmadan, öylece, anlıyor musun?

-Biliyorsun evladım...

-Tahsin beni arıyacak olursa... Akşamüstü belki parkta olurum. Söyleyiver.

-Olur.

-Haydi Allahaısmarladık.

-Güle güle.

Basamakları çürük, tırabzanı titrek merdivenleri aceleyle indi. Taşlığı, nereden geldiği belli olmayan soluk bir ışık aydınlatıyordu. Sırtını küflü duvara dayayarak, içinden çivileri çıkmış eski iskarpinlerinin bağlarını çözdü. Ayağına geçirdi. Kapıyı çarparak çıktı.

Küçük çıngırak arkasından, kendi kendine daha bir zaman sallandı, durdu,

4

Umursamadığından değildi Tahsin'in, derine kadar inmeğe değil, omuz silkmeğe bile değmezdi bu iş. İnsan, kendi yalnızlığının kurtarıcısı olmalıydı önce. Kavak ağacı gibi dimdik, sallantılı, ama ayakta.

Otobüs, Sümer yolunda sarsıla sarsıla ilerlerken düşünüyordu yine de. Az önce, durakta beklerken, Necdet onu görmezden gelerek, yanı başından sıyrılıp geçmişti.

"Âşık oğlan!" dedi. "Acemi âşık! Yüreği nasıl atıyordur, kim bilir?"

Ön sıradaki işçi anlattığı konuya kendini vermiş, canlı canlı, yüksek sesle konuşuyor:

-Birinci apartmanın bodrumunda. Hah, o ekşi suratlı kız. Vay anam, öyle bir kırıştırıyor. İkinci postada akça bir oğlan var. Sığınakta. Gözümle gördüm. İki gözüm önüme aksın yalanım varsa. Gadan alayım, umar mıydın ha?.. Vay orospunun enciği...

Değmezdi düşünmeğe, değmezdi ama, bütün gücüyle duyuyordu bu eksikliği.

"Ben" dedi. "Ben..."

Düşüncesi sustu. Kız Enstitüsü'nün önünden geçiyorlar. Şoför, kasketini kellesine bir geçirmiş, hiç saçı yokmuş gibi yalnız ensesi görünüyor. Vites kolunun dibinde küçük bir sepet. Taze soğan, marul, bir demet kırmızı turp.

"Bir gün, ben şöyle bir insanım, diyebilsem. Ne iyi.."

İçinde dümdüz, salıntısız giden bir şeyin birden alabora olduğunu sandı. Biletçi:

-İstasyonda inecek var, dedi.

Otobüs durdu. En arka sıradan, yaşlı, çarşaflı bir kadınla, tahta bavulunu omuzuna vurmuş, tüfeği elinde sarışın bir jandarma indi.

-Tamam.

Bir kız olsaydı. Etli, canlı, kıvrak bir kız. Yapabilir miydi ona bir şey? Doğanın verdiği bir güç vardı elbet ama bu gücünden bile kuşkuluydu. Yalnız sabahları, insana her şeyin güzel gideceği kanısını veren sabahın ilk saatlerinde, yatağın sıcaklığı bütün gövdesine yayılmış, gözlerinde henüz uykunun pası, bir kadın olursa yanıda, belki kendine güvenebilirdi o zaman.

"Hah" dedi. "Demek ki..."

Demek ki ne?

Kulağının arkasında kekre bir ses:

-İki tane daldırdın mı tamam. Yok başka yolu kardaş. Bıldır, emmimin oğlu..

"Belki bütün dertlerimi unuturdum..."

Bir kızda bütün dertleri unutturacak ne vardı? Erkekliğini yitirdikten sonra, bir kızla konuşmanın ne tat vereceğini düşünürdü bazı.

Bir kız, bir duble bira, Zerdüşt'ten bir yaprak, yaşamdan bütün beklediği.

Öldürmekten bahsediyordu arkasındaki adam öç almaktan.

"Öldürmenin de kendine göre bir zevki olmalı. Belki de çok büyük bir zevki. Değil mi ki yasak edilmiş.."

Tahta kurusunu ezerken gırtlakta pıhtılaşan tuhaf şehvet. Sevişirken erkeğini öldüren dişi örümcek, Tanrı'nın en gözde yaratığı olmalı bu hesapçal

İyi şeyler düşünmek istiyordu bu sabah. Artık inanmadığı Tanrı'yı bile çocukluğundaki gibi ak saçlı, ak sakallı, nur yüzlü, iyi yürekli bir ihtiyar görünümünde, hep yanı başında otursun, onunla dertleşsin istiyordu. Bu öyle bir özlemdi ki köyle kent, ölümle yaşam arasında asılı kalmanın korkutucu kimsesizliği içinde, yaşamaya, istediği gibi yaşamak hayaline, gerçekmiş gibi sarılabilirdi yine de. Ama bir kızcağız olsaydı. Bütün güçsüzlüğü bir yana, bütün şehvet duyguları bir yana, bir kıza, dostça sarılmanın, yüreğinin en temiz duygularıyla onu öpmenin güzelliğini düşündü.

Gelecekten iyi şeyler bekliyebilirdi insan. Son soluğuna kadar, bir adım ötesini görmek istememenin iyimserliğiyle, yaşantısını düzene koyacak bir şeyler umabilirdi gelecekten.

Otobüsün duruvermesini diledi gönlünce. Yalnız otobüsün değil, bütün insanların, oldukları yerde durdukları biçimde, bir an için bile olsa taşlaşıvermelerini istedi. Gülünç bir görünüm olurdu kuşkusuz.

Gülümsedi. Sonra, kendi kendine güldüğünün görüldüğünü sanarak, başını pencereye çevirdi. Cama yansıyan yüzüne baktı, yine gülümsedi. Bu kez kuşkulu telaşlı bir gülümsemeydi, yüzünde beliren.

"Hangimiz kötümseriz" dedi. "Hangimiz ama?"

Otobüs küçük alanda döndü, durdu.

-Buraya kadar.

İndiler.

Bir an, ne yapacağını kestirmek ister gibi çevresini süzdü. Erkilet'e kadar uzanan yolun orta yerinde, sararmağa başlayan

tarlalara doğru, bir kamyonun çıkardığı koyu bir toz bulutu yükseliyordu. Erkilet'in, Bektaşi takkesini andıran, yuvarlak tepesi yeşil, düzgün bir yarım anber biçiminde uzanan dağların morumsu karaltıları, Alas deresine kadar uzanmış. Sağda ilerde, Ali dağının kadife yumuşaklığıyla dikleşen kabarıklığı. Büyükçe bir uçak, alana konmak için gökyüzünde döneniyor.

Kavuniçi rengi urbalar giymiş, hükümlü kadın işçilerin sağa sola yalpalayan yaygın taburu, "Bekârlar Apartmanı"ndan tarla içine doğru uzanan dar yolda, kısık bir gürültü çıkararak ilerliyordu. Yolun solundaki dört sıra blok apartmanların önünde dört köşe, daracık bir yeşillik parçası. En yakın apartmanın balkonunda, tombul kollu bir kadın, çamaşır asıyordu iplere.

Fabrikanın uğultusuna doğru başını çevirdi. Gözün görebildiğine bir sıra kavak ağacı, akasya vardı. Yol boyunca uzanan duvar, önüsıra, elleri arkalarında, bet bakışlı bekçilerin dolaştığı iki direkli kapı. Daha ilerde, bir başka kapıda, dışarı çıkan işçilerin üstleri aranıyordu. Kapının yanındaki küçük, ak boyalı yapının önünde, bir hastabakıcı, keyifli keyifli sigara içiyor.

"Yapamam" dedi. "Bu işi yapamam ben."

Çevrenin dikkatini çektiğini sanarak apartmanlara doğru yürüdü.

"Bu haydut kılıklı herif, hırsızmışım gibi üstümü arasın..."

Bir ağaca dayanarak, hükümlü kadın işçilerin fabrikaya girişlerini seyretti. Çoğu şişman, biçimsiz, çaça karı tavırlıydı bu kadınların. Güzelleri de vardı aralarında. Birbirlerinin ötelerini berilerini çimdikliyerek, yüksek sesle sövüp, alçak sesle şakalaşarak yürüyorlardı. Hoşnut gibiydiler durumlarından. Yol boyunda sıralanan erkeklere bir kırıtışları vardı ki.

Masum suratlı, düzgünce gövdeli birisine bakıyordu, on adım ötesinden. Farkına vardı kadın. Dilini çıkardı ama, isteksizce. Kapılmıştı sürüye bir kez. Ötekiler de daha önce katılmışlardı. Bir erkek düşseydi aralarına, ne yaparlardı acaba?

Bir de tersini düşündü, güldü.

"Sevicidir bunların çoğu!"

Kötümserliği dağılmış gibiydi.

"Ne yapalım. Bir de buraya baş vururuz. Liseyi bitirdiğimden falan söz etmeyeyim en iyisi. Yük de mi taşıyamam?"

Sabahtan beri iş bulmak için çalmadığı kapı kalmamıştı. Yoktu iş.

"Babam da tam zamanında satmış ekini!"

Köyde de iş yoktu bu yaz. Güneşin alnında kavrulup, susuz toprağa, kurumuş bir kök gibi saplanıp kalmanın da yolu yoktu. Çalışması gerekti kentte. Para kazanması gerekti.

Yüzüne tuttuğunu koparır bir anlam yerleştirerek kapıya doğru yürüdü.

"Ne derler en çok? Lise mezunu, enayi, işçilik yapıyor!"

Gözleri, bekçinin soluk, esmer suratında.

"Müdürü göreceğim" derim. "Özel bir iş için..."

Bekçi:

-Dur bakalım hemşerim, dedi. Yassah. Nereye gidiyon bahalım?

"Müdürü göreceğim. Tanıdığımdır da. Özel bir iş için" diyecekti.

-Şey, dedi. İş için...

-İş yoh hemşerim. İş yoh. Haydi, yallah!

-Öyle değil, ben müdürü görecektim. Özel olarak..

Bekçinin gözlerinde alaycı bir ışık yandı. Ötede, küçük bir cep aynasına bakarak, iri, kara bıyıklarını buran arkadaşına doğru:

-Bah lan, diye seslendi. Müdürü göreceğmiş!

-Özel olarak, diye kekeledi Tahsin. Özel bir iş için kendisini tanırım da...

"Berbat ettik!"

Bekçinin sesi birden yumuşadı:

-Bana de bi yol ne istediğini hemşerim. Bana de hele. Müdür Bey öyle golaycana görülür mü?

-İş istiyecektim. Çalışmak için...

Kalın kaşları, daracık alnı, çarpık bir kasketi vardı bekçinin. Palaskasının bir yanı kalçasından aşağı sarkmış. Burnunun kılları, bıyıklarına karışıyor.

-Okullu musun sen?

Omuzlarının gürültüyle çöktüğünü sandı. "Okulluyum, ne olacak? Kabahat mi sanki?"

-Yok, dedi. Niğde'nin köylüğündenim.

-Okullu olduğun yüzünden belli. Bu gün gaç oldu gelen. İş yoh hemşerim, iş yok. Nah bak, şuradakilerin hepisi kâtip.

-Ben ne iş olsa razıyım.

-Olmaz hemşerim. Ben bilmem mi?

"Bir içeri girebilsem.."

Kapının yanındaki yapının önünde bir adam duruyordu:

-Ne o Recep, diye seslendi. Ne istiyor?

Bekçi toparlandı.

-Müdür Bey'i göreceğim, diyor beyim. İş istiyecekmiş. Sabahki öğrenciler gibi, bu da...

-Getir onu buraya.

-Başüstüne, dedi bekçi. Hadi, yörü. Böyük adam bu. Bak gayri, talihin tutarsa...

Yürüdü bekçinin peşi sıra. Önünde gitgide kamburlaşan bir sırt vardı. Ağaçlar arasında uzanan fabrika yapıları. Yandaki toprak yolda, bisikletle dolaşan, kısacık pantolonlu bir kız.

Büyük adam:

-Ne o delikanlı, dedi. Ne istiyorsun?

Yaşı otuzdan fazla değildi adamın. Burnunun dibinde ufacık, sarı bir bıyık. Boyunbağının düğümü sağa kaymış, kocaman. Pantolonu ütülü.

-Çalışmak için, dedi. Ne iş olursa. Yük bile taşırım.

Güldü adam:

-Yük de taşırsın hal

-Ben köylü çocuğuyum. Anam hastalandı da, babam ekini tarladayken satmış. Yoksa köye gidecektim. İş gelir elimden.

-Sümer'de bedava para dağıtıyorlar değil mi?

Şaşırdı.

-Ekmek elden, su gölden. Bütün gün lak lak. Üniversiteye gireceksin. Sınavlara çalışacaksın. Bir yandanda cep harçlığı. Ne âlâ!

-Yok, dedi. Öyle değil. Daha mezun olmadım ki. Bir dersten bütünlemeliyim.

-Oh, oh, oh!

"Ne diye savunmaya çalışıyorum kendimi? Dangalağın biri işte."

-Bir dersten. Yalnız felsefeden..

Adamın yüzü tuhaflaştı. Bekçi de yanında, hazır ol durumunda, put gibi.

-Felsefeden ha!

-Bilemedim. Kabahat bende.

-Bilemedin ha?

Güleceği geldi Tahsin'in, birden.

"Bilemedim işte. Ne olacak? Çok mu garip? Hocanın garazı mı var diyeydim? Şansım mı yardım etmedi yoksa?"

-Olmaz kardeşim. Biz geçici memur alamayız. Hem len yaptın mı askerliğini?

Yüzü buruştu. Başını salladı.

-Gördün mü bir? Daha askerliğini de yapmamışın.

-Ne iş olsa yaparım ben.

-Olmaz. Okumuş adam işçilik yapmaz.

-Kimseye söylemem.

Bu sefer adamın kaşları iyiden çatıldı:

-Söylediğin sözü kulağın işitiyor mu senin, dedi. Babamın oğlu musun sen? Hadi bas. İş yok dedik işte. Sözden anlamaz mısınız siz? Eliyle bekçiye işaret etti:

-Sokmayın bunları bir daha içeriye.

Şortlu kız bisikletiyle, sürünerek geçti yanlarından.

-Hello! Ablamı gördünüz mü?

Karşılığı beklemeden pedala bastı, uzaklaştı. Büyük adamın rengi uçmuştu hafifçe.

-Haydi, diye üsteledi. Beni oyalama artık. Başka yerde ara.

Bekçi, büyük adamın bir oktav kalını bir sesle yineledi:

-Haydi hemşerim. İş yoh dedik sana. Yörü.

Arkasında, gittikçe dikleşen bir sırt düşleyerek yürüdü Tahsin. Yüreği hafiflemişti sanki. Toyluğuna üzülmüyor değildi ama bu nasıl olsa böyle olacaktı.

"Söyleseydim keşke. Herkes keyfinden iş arıyor. Ben..."

-Eyvallah, dedi.

-Gusura bahma hemşerim. Gördün ya şefin dediğini. Bugün gaç dane öğrenci geldi. İş yoh. Ben sana demedim miydi? Gücenme yani.

-Eyvallah, dedi. Sağ olasın.

Çimenlere basa basa kestirmeden yola çıktı. Tam karşısında "Bekârlar Apartmanı". Küçük alanda iki fayton. Atların boyunlarında birer torba, yemleniyorlar. Derileri pörsük, kemikleri çıkık.

"Ne yapmalı şimdi" dedi. "Nereye gitmeli?" İşçi evlerine doğru gelişi güzel yürüdü. Bodrum katlarının karanlık yüzlü, küçük, alçacık kapılarında, sümüğünü çeke çeke ekmeğini ısıran, oturduğu yere çömelip işerken, eliyle ıslak toprağı karıştıran çocuklar.

Üst katların geniş balkonları, geniş pencereleri vardı. İlk evin yola bakan balkonunda, sandalyesine ters oturmuş, çocuk yaşta bir kız, bir sinema dergisi okuyor. Başının üstünde ıslak çamaşırlar. Sutyenler, iç gömlekleri, dantelli donlar.

Tahsin, tuhaf bir şehvet havasının gövdesine yayıldığını hissetti. Balkonların, bodrum katlarının pencerelerinde belirip kaybolan açık saçık kadın gövdeleri, bu çocuklar, bu çamaşırlar... İstese, şu kadınlardan herhangi birini elde edebilirdi sanki. Bir çağırmaları, kolundan tutarak zorla içeri çekmeleri eksikti. Hiç erkek görünmüyordu ortalıkta. Hepsi işte. Hepsi çalışıyor. Ya kadınlar?

Farkında olmadan son apartman kümesini de geçmişti. Önüsıra, diz boyu yeşermiş bir tarla uzanıyordu. Sağlı sollu küçük bölmelerde tavuk kümesleri, mısır sapları.

Durdu. Serindi buranın havası. Güneş, olanca parlaklığiyle gözünü yıldırıyordu ama aşağıda, kentteki kadar bunaltıcı değildi. Çöktü bir ağacın dibine. Bir sigara olsa içerdi şimdi; ama yoktu. Dişlerinin arasına yeşil bir sap yerleştirdi. İki adım ötesinde karıncalar yuva yapmış. Bir telaşlı halleri var. Dikkat etti, kocaman bir danaburnu, yuvanın ağzına tepe üstü dikilmiş.

"Ölmüştür" dedi. "Ölmüştür herhalde. Nasıl taşımışlar?"

Gülümsedi.

"Ne şölen! Meşrutiyet yönetimi varmış karıncalar toplumunda! İnsandan sonra en sosyal yaratık!.."

Boğum boğum gövdesi, küçük, kara, yuvarlacık kafasının üstünde iki tel anteni, lise mezunu filozof bir karıncanın, kraliçenin fabrikasında iş aradığını düşündü.

"Orada da kanatlı karıncalar, önemli kişilerdir herhalde!"

Ya bisikletli kız?

Güzel miydi? Farketmemişti ama, bu sıcakta istek uyandırabilirdi.

Yeşil sapı tükürerek ayağa kalktı. Karınca yuvasının üstüne bastığını görmeden, apartmanlara doğru yürüdü. Bir bodrum katının çerçeveleri çıkarılmış penceresinden, kolları sıvalı, çamaşır yıkayan kadınlar görünüyordu.. Başını çarpmamak için eğilerek içeri girdi. Karanlık bir geçit. Kimisi aralık, kimisi ardına kadar açık oda kapılarından soluk bir ışık sızıyordu koridora. Havada ağır, bunaltıcı, yapışkan bir koku. Ter, şehvet, yemek, hela kokusu.

Kadınların yüksek sesle konuştuklarını işiterek olduğu yerde kaldı.

Zayıf, sıtmalı bir kadın sesi:

-Benimki, diyordu, çok azgın. Bak, omzumu nasıl dişledi. Bağıracaktım ya, kaynatam uyanacak diye korktum.

Titredi. Aralığın köşesindeki kapısı açık odada, yan yana dört karyola uzatılmıştı. Yerdeki kilim parçasına bağdaş kurmuş ufacık bir oğlan çocuğu; her yanı açıkta, uyuz bir kedi yavrusuyla oynuyor.

Öteki ses:

-Ne yapacağımızı şaşırdık, dedi. Kocamın kardaşı ayak ucumuzda yatar. Biliyorum, bütün gece göz kırptığı yok. Kaynanamla kaynatam da yanı başımızda. Herif de huylanıyor, erkek tabii ne yapsın. Yatıyoruz öyle, kardeş gibi, ama ne uyku tutuyor, ne bir şey. Gündüzün de fabrikada. Beş dakika fırsat yok. İzin alıp geliyor bazı ya, kocakarı bırakır mı? Adam sinir oldu, ben de öldüm gayri.

Birisi kısık bir sesle güldü. Tokaçlar sinirli sinirli çamaşırların üzerinde şakladı. Boğuk, yaşlı bir öksürük, aralıkta yankılandı. Bir su şırıltısı, öfkeli bir soluk. Çamaşırlıktan fışkıran buğu, gittikçe koyulaşan bir yoğunlukla koridoru dolduruyordu.

Başı önüne eğik, kolları sarkık, ağır adımlarla geriye döndü. "Bekârlar Apartmanı"nın önündeki boş tarlada çocuklar top oynuyordu. Sinema dergisi okuyan kız, balkondan sarkmış, komşunun küçük kızıyla karı kocalık oynayan kardeşini azarlıyordu. Fabrikanın yan kapısında, üzerleri aranan işçiler.

Şimdi, Erciyes'e doğru yürüyordu. Dalga dalga, birbirine yaslana yaslana yükselen tepeler. Karlı, çatallı bir doruk. Sonra, yoruluvermiş gibi alçalan, birbiri üstüne yığılı, kıvrım kıvrım "Yılanlı dağları."

"Omzunu gösterirken, girivermeliydi içeriye" dedi. "Memeleri de fırlamıştır!..."

Stadyumdan, kesik kesik bağırtılar yükseliyordu. Sümerli futbolcular antrenman yapıyor olmalı. Belki de koşuculardır. Bir bisikletli hızla yanından geçti. Elinde küçük bir sefer tası. Yolun kenarındaki hendekte, yüzlerce sineğin konup konup kalktığı, bacağı ezilmiş bir köpek leşi. İstasyonda manevra yapan lokomotifin acemi, çekingen düdüğü.

Dikimevinin çıplak bahçesinde, toprağa uzanmış sigara içen erler vardı. Nöbetçi, tahta kulübenin gölgesine sığınmış. Esmer, ışıltılı suratı enli, kıpırtısız.

Tren yolu geçidinde kasketi yana çevrik, elleri yamalı iki büklüm bir ihtiyar, gazoz, ayran, can eriği satıyor. Geçidin öbür

yanında camlı, büyük bir el arabasında, sıra sıra dondurma külahları, beşlik, onluk, yirmilik.

Susadığını sanıyordu. Boğazı kuru, sesi hiç çıkmayacakmış gibi derinde, dili paslı.

-Ver bir dondurma, dedi. Onluk.

Adamın, külahın iki yanını kapatıp, ortasını boş bırakarak tepesini kabartışına ilgisiz, aldanmanın güzelliğini düşünür gibi, köşedeki birinci evin oymalı bahçe kapısına bakıyordu.

-Eyvallah, dedi.

-Güle güle yeğenim. Afiyet olsun.

Tasalı bir kayıtsızlık içinde yürüyordu. Yolun iki yanında yeni yapı apartmanlar, pahalı kumaşlardan yapılmış perdeler arkasında gölgeli insan yüzleri, ağaçlar, çember çeviren çocuklar, sokak aralarında yıkık taş evler, Kız Enstitüsü.

Dondurmasını, soğukluğunu duymadan, külahıyla birlikte yemiş, bitirmişti. Otobüsle aynı yoldan geçerken canının etli canlı bir kız çektiğini anımsadı.

"En iyisi yine köye gitmeli. Anamı bir hastaneye yatırabilsek.."

Akşama geleceklerdi. Babası tarladaki ekini satmış; amcaları, değirmen paylarını ellerinden almış.

"Kötü bu iş be!"

Aç kalmayı düşünmüş değildi. Bir lokma nasıl olsa bulunurdu ama şu lise de bitince ne yapacaktı? Parasız yatılı sınavlarından birini kazanabilecek miydi? Tıbbiye, pek iyi derece ile bitirenleri alıyordu. Sonra da iyi dereceliler. Bakalım ona sıra gelecek mi?

"Altı yıl da biter mi, kolay kolay?"

Siyasal Bilgiler Okulu, Hukuk, Veteriner.

"Bir de uçak fabrikasına gitsem. Belki orada iş vardır?"

Tabanları sızlıyordu. Dizine de bir ağrı girmiş. Ceketinin üst cebinden bir aspirin çıkararak kuru kuruya yuttu.

Sinema ilanı önünde boyacılar sıra olmuştu. "Şule Park"ın parmaklıklarına serili gazetelerde, ilk demokratik seçimler üze-

rine ateşli başyazılar, yurdun dört köşesinden gelen, yıldırma, baskı haberleri. Bir hava subayı, karısının kolundan çekerek, uçak fabrikasına giden otobüse yetişmeye çalışıyor.

Askerlik şubesinin kapısı önünde, çömelmiş, köyünden gelen mektubu heceleyen çocuk yüzlü bir er. Başında ortaokul kasketi, kısa pantolonlu bir oğlan, kalenin önündeki alçak duvara çıkmış, cambazlık yapıyor.

Tekel Müdürlüğü'nün, postanenin, Sait Azmi Apartmanı'nın önünden, ayaklarında beton yolun katılığını duyarak, hızlı adımlarla geçti. Güreş Federasyonu'nun, türbeden bozma yapısına doğru saptı.

Yüzünde acıklı bir sarılık, dudaklarını ısırarak, Honat Hamamı'nın arkasındaki genel helaya girdi.

5

İkindi ezanı okunuyordu. Salim Usta:

-Ben camiye gidiyorum yeğenim, dedi. Erken çıkarsan anahtarı dilsize bırakıver.

Ömer, talaşlı bir çamur halinde şakaklarından burnuna doğru süzülen terini elinin tersiyle silerek, çömeldiği yerden doğruldu.

-Aklım başımda değil bu gün usta, dedi. Çalışsam da fayda yok. Ölsem de kurtulsam bari. Eşekler gibi çalış, sonra da...

-Tövbe de yeğenim. Allah kerimdir. Olacak işte hayır vardır, derler. Ne yapalım? Kısmet. Sonra Zehra kızın da bir kötülüğünü duymadık. Koynuna girdiğinde bakire değil miydi bu?

"Tahta kerevette..." Başını salladı.

-Üzülme gayri. Eh, anan da...

Sövdü içinden.

"O da buldu bir koca."

-Haydi eyvallah.

Topal bacağı üzerinde yaylanarak merdivenlerden çıktı, gitti.

Çalışamayacağını anlıyordu artık Ömer. Burun ilikleri tıkanmış, gözleri kızarık. Çırağa:

-Getir şu suyu, diye seslendi. Deyyusun oğlu, sallanma da getir şu suyu.

Dilsizin suratında hep aynı ölü durgunluk. Cilalı ellerini, çırağın döktüğü suyla sabunladı, yüzünü yıkadı. Bir an önce bu karanlık çukurdan kurtulmak için sabırsızlanıyor gibiydi. Kolalı gömleğini, mavi çizgili boyunbağını, rengini yitirmek bilmeyen ceketini özenle giyindi, anahtarı dilsize uzatarak el işaretiyle Allahaısmarladık dedikten sonra, sokağa çıktı.

Caddelerde canlanmış bir kalabalık. Köylüler, kentliler, işe giden, dükkânlarda alışveriş eden insanlar. Kale önündeki beton kaldırımda, tasasız tavırlar takınarak dolaşanlar vardı.

Ömer, tuhaf bir yakınlaşma hissiyle her birine teker teker sokulmak, dertlerini dinlemek, konuşmak gereksinimi duydu içinde. Kimse onun ne halde olduğunu bilemezdi. O da ötekileri bilmiyordu. Her birinin kendine göre bir tasası, bir düşüncesi vardı kuşkusuz. Yüzlerinden okumak olanaksızdı bunu, bir bakışta. Kim bilir hangi ilkel kaygıyla, hoşnutluk görünüşü altında başkalarından gizlenmek istiyordu. Dostluğuna güvenilir bir dost, kötülük etmeyeceğine inanılır bir yakın çıksa, neler anlatacaklardı? Belki kıskançlık gibi, öç alma, bir başkasının zararı değerine elde edilmesi beklenen yüklü bir çıkar gibi, üzüntülerin en çirkinleri vardı içlerinde. Belki de yalın bir ekmek kavgası, güldürücü bir sevda masalı.

Hacı Hasan Ağa, piyasadaki durgunluktan dert yanar, Dilber'in Musa, askere gittiğinde, ocağını bırakıp dayısının oğluna kaçan karısından yakınırdı. Aralıktaki işkembecide,

Iskender'in ağırlaşmış çorbasına kaşık atan köylülerin suratlarında öyle bir durgunluk vardı ki; Yunan'ın büyük filozoflarını düşündürüyordu insana.

Arada, yaşlı, tombalak kadınların yanı sıra kara mantolu, ipek şemsiyeli yeni gelinler geçiyordu sokaktan. Yüzlerini, şemsiyelerinin saçakları arasına bir saklıyorlar, görmek olanaksız. Ya kadınlar sinemasına gidiyor, ya çeyiz seyrinden dönüyorlardı. Kollarına ağır gelen çantalarında, kaynatalarının taktığı beşliler, tepelikler, yarımşar kiloluk "halhal"lar.

Boynuna asılı küçücük işportasına, kanları kurumuş iri sığır böbrekleri sıralı, altı yedi yaşlarında bir çocuk, cılız, çığırtkan bir sesle, "börek" diye bağırarak geçti.

-Börek! On kuruşa börek!..

Belirli bir şey düşündüğü yoktu Ömer'in. Öylece, yolunu kestirmeden, sarhoşlar gibi ama sallantısız, gelişi güzel yürüyordu. Sokak aralarında mıydı, taş evlerin yıkıntıları arasında oyun oynayan çocuklar, arkasından "Tango, tango!" diye bağırıyorlar mıydı, görmüyordu duymuyordu hiçbir şey. Ne kollarından, ne bacaklarından, ne de acıkan midesinin varlığından haberi vardı. Ağrısızlığın, duygusuzluğun dinginliği içinde olduğu halde, rahat değildi. Belirsiz bir ağırlık vardı gövdesinde. İnsanlar geçiyordu, önünden, yanından. Kimse söylemiyordu tasasını ama o farkında olmadan, bu durgun suratların gerisini, kendi geleceğinin karanlığına dokunuyormuş gibi ürpererek okuyor, yine farkında olmadan korkuyordu.

İstasyon caddesine çıkmıştı. İki yanda yeni apartmanlar. Şekilleri biçimsiz ama içleri rahat, görünüşleri sessiz yapılar. Burada oturanların ne üzüntüsü olurdu? Belki sanattan, belki siyasetten söz ederlerdi canları sıkılınca. İşlerini yoluna koymuş olmalıydılar. Kadınlar güzel, çocuklar sağlam, gürbüz. Şu, göğsünü balkonun parmaklığına dayayıp, çevreyi seyreden kızın bütün düşüncesi, evleneceği adamın nitelikleridir. Bilinmez. Nesrin Hanım gibi, liseli bir delikanlıyı mı özlemektedir?. Aşağıda, bisikletinin lastiğini pompalayan delikanlıya, umutsuzca

tutulmuş da olabilir. Oysaki gencin bahtı daha açık. Arada başını kaldırıp, rüzgârda havalanan eteklerin içini gözlüyor. Kız oralı değil, Ömer de.

"Huzur içindeler işte."

Bunu hasetsiz, kinsiz, boynu bükük bir anlayışla kabul ediyordu. O huzursuzdu. Yapılacak şeyin ne olacağını kestirememekten çok, yapılacak şey olmadığını sanmaktan doğan bir huzursuzluk.

"Anam girmeseydi araya, suç bende der, yüklenirdim ama..."

Paçalarını ıslatmamağa çalışarak, Kız Enstitüsü'nün önündeki çeşmeden su içti. Sonra, arkasını gizliyen camlara, görmeği umduğu birisi varmış gibi uzun uzun baktı. Pantolonunun arka cebinden çıkardığı sigarayı tellendirerek geri döndü.

Yürüyüşü hızlanmıştı. Koşuyordu bayağı. Midesi kazınıyor, yumrukları sıkılıyor, omuzları üstünde kafasını, taşınmaz bir yük gibi ağır buluyordu. Gözleri, kiremit kırması yola dikilmişti. Bir bisiklet tekerleğinin açtığı incecik yolun kıvrımlarını kovalıyordu sanki.

"Bir karı, bir boğaz. Eşek gibi çalış, kazan, sonra..."

Kafasından geçen sözcüklerin anlamlarını hissetmiyordu bile.

"Eğer bu işi anam yaptıysa... Sırf Memeda'yla evlenmek için bu dolabı çevirdiyse... Namusum hakkı için, gebertirim be! Böyle orospuluk olur mu?"

Kurşunlu caminin karşısındaki kahveye kendini dar attı.

-Yap bir orta şekerli usta, dedi. Gözünü seveyim, kahvesi bolca olsun.

Soluk aldı.

"Nasıl döneceğim bu gece o eve? Nasıl yüz yüze geliriz?"

Masanın bir ayağı kısa gelmiş, sallanıyordu. Kahve ocağının isli karanlığında, bir gözü kör, sıska bir adam, geniş karınlı bir şişeden, bardaklara limonata aktarıyor. Masalarda bir iki emekli memur. Pencere köşesindeki masada, altı kol iskambil oynayan kalabalık bir işsiz kümesi.

İki gün öncenin tarihini taşıyan gazeteye kayıtsızca göz gezdirdi. Dünyanın gidişi umurunda değil. Bir bakıma kendi durumu bile umurunda değildi. Üzülüyordu, içleniyordu ama başka yolu yokmuş, böyle olması gerekiyormuş gibi içleniyordu.

-Çaksana ası be! Ulan kaçırılır mı bu?

Kapkara kalın bıyıklı bir delikanlı. Kaşlarını çatmış, iskambili öyle bir vuruyor yere, kâğıt yırtılıverecek. Yanındaki çelimsiz, habire gülüyor. Seyircilerden birinin başında demiryolcu kasketi var. Bu üçünün düzgün kılığı. Ötekiler pılı pırtı içinde.

-Su içer misin?

-Ver bakalım.

Aklığını yitirmiş önlüğünde, beş parmağının izi, avurdu çöküк, kel kafalı garson, kahve tepsisini önüne bıraktı.

Sanki bir parça ıslaklık geçse boğazından, içinin ateşi hafifleyecek. Su da bir ılık. Kahve, kalın, köpüklü, şekeri inadına bol.

Kanı damarlarında pıhtılaşmış gibi, acelesi yokmuş gibi, ağır ağır dolaşıyordu. Havada, dışarıdaki kadar bile serinlik yoktu. Yağlı, bulaşık, sıkıntılı bir hava. İskambil oynayanlar, çoktan koyuvermişler kendilerini isteksizce sövüyorlar.

-Ver şuna. Şuna da ver. Ulan, Allahını, Peygamberini, kitabını...

Daha iyi düşünebileceğine inanarak, bir sigara yaktı. Kaymıyordu ciğerlerine dumanı. Dili paslı. Dişlerinin arası kıymık dolu. Ağzının çürüdüğünü, hissetti. Gene de üst üste çekti, tadı yok.

Neye yarayacaktı düşünmek? Olanlara karşı koyacak gücü olmadıktan sonra ne diye çırpınmalı? Bırakamazdı kızı yüzüstü. Kendini suçlu saydığından, başkalarının kötü söyleyeceğini hesaba kattığından değil, işte öyle, bırakamıyacağı için; bırakamazdı. Aslında, neye üzüldüğünü de kestiremiyordu pek. Anasına yükleniyordu ama onun işi başka, bu iş başkaydı. Anası ona nasıl oyun oynıyabilirdi ki! Gerçi, elinden gelmiş olsa, böyle bir şey yapmaktan çekinmezdi. Biliyordu. Ama olanaksız-

dı bu. Olsa olsa, işi kolaylaştırmıştı. Belki, böyle olmasını istemişti. Hepsi bu kadar. Az şey mi? Yoksa onun kırkından sonra koca peşinde dolaşmasını umursamıyordu, o kadar. Belki, tasasının nedeni bunların hiçbir değil. Olanların, istediği gibi olmaması kötü. Ne de güçsüzmüş meğer.

-Ulan çaksana ispatiyi. Bacağı ha, vay pezevenk

Geçen yıl bu zamanlarda, Devlet Demiryolları Boğazköprü yapıyerinde çalışıyordu. Kupkuru bir toprak, demiryolu boyunca iki yanlı uzanan taş kümeleri, suları kesilmiş bir arteziyen kuyusu, telgraf direkleri, bir boz eşek.

Ayağında eski bir er pantolonu, gövdesi çıplak, kaşlarından sızan ter, küçük, kirli bir ırmak gibi, göbeğine doğru akıyordu. Balyozların her inişinde, kıvılcımlanmış taş parçaları fırlıyor. Düz kafalar, güneşte ayna gibi. Ne gölge, ne ağaç. Amerikan yapısı saç barakaların kızgınlığı, beş metreden, alev gibi çarpıyordu insanın suratına. Bir damla su için kavga ediyorlardı. Sövmelerin bini bir paraya. Malzeme getiren lokomotifin çığlığı öyle bir tatlı, öyle bir yumuşak geliyordu kulaklarına, hemen işi bırakıp, yolun iki yanına sıralanarak karşıcı çıkıyorlardı. Alabildiğine uzanan bozkırda, gökle yer arasında ezilmiş gibiydiler. Kadın sözü etmek bile deli ederdi insanı.

Bir de akşam oldu, güneş çekildi miydi, bir ayaz, bir rüzgâr, derileri ses çıkararak yarılıyordu sanki. Kibriti vuruyorlardı çalılara. Herkes olduğu yere çöküyordu. Ne yemek geliyordu akla, ne konuşmak. O zaman, en aptallarının bile hayal kurduğunu sanırdı Ömer. Yarı yarıya kapanırdı gözleri hepsinin yorgunluktan. Bir Hisarcıklı Osman dolaşırdı ortalıkta. Yumurta pişirirdi tavasında, kimseyle paylaşmazdı. Sonra, barakaların kuytu bir köşesine çekilir, iki telli bağlamasıyla her gece, o iki ölçülük ara nağmesi saatlerce değişmeyen, aynı tuhaf havayı çalar, arada, ağlamaklı seslerle, bir destan da karıştırırdı içine. Bir kez bile konuşmadı Ömer, Hisarcıklıyla. Onu hep düşündüğü gibi, hepsinden başka, içli, yaralı bir insan olarak tasarladı. Kendi gibi onulmaz bir sevdaya tutulmuş sayarak, gizliliğini bozmağa

kıyamadan, gönlünce kardeş bildi. Ekmek parası için çalıştığı halde, başkalarına karşı değil, kendine karşı kendini bir serüvenci göstermek isteyişi gibi, Osman'ın şarkısını da umutsuz bir aşkın ağıtı diye dinledi.

Derken gece postası, ışıklı bir yılan gibi işçilerin gözlerine renkli bir gölge şeridi çizerek hızla geçer giderdi. Restoranda yemek yiyen insanlar görürlerdi. Bazan yataklı vagon pencerelerinden birinde, bir kadının görünmesiyle gitmesi bir olur, bazan bir öğrencinin selamına söverek karşılık verilirdi.

Sevdalıydı Ömer o zamanlar. Öyle bir erkeğin, biri kadına tutulması gibi değil, safçasına, nasıl olduğunu bilmeden, liseli komşu kızını düşünürdü. İrem'di adı. Babası büyük bir memurdu. Ankara'dan gelmişlerdi. Güzeldi kız. Bukleli sarı saçları, ucu hafif havaya kalkık, biçimli bir burnu vardı.

Genelevdeki sevgilisinin odasında sabahlarken olsun, Zehra'ya, "Eteğini kaldırırsan seni alırım" diye söz atarken olsun, aklına İrem geldi miydi, bir kötü olurdu. Hacca gidip gelmiş de hırsızlık yapmış gibi gelirdi içine. Çocukluk derdi buna, gülmek isterdi ama, çektiği bunca sıkıntıları, onu düşlemenin karşılığı sayar, yüreğinin serinlediğini duyardı. Ona erişemeyeceği aklına geldikçe, sevinirdi bayağı. Hintli bir fakir gibi, onun alımlı seçkinliği, zenginliğiyle kendi kötülüklerini, yoksulluğunu karşılaştırır; o zaman sanki bir daha güçlenir, yorgunluğa, susuzluğa daha iyi katlanırdı.

-Gazeteyi verir misiniz biraz evladım? Okumuyorsanız.

-Buyurun beyefendi.

İçini çekerek sigarasını tablaya bastırdı. Acı olsun, tatlı olsun, anılarla avunabiliyordu insan. Şarap, dura dura, olgunlaşır. Zaman da zor, kolay, bir kez atlatılmış olan her güçlüğü, her sıkıntıyı, kendine göre yumuşatmasını becerir. İş, başa gelince dayanmakta.

Kahvecinin parasını verdi, kalktı.

Hava serinlemişti biraz. Şehir kulübünün bahçesinde oturanlar çoğalmıştı. Hoparlörde cırlak sesli bir kadın, eski bir

tango söylüyor. Ağaçların altındaki güneşlikli masalara, zeki bakışlı, aptal suratlı, bıyıklı, bıyıksız kravatlı, kravatsız, genç, yaşlı, ölü bir kalabalık yerleşmiş.

Bir tanıdığa rastlamak umuduyla bakındı. Hepsi bildik, hepsi yabancı. Yargıcın oğlu, dışarlıklı biriyle baş başa vermiş, kim bilir ne konuşuyor. Berber Mustafa'yla oturmaktan ne tat alır insan? Hukuklu Abdullah, ayak ayak üstüne atmış, sigara içiyor. Maiyet memuru Turgut'un elinde gazete var ya gözleri başka yerde.

İrem'di Turgut'un gözlediği. Babasıyla annesinin ortasında, bir ünlem işareti gibi dimdik oturmuştu kız. Sarı saçları omuzlarına dökülmüş. Sırtında al bir hırka, toz pembesi bluzunun göğsü kabarık. Ellerine manikür yapmış, sivri tırnaklarıyla masanın yağlı boyasını yolmağa uğraşıyor. Ayaklarını sandalyenin basamağına geçirmiş. Bacakları güzel ya, biraz da dolgunca.

Heyecanlandığını hissetti Ömer. Niçin olduğunu bilmeden kıskanıyordu bu kızı. Bir çıkıp soran olsaydı, Zehra'yı bana bu kadar çirkin göstermeğe hakkı yok, diyecekti. "Ne diye alay ediyor benimle. Dünyada bu kadar güzel kızlar olduğunu bile bile nasıl gider de alırım Zehra'yı?" Oysaki İrem'in haberi bile yoktu Ömer'in tutkunluğundan. Ömer'in de eski toyca sevgisi kalmamıştı. Dostunun odasında gecelerken İrem'i anımsıyacak olsa, eskisi gibi utanmazdı artık. Belki onun gizli güzelliğini daha çok merak ederdi.

"Göğsü de öyle bir kabarık!"

Omuzlarını silkti. Saat kulesinden bu yana, sallantılı yürüyüşüyle Tahsin geliyordu. Adımları gevşek. Yüzü tasasız, ama korkulu sanki. Belki de neşeli. Çevresini süzüşü ilgisiz ya, birdenbire gülecekmiş gibi bir hali de var. Onu görünce, canlandı da gerçekten:

-Merhaba Bay Ömer, dedi. Nereden böyle?

Nereden geldiğini hatırlayamayarak duraksadı Ömer.

-Hiç. Biraz dolaştım.

-Ben de. Oturalım mı?

-Sen bilirsin.

Bahçeye girdiler. Yer, fazla sulanmaktan çamurlanmış. Yolunmuş çimenler üzerinde yuvarlanan çocuklardan başka herkesin suratı asık. Hoparlördeki şarkı da susmuş.

Yapraklarına böcek üşüşmüş hantal ağacın dibindeki demir sandalyelere çöktüler. Tahsin'in açık mavi, leke içindeki ceketi buruşuk, göğsü bağrı açık. Ömer kolalı gömleği, ütülü kravatiyle dimdik, oturduğu yerde.

-Sabahtan beri gitmediğim yer kalmadı, dedi Tahsin. Sümer'e de gittim. Lise mezunu işçi olamazmış.

-Felsefeden bütünlemeye kalmışsın ha?

-Öyle. Necdet mi söyledi?

-Dükkâna uğramıştı da sabahleyin. O söyledi.

-Ben de öğleyin gördüm ama o beni görmezden geldi. Nesrin Hanım'a gidiyordu galiba.

Ömer, farkında olmadan, İrem'in oturduğu masayı gözetliyordu. Eteği kıvrılmış, bacağının beyazlığı görünüyor. Sırtını kamburlaştırmış.

Dalgın bir sesle:

-Nasıl oldu da kaldın sen yahu, dedi. Ummazdım.

Yaklaşan garson, isteksiz bir tavırla:

-Ne içeceksiniz, ağalar, dedi.

-Soğuk ne var?

-Gazoz, ayran, limonata.

-Vazgeç. Bana bir kahve.

Ömer:

-Benimki orta olsun, dedi. Su da getir.

Tahsin, Ömer'in bakışlarını izliyerek, güldü:

-İrem'e mi bakıyorsun?

-Yok canım.

-Bugün Sümer'e gittim, biliyor musun? Kadınlar vardı... Açık saçık, çamaşır yıkayan kadınlar. Bir tanesi, kocasının her gece omuzlarını, dişlediğini anlatıyordu. Öbürü...

Sustu.

"Bu anlattıklarım bana bir zevk veriyor mu? Aslında tiksiniyorum. Yahut.."

-Sonra, hükümlü kadınlardan birisi bana söz attı.

-Demek iş aradın?

-Öyle.

-Niye?

Dirseklerini masaya dayayarak çevresini süzdü Tahsin:

-Ben, yığının içinde kaybolmuş bir adam olmak istemem dostum, dedi.

-Anlamadım?

-Saman çöplerinin öyküsünü bilir misin? Akıntıya kapılmış giderlerken arkadaş olmuşlar. Sonra birisi bir kenara takılmış kalmış. Öteki ilerlemiş..

Güldü.

-Boş söz bunlar, dedi. Benim de bir halt edeceğim yok. Benim gibisine ne derler biliyor musun? Kaplumbağa kabuğundan çıkmış... Şu bilinen sorun. Keşke köylü kalsaydım.

Sonra başını sallıyarak:

-Ya, diye ekledi. Haberin var mı, ben Tanrı'ya inanmıyorum artık.

-Bilmiyorum.

-Yok, öyle bildiğin gibi değil. Daha doğrusu, inanmamam gerektiğini hissediyorum. Şöyle, kesince bir Tanrı yoktur diyebilsem...

-Bırak, günaha girme. Sen inansan da, inanmasan da severim seni ama böyle konuşma. Hoşuma gitmiyor.

-Benim gidiyor mu? Birisi, bayağı şeylerden olağanüstü bir şey yaratılamaz demiş. Biz ki düşünebildiğin kadar ilkel birer yaratığız...

Ömer'in yüzüne belirli bir gülümseme oturdu:

-Bak, dedi. Yine filozofça konuşmağa başladın. Ne diye kaldın madem...

-Ne bileyim? Biraz çokbilmiştik etmeğe kalktım, ondan sanırım. Descartes'ı sormuşlardı. Zorlan mı? Sevmem herifi. Eleştirdim biraz.

-Nasıl yani, nasıl eleştirdin?

Tahsin, "boş ver" dercesine yüzünü ekşitti.

-Uzun iş! Sen varsa bir sigara ver bana.

"Bir de sana mı anlatayım Descartes Efendi'nin saçmalıklarını? Sonra bir de senden mi azar işiteyim?"

Dumanı, içini temizleyici bir ilaçmış gibi hırsla ciğerlerine çekti. Bu yalnız bir kez böyle oldu. Sonra, sigarayı dudaklarına götüren parmakları, yaptıkları harekete ilgisiz, yumuşak bir kıvrılışla bükülüverdi. Garson:

-Orta şekerli, dedi.

-Eyvallah.

Ağaçtan masaya küçük kara böcekler düşüyordu.

-Ya, dedi. Anlıyacağın, iş bulamadım bir türlü. Akşama da bizimkiler gelecek Niğde'den. Anamı hastaneye yatıracağız.

-Hasta mı?

-Hasta. Bakalım burada ne diyecekler. Benim pek umudum yok ya. Bir kurtulsa..

"Ölse de bir kurtulsa... kurtulsak."

-Çekiyor. Çok kötü. Doktorlarda iş yok, bizde de metelik.

-Aldırma.

-Öyle.

Gözlerini yumdu Tahsin. Bazan öylesine karanlık görüyordu ki içini, açıklamağa kalksa, bilinçli bir şekilde didiklemeğe kalkışsa aklından geçenleri; yaşıyamayacağını, kendini öldürebileceğini sanıyordu.

"Şu kadınlar için.. Hangisi doğru. İçimin titreyişi..."

-Öğle üzeri Necdet'i gördüm, diye yineledi. Nesrin Hanım'a gidiyordu herhalde.

Ömer:

-Sen, dedi, köylüsün yine. Bir gün olur dönersin toprağa. Ama ben köksüzüm. Necdet'in dediği gibi...

Masaya eğilerek soğuyan kahvesinin köpüğünü höpürdetti. Sonra:

-Bozuk, dedi. İşler bozuk. Ben de yakında evleniyorum, haberin var mı?

Sesi derinden ama, tasasızca çıktı.

-Zehra'yla mı, dedi Tahsin. Demek kararını verdin. Nasıl oldu bu iş?

-Karar verdiğim falan yok ama, basbayağı olacak işte.

Sanki, Tahsin'in her şeyi, bütün duraksayışlarını anlamayışına kızmıştı.

-Basbayağı, diye yineledi. Ne yapalım yani? Var mı başka çaresi?

Alandan, birbiri peşine iki, üç fayton geçti. Doktordan dönen orospular vardı içinde. Aile kadınları, öfkeli ama meraklı bakışlarla, sezdirmeden görmeğe çalışıyorlardı faytondakileri. Kalenin karşısındaki arsada, kiralık bisikletlere binmiş çocuklar, keyifli keyifli yarış ediyorlardı birbirleriyle.

Tahsin, Ömer'in sorusunu duymamış gibi:

-Bizim köyde, dedi, kadınların saklısı gizlisi yoktur pek. Neler konuşurlar bir dinlesen. Zaten başka konu da yoktur ki.

Durdu.

-Yok, dedi. Yok başka çaresi elbet. En doğrusu da bu. Benim yüreğim de yufkadır biraz. Hem her zaman en doğru olan, en iyi olan mıdır?

Sesine bu kez bir köylü vurgusu karıştırarak:

-Acıdığından ötürü evlenirsen, diye sürdürdü sözünü, bu kez de kendine yazık edecen. Öyle mi aslanım?

-Sen olmamış bir üveze benziyorsun Ömerciğim. Ben de çürümüş bir muşmulaya!

İsteksizce güldü.

-Ne önemi var bütün bunların? Necdet bir kadına âşık. Sen de zorla evleneceğim diye üzülüyorsun. Söz aramızda; Zehra'yı vaktiyle çok küçük görmüşsün, alay etmişsin onunla çok da, şimdi karın olacak diye, seni tongaya bastırdı diye üzülüyorsun. İlkel şeyler bunlar be! Ölüm bile ilkel! Ya zavallı acıma kuruntularımız? Kim kime acıyor? Ben de sade söylemesini bilirim ya.. İçsene suyunu.

Ömer, yapacak başka işi yokmuş gibi bardağı dudaklarına götürdü. Suyu, dişlerinin, dilinin paslı kuruluğunu temizlemeyi gereksinerek ağır ağır yudumladı:

-Acıyor muyum dersin, dedi. Ben acımam öyle kolay kolay. Ama bir görsen. Kanadı kırılmış. Beni tongaya düşüreceğini düşündüyse, daha doğrusu düşündürttülerse bile, şimdi pişmandır kuşkusuz. İşin içinde anam olmasa. Mehmet Ağa'da gözü var. Koca derdinde hâlâ. Sen bilmezsin Tahsin. Derdim büyük, söyletme. Neler çektim bu anam olacak karının elinden. Şimdi de başımı ateşe attı işte. Bende de kabahat yok değil ama olmadı, ne yapalım? Yaşantımı zehir edeceğim umurumda değil. Karı değil mi, iki lokma ekmek, bir döşek. Bu işler böyle olmamalıydı kardeş. Anlatamıyorum ama böyle olmamalıydı işte. Ben böyle olmamalıydım. Başka, daha başka türlü. Bak, şu İrem'i görüyor musun? Bir zamanlar tutkundum bu kıza. Nasıl, nesine diyeceksin. Bilmiyorum. Onu düşünürken, her şey, olması gerektiği gibi oluyordu sanki...

Tahsin, kıpırtısız gözlerle ilerideki buruşuk toprak yığınına bakıyordu. Köyünün insanları, köyü. Unutmuştu artık. Tatillerde gittiği olurdu ama işte o kadar. Köyden ne varsa içinde, zaman, çevre, kitaplar, silip götürmüştü.

Dibine oturdukları ağaçtan, kurum taneleri gibi böcek yağıyordu üzerlerine. Gazinonun üyelere ayrılan yerinden, bir an için alafranga, canlı, sıcak bir müzik geldi, kulaklarına. Sonra ses kesildi. Cızırtılı bir plâk, madeni bir sesten "Yemenimin uçları"nı dinletmeğe koyuldu.

-Bak, dedi, Tahsin, benim köylü olduğuma bin tanık ister. Köylü çocuğuyum ama bugün sorsan, toprağın ne zaman tava geldiğini bile bilmem. Bir yanınla değişmeğe başladın mı, öbür yanının kabuğunda kalacağını sanma. Babam tam köylüdür işte. Anam da. Cahil, o ölçüde dini bütün insanlar. Okudun mu, kuşkulanmağa başlarsın. Ben onlar gibi değilsem kabahat bende mi? Birkaç yıl öncesine kadar ben de öyleydim. Sonra birden kuşkulanmaya başladım. Kimi, bunu okuduklarımı sindiremeyi-

şime verir. Aslında sindiremediğim doğru. Dedim ya, insan bir yanıyla ilerlerken öbür yanıyla olduğu yerde saymak istese de olmaz bu. Sen bile öylesin. Ben de uzun zaman içimin seslerini korkumla susturmağa çalıştım. Olanların olması gerektiği gibi olmadığını hissediyordum, senin gibi. Biliyor musun, direnmek büyük şey. Oysa öyle bir zayıfım.

Sustu. Ceketinin yakasına toplanan böcekleri fiskeledi. Dudağının karamsar bir bükülüşüyle ekledi:

-İşte bunun için bütünlemeye kaldım. Sandım ki düşündüklerimi yazarsam, hak verecekler bana. Oysa, kızdırdım onları. Soruları onların alıştıklarından başka türlü yanıtlamakla, farkında olmadan rahatlarını kaçırmış, düzenlerini bozmuş oldum. Bunun böyle olacağını kestirememiş olsam, neyse ne. Cahillik bu da bir çeşit. Babamdan da bugün mektup aldım. Akşama geliyorlar. Anamın romatizmaları azmış. Sonu kötü. Burada hastaneye yatıracağız, bakalım. Amcamgil de bizim değirmen hissemize konmuşlar. Zaten ne kadarcık şey ki. Üçyüz kilo buğday zor öğütür. Ne yaparsın? Tanrı öç mü alıyor? Eğer varsa, halimden anlıyacağını umarım.

Birden gözleri kısıldı, sustu. Yanağının üst kısmı seyriyordu hafiften. Yüreği buz gibi olmuştu. Dudaklarını ısırdı, geniş geniş soluk aldı:

-Bırak, dedi. Korkuyorum ben galiba. Gene büyük söz ettik.

-Ya benim iş ne olacak?

-Sor Necdet'in babasına bir kez. Nafakayla kurtulursun belki.

Ömer'in gözleri, İrem'lerin masasına doğru, şöylece bir kaydı. Kız, gülerek babasına bir şeyler anlatıyor, adam şaşkın, bön tavırlarla kızını dinliyordu. Maiyet Memuru Turgut, gazetesinin arkasından, gözlerini belertmiş, kızın bacaklarına bakıyor.

-Yapamam, dedi Ömer. Tövbe Yarabbim, Tanrı varsa da yoksa da yapamam. Ben yok muyum ben? Bütün iş burada. Ben, ben olmasaydım kolaydım.

Güneşin parlaklığı yavaş yavaş gidiyordu. Karşıdaki Şule Park tiyatrosunun afişleri önüne, fıstık, leblebi, çekirdek satanlar doluşmuş. Birden sinemanın kapıları açıldı. Renkli, tozlu bir kalabalık dışarı uğradı. Gözleri kamaşık, suratları gergin, sararmış.

Ömer:

-Sen benim yerimde olsaydın ne yapardın?

Tahsin, gün ışığına çıkanlara çevrili gözlerini kaldırarak tuhaf tuhaf arkadaşına baktı. Değirmi, safça, dümdüz suratından umulmayan bir pekyüreklilikle:

-Kendimi öldürmeyi düşünürdüm, dedi. Ya da kızı öldürmeyi. Ama sadece düşünürdüm. Sonra da...

Başını önüne eğdi. Korkusuz düşüncelerinden, az önceki yiğitliğinden uzaklaşmış, enikonu yaşlanmış, ürkek bir sesle ekledi:

-Sonra da oturur ağlardım.

-Ben...

-Biliyorum sen ağlamazsın. Erkekliğine yediremezsin ağlamayı. Ama, bütün bunları konuşmanın yararı var mı? Sen kaç kez anlattın başından geçenleri.

-Ben de az güçlükle karşılaşmadım. Beş parasız kaldığım, aç karnına yattığım, hatta, babam öküzün yanına kendini çifte koşarken, elimde faraş, öküzün kıçından tezeklik gübre topladığım oldu. İçmeden sarhoş oldum, kendimi öldürmek istedim. Yarım kilo içip, sallanmadan onaltı kilometre yol teptim. Sorun bu değil Ömerciğim. Neşe! ya! Neşenin ne olduğunu bilir misin? Şöyle canı gönülden gülmenin ne olduğunu? Ben onu öğrenemedim bir türlü. Okuduysam, neşeyi bulmak için okudum. Köylülüğü onun için atmaya çalıştım üzerimden. Boşuna. Bak, eloğlu, on sekizine varmadan liseyi bitiriyor da sevişiyor Nesrin Hanım gibi biriyle. Ben yirmi üçü buluyorum Hâlâ sürünüyorum. Düz işçiliğe bile razı oldum. Aç kalmaktan korkum yok ama; doğrusu köye dönmek de istemiyorum artık. Şu, akıntıya kapılan saman çöplerinin öyküsü. Sen de işte böyle. Aslında, bu

da değil belki üzüldüğümüz. Kendi başımıza bir yol tutturacak gücü vermemişler bize. Hep akıntı. Hep toplumun daha doğrusu topluma deh diyenlerin gittiği yönde sürükleniş. Ne yapalım? Senin sanatın var hiç değilse. İşi gözünde büyütmemeğe çalış. Ha o, ha başkası. Ne kadar az şey beklersen gelecekten o kadar az düş kırıklığına uğrarsın.

Ömer dalgın dalgın bahçeyi seyrediyor. Yüzünde kararlı bir donukluk. Uzun süre sesini çıkarmadı. Sonra:

-Kalkalım mı?

Fincanın kenarına kahvenin parasını bıraktı. Tahsin göz ucuyla kahve paralarına baktı. İsteksizce:

-Kalkalım.

Üstlerini başlarını fiskeliyerek kalktılar. Ömer:

-Sen var mısın, dedi, bu gece benimle, içelim? Sabahtan hiç keyfim yoktu ama, içmezsem bu akşam...

Tahsin'in yüzüne, gene o kendisini oldum olasıya salıvermişlerin korkulu rahatlığı yerleşmişti. Dilini köylüleştirmek için bayağı güçlük çekerek:

-Yok ağam, dedi. İçecek gibi değilim. Dert çok zaten. Bir de içersek, deli olmayız emme, kötü oluruz. Geceyarısı bizimkiler de gelecekle...

Sallana sallana, parktan çıktılar. Güneş Erciyes'e sırtını dayamıştı bile. Bu, görkemli, dimdik kütle, bağdaş kurmuş eski bir Buda heykeli gibi, kollarını kente doğru uzatmış, orada yaşayanların yüreklerine sokulmuştu sanki. Kutsal bir büyüklüktü bu.

Toprak damlı taş evlerin, sık demir parmaklıklı pencerelerinde, hafif bir kızıllık, badanasız duvarlarda, miskince bir durgunluk, koyuluk var.

-Sen ne tarafa?

-Şöyle biraz gezinelim istersen.

Ağır ağır, Orduevi'ne giden caddeye saptılar. Issızdı bu yol. Sağdaki çukurlukta büyük bir yapıya başlanmış. Asker hastanesinin duvarına yine kireç vurmuşlar.

Şimdi her biri kendi dünyasında yaşıyordu. Bu dünyaların insanları, bu insanların görünüşleri, konuşuşları, belki düşünüşleri bile ayrıydı. Aslında, karşılıklı iki ayna arasına girmiş bir insanın milyonlarca yinelenen eş imgeleri gibi; bu insanların hepsi birbirine benziyordu. Aynaya bakıp sonsuzu, aynadan bakıp yakını görmek olasılığı vardı bu kargaşalıkta. Aynı maya, aynı haykırış.

Tahsin, anasının, gözleri büsbütün çukura kaçmış, eski bir sıtmanın ateşiyle al al suratını, tutuk oynak yerleriyle büsbütün küçülmüş vücudunu görüyordu. Köydeki iki büklüm, eski evleri. Ağıl, susuz dere, taşlı arsa, komşu kadınlar, komşu kızlar. Yüzü kara, poturu kara, başında yağlanmış, biçimini yitirmiş kasketi, buruşuk mor damarlı elleriyle babasını düşünüyordu. Bu hayal, korkutuyor, sindiriyordu onu. Hiçbir zaman, hiçbir şeye bütünüyle güvenmek istememişti Tahsin. Oysaki onlar, ömürleri boyunca, Tanrısız yaşıyabilecek kadar kendilerini güçlü hissetmemişlerdi hiçbir zaman. Huzursuzluğu tatmadıkları için değil, anlamını bilmedikleri için huzur içindeydiler.

Sabahtan beri ilk olarak sövme gereksinimi duydu; ama yine sustu. Ömer'e baktı, o da dalgın.

Ömer, kendine karşı, çevresindekilere karşı, gittikçe koyulaşan zorlu bir öfkenin sinirlerini yokladığını seziyordu. Kafasının içinde durmadan yer değiştiren bir soru, her şeyin olması gerektiği gibi olup olmadığını soruyordu.

Anası üçüncü kez evlenecekti. Zehra, boğazı tokluğuna, bir koca bulmak için, önüne ilk çıkan erkeğe bırakıyordu kendini. Kız kardeşi sokakta büyüyecekti. Bir gün kendisi de Salim Usta gibi ekmeğini, becerikli, namuslu bir kalfanın elinden koparıp almak için, gecelerce uykusuz kalacaktı.

Sonra birden, gündüzki konuşmalarını düşündü: annesiyle, Mehmet Ağa'yla.

"Allah kahretsin!"

Tahsin:

-İşte, dedi. Nesrin Hanım'ın evi burası.. Bizim oğlan belki de içerdedir. Nesrin Hanım da hoş kadın doğrusu. Yalnız dedikodu çıkmasa bari. Yazık olur. Bize söylediği neyse ama..

Küçük, iki katlı beton bir yapı. Alacalı renkli perdeleri sarkık. Ömer:

-Ben onun yerinde olsam, Nesrin Hanım'ın kız kardeşine asılırdım, dedi.

Tahsin hafifçe güldü.

-Kim bilir?

Gölgesi ancak seçilebilen bir kol, açık duran camı kapadı.

Sözleşmiş gibi durdular, sözleşmiş gibi döndüler.

6

Nesrin:

-Arkadaşlarınız geçiyor, dedi. Burada olduğunuzu biliyorlar mı?

-Yok, hayır, nerden bilecekler?

Kızardı, sustu. Deminden beri ne söylediğini unutmuş gibi şaşkın, oturduğu sedire büsbütün büzüldü. Sırtını arkasındaki yastıklara dayarsa, saygısızlık etmiş olacağından korkuyordu sanki. Nesrin, yine onun karşısındaki yerine geçmişti. Biçimsiz tahta bir sandalyeye oturmuş, dirseğinin biri masaya dayalı, yüzünde beklenmedik bir olayın sıkıntılarını dağıtmasını bekliyen bir dalgınlık.

Pencereden Erciyes görünüyordu. Bulutların ortasında yüzen bir buz dağını andıran çatallı sivri tepesi, batan güne karşı pırıl pırıl. Aşağıya doğru, kubbe kubbe tepeler yeşil. Sol tarafta, Ali dağının eğilimi yumuşak, düz. Uçak fabrikasına giden yolda, mavi boyalı, otomatik kapılı yeni belediye otobüsü sarsıla sarsıla ilerliyor. Evlerin, yaban otlarıyla, kır çiçekleriyle bezenmiş toprak damlarında uçurtma uçuran çocuklar, iç kalenin iri taşlardan kurulu, toz rengi duvarlarında, yer yer yıkılmış, ufalanmış, keskinliğini yitirmiş burçlarında, örümcekli mazgallarında, bir bırakılmışlık, bir boyun eğmişlik, bir zavallılık...

Perde hafif hafif oynuyordu. İri kırmızı kasımpatları, atmacaları andıran yapraklariyle bol resimli, iki büyük kanat. Perdenin arkasında, incecik, balık ağı bir tül. Perdenin sağ kanadı masaya kısılmış. Öbürü, acemi bir denizcinin yelkeni gibi arada şişer gibi oluyor, yine yayılıyor. Sesi çıkmayan radyonun göz lambası aydınlık. Yerde, küçük bir halı: kenarları al çerçeveli, ortası mavi çiçekli.

Genç kadının küçük yeşil terlikleri rahat, yumuşak hareketlerle, belirsiz bir melodiye ayak uyduruyordu. Geriye doğru kıvrılmış bacaklarında ince bir çorap, parlak, çekici, düzgün. Kalçalarını sıkıca, saran koyu kahverengi bir eteklik giymişti. Üstünde, değirmi yakalı, kiraz çiçeği renginde bir bluz. Dudaklarında, soluk, boyasız bir pembelik. Burnu büyücek fakat daha çok yassı. Kaşlarının arası açık, koyu elâ gözleri, garip bir çekicilikle, bir noktaya takılmış gibi.

Konuşmuyorlardı. Oda tatlı bir loşluk içindeydi. Duvardaki aynaya yansıyan delikanlının uçuk çehresinde, sıkıntı, çekingenlik okunuyordu. Saçları, sağ kaşının üstüne doğru eğilmiş. Ceketinin üst düğmesi neredeyse kopacak. Elleri dizlerinin arasında, boyunbağı hafif kaymış. Yere bakıyordu. Arada bir kaldırdığı gözlerinde, kafasının içindekileri konuşmadan anlatmak istiyen bir ateş yanıyordu. Sonunda:

-Sizi düş kırıklığına uğratıyorum hocanım, dedi. Ama bu elimde değil. Ben...

Sustu. Sesi kalın, nezleli.

Genç kadın işitmemiş gibiydi, Ortadan ayrılmış saçları dalga dalga. Gözlerinin kenarlarında incecik çizgiler vardı. Dudaklarında kararsız bir bükülüş. Görünüşünün bütünüyle rahattı. Herhangi bir şey düşündüğü bile umulamazdı. Yalnız bir dalgınlık vardı gözbebeklerinde. Hep öyle, durgun, kıpırtısız.

Necdet'in yüzü karışmıştı büsbütün.

-Her zaman böyle değilim, diye mırıldandı. Arkadaşlarım geveze olduğumu bile söylerler. Bilmiyorum. Yapılmaması gereken şeylerin baskısındandır belki. Sizinle hiçbir zaman, istediğim gibi konuşamıyacağım.

Nesrin'in dudaklarında çekingen bir gülümseme.

-Niçin konuşamayasınız Necdet? Ne güzel anlaşıyoruz. Konuşan sesiniz kadar anlatan sessizliğiniz de hoşuma gidiyor. Sizi tanıdığıma pişman değilim. Yapılmaması gereken şeyler de nedir? Bunu daha çok benim söylemem doğru olurdu. Yanlış anlaşılmaktan korkarım ama bu sizi beğenmeme engel olmaz.

Başını hafifçe kaldırdı, baktı Necdet:

-İnanıyorum size, dedi. Teşekkür ederim. Sözlerinizle beni koruyorsunuz. Ben ki en çok kendimden korkarım. Yaratılış sorunu belki...

Genç kadının gözleri yine belirsiz bir noktaya takılmıştı. Kendi kendisiyle konuşur gibi telaşsız, yumuşak bir sesle:

-Sizi tanıdığıma pişman değilim Necdet, diye yineledi. Belki sizi hiç anlayamayacağım, belki de siz yanılacaksınız. Bütün bunların ne önemi var? İlerisini düşünmeyin diyeceğim. Gelecek belki sandığımızdan kötü, belki beklediğimiz kadar iyidir. Herhalde boş umutlar sizi yolunuzdan alıkoymamalı. Söylemek istediğimi anladığınızı sanıyorum. Daha o kadar gençsiniz ki! Yeteneklerinizi, haklı heyecanlarınızı hırpalamayın diyeceğim size. Yaşamak için vakit çok. Dünya o kadar güzel ki...

Durakladı. Sesinin birdenbire yükselmesinden ürkmüş gibiydi. Heyecanlanmıştı. Ufkun kızıllığı camlara vurmuştu. Caddede, parktan dönenlerin kalabalığı, uğultusu.

İçinde tuhaf bir üşüme hissetti Necdet. Oturuşu rahatsız. Kafasında bir türlü düzene girmiyen aceleci düşünceler. Anlamadı önce.

"Ne demek istiyor?"

Yere eğik gözleri, ellerine ilişti bir an. Elleri kirliydi, tırnakları uzamıştı. Hemen yumdu parmaklarını,

"Demek istiyor ki... Boşuna uğraşma demek istiyor. Öyleyse..."

Soluğu tıkanır gibi oldu sevincinden.

"Öyleyse anladı. Anladı onu..."

Ne yapacağını şaşırdı büsbütün. Aptalca yüzüne baktı, kadının.

"Güzel sayılmaz pek. Ama şu bakışı."

Köşedeki alçacık kitaplıkta bir örnek ciltlenmiş kitaplar. "Şahika", "Rüzgârlı Bayır", "İndiana", "Fleurs du Mal".

-Beni karşınızda hep bir öğrenci olarak görmediğinize inanabilir miyim? dedi.

Genç kadının suratı alevlendi.

-Öğrencilerimi severim, diye mırıldandı. İçlerinde sizin kadar büyüğü olmadı hiç. İstemem de. Beşinci sınıfları bile almak istemem. Hele o, okula ilk yazılan miniciklerin korkulu bekleyişlerini görmelisiniz. Büyüdükçe, yaramazlıkları da büyüyor. Sizi bir öğrencim olarak düşünmek istemem Necdet. Öğretmenliğimi ne zamandır unuttum. Sadece içten birer arkadaşız biz, öyle değil mi? Sizin övgünüzü o güzel piknikten önce de işitmiştim. Rezzan Hanım söylerdi. Uslu, çalışkan, zeki bir öğrenci diye. Sınıfınızın birincisi imişsiniz. Şiir yazdığınızı da duymuştum. Söylemem gerekir ki, bu yaşlarda yazılanlardan farklı olacaklarını ummuyordum. Talas'da okuduğunuz şiir beni düşündürdü. Arkadaş olmak istedim. Sizin içli, duygulu bir yüreğiniz var, Necdet. Sizi anlayacak bir yakın bulamamışsınız. Bu yüzden içinize kapanmış, kötümser olmuşsunuz. Oysa kötümser olmak için neden yok.

Necdet:

-Kötümser olmak için neden yok hocanım, diye mırıldandı. Ama yeter mi? Kim sade ekmek yediği için şükreder Tanrı'ya yürekten? Önemsemiyorsunuz. İnsan, geçen her günün neye yaradığını bilemezse ne anlar yaşamaktan? Bir amaç olmalı. Amaca ulaşma derdiyle belki zamanın nasıl geçtiği anlaşılamaz. Bilmem anlatabildim mi? Ben, zaman içinde asılı kalmanın acısı içindeyim hep.

-Her sınavdan çıkışta duyulur bu his Necdet.

-Bu öylesine değil. Her zaman böyleyim ben!

Gözleri kafasında dolaşanlara çevrilmiş, telaşla sigara arıyordu. Nesrin masanın çekmecesinden bir paket çıkararak uzattı.

-Buradan içmez misiniz? Gelincik içiyordunuz galiba.

Paketin üstünde ince bir gelincik resmi vardı. Kibriti uzatan eller, ufacık, manikürlü:

-Rica ederim, dedi. Ben yakarım.

Eli yanarak kibriti aldı, sigarasını yaktı. Sonra gülerek:

-Müdür bilse sigara içtiğimi, saçını başını yolar, kuşkusuz! dedi. Diplomamı geri almaya kalkışır.

-İçmeseniz daha iyi ama...

-Daha iyi, elbet. Sigarada avuntu arayışım tuhaf karşılanır değil mi?

Sorusuna karşılık alamadı, sustu.

Masanın üstünde, yassı, kesme camdan bir vazo vardı. Yaban çiçekleri, papatyalar, gelincikler. Radyonun üstünde, Nesrin'in, kız kardeşiyle, baş başa çekilmiş resimleri. Duvarda, küçük bir çerçeve içinde Van Gogh'un taş basması "Gece Kahvesi". Çerçevenin kenarında, vesikalık bir fotoğraf, Perihan.

Odanın içi biraz daha karanlıklaşmıştı. Genç kadın, kararsız bir hareketle şekerliği uzattı.

-Teşekkür ederim.

Ağzında, kakaolu bonbonun buruksu tadı.

"Kalkmalı, dedi. Perihan gelir neredeyse. Geç oldu."

Nesrin, olağan bir şeyden sözediyormuş gibi, birden:

-Biliyor musunuz, dedi, ne güzel eğlenmiştik. Soğuk olur diye gelmek istememiştim, oysa içten bir hava vardı. Bütün öğretmenler, benim gibi, unutmuşlardı öğretmenliklerini. Çocuklar da hep seçkindi. Ömrümde o günkü kadar güzel bir gün geçirdiğimi pek anımsamıyorum.

Necdet'in, büyük şeylere varmak üzere hazırlanan mantık zinciri ortasından kırılıverdi. O günü anımsamak istemiyordu şimdi. O günün gecesi hissettiklerini söyleyemezdi Nesrin Hanım'a. Ayıplanacağı, azarlanacağı bir şey değil, suya özlem çeken bir çöl adamının hurma yapraklı serabı gibi, yüreğine işliyen tatlı hayallerin bir anda yok olmasından korkardı.

Farketmeden:

-Bir daha öyle bir gün yaşanabilir mi? diye mırıldandı. Olmaz bir daha.

"Bir daha öyle bir gün yaşanabilir mi? Kollarımın arasındaydı. Dans ediyorduk. Ayağına basmıştım. Soluğu soluğuma karışıyordu. Kokusu..."

Bir an durumunu adamakıllı gülünç buldu, hafifçe kızardı. Nesrin'in gözbebekleri, gözlerinde duraklamış.

"Neden öyle bakıyor?"

-Niçin olmasın?

Necdet, yine üşüdüğünü sandı. Dizleri kendiliğinden titriyor.

-Sanıyor musunuz ki, dedi, sustu.

Sesi çatlak, kalın.

"Söylesem, en azından alay edecek. Kim dedi bana kabuğumdan çıkayım diye. Öylesine bir kır gezintisiydi. Bir iki kez dans ettik. Sonra şiirlerimi beğendiğini söyledi. Bir de, baktı işte öyle. Arkadaşız en çok. Daha ne bekliyebilirim? Ne umabilirim?"

İçini çekti. Boş kahve fincanı hâlâ sehpanın üstünde.

-Sanıyor musunuz ki, diye yineledi, bir güzelliği bir daha elde etmek için, olayları yenilemek yetişir? O günün beni saran, bambaşka bir dünyaya götüren havasını yeniden yaşamak için...

Soluğu kesildi, bocaladı, güçlükle sözünü tamamladı:

-O havayı ben, biraz burada bulabiliyorum. Büyü gibi bir şey bu.

Genç kadının yüzünde anlayışlı bir gülümseme belirmişti:

-Bir de, dedi, şiirlerinizde, değil mi?

-Şiirlerimde mi? Evet, belki...

Sigarasını dikkatle tablaya bastırdı.

-Onları gerçekten beğeniyor musunuz?

Sesi öncekine göre, daha dolgun, pürüzsüz.

-Şiirleriniz bende tuhaf bir etki uyandırdı Necdet. Hele o mum ışığı. Bir sembol mü aradınız acaba diye düşündüm. Neden, ille erisin, bitsin istiyorsunuz? Fazla romantik değil mi? Hepsinde aynı hava var. Sanki geçmişe özlem. Ama hangi geçmişe? Ve neden?... O kadar gençsiniz ki...

Delikanlının yüzünde ilk kez bir genişlik beliriyordu. Rahatsız bir şekilde iliştiği divana yaslanacakmış gibi kımıldadı.

-Öyle mi buldunuz? dedi. Geçmişe özen değil sanırım. İnsan bildiği şeylerden korkmaz. Onun için geçmişe sığınmak kolay. Ben o şiirimde, amaca ulaştıktan sonraki durgunluğu... Daha doğrusu, o durgunluğun güzelliğini anlatmaya çabalamıştım ama... Düşünüyorum ki... Ateşe yaklaşan gövde, evet, hazla titrer, yok olur.

Geçmişte duyulanlara, duyulan zevklere ben tortu diyorum. Geçmişteki acıları aynı yoğunlukla yeniden duyabilir misiniz? Geleceği ele alalım. Tam tersi. Bilmiyorum ama, gelecek kötülüklerin korkusu daha çoktur gibi geliyor bana. İnsan, gerçi erişeceği en iyi günleri de düşler ama bu tür hayaller pek mutluluk vermez. Hani, ölümden pek korkmayız da, öleceğimizi düşünürüz hep. Benim kötümserliğim de bundan doğuyor. Bir çeşit bencillik aslında. Söylediklerime inanmayın, ben de inanmıyorum! Yalnızım, sonra aradığım bir şey de yok.. Dudaklarımın kuruduğunu hissediyorum da, öcümü sigaradan alıyorum!

Genç kadının yüzündeki rahatlık silinmişti.

-Güzel çözümlediniz, dedi. Ben de anlattığınız şeyleri duyarım Necdet. Bir yerde okumuş olmalıyım, şöyle bir şeydi galiba. Yaşamak, aslında arayabilmektir. Öyle, gerçekten.. Bu gücü yitirdik mi, yok olduk demektir. Aramalıyız bir şeyler. Siz hele. Herkesten ayrı bir yaratılışınız olabilir ama ne biliyoruz, bunun bir kusur olmadığını? Kendinizi insanlardan ayırmasanız. Tuhaf bir öğüt; fakat fazla iyi olmaktan da sakının Necdet. İyilik bazan iki tarafı da yaralar. Yani iyi olmağa karar verilince, dönmemek gerek! Sonuna kadar! Duraklamağa gelmez. Kötülükle karşılaşıverir insan.

Necdet acele, sigarasını yeniledi. Üşümesi geçmişti. Başı hafifçe ağrıyor.

"İyilik, insanlar, kötümserlik. Sırası mı şimdi bunların?"

Göz ucuyla saatine baktı.

"Perihan neredeyse gelir. Gitmeli."

Bakışları Perihan'ın vesikalık fotoğrafına takıldı. Ablasına hiç benzemiyor. İnce bir yüzü var. Kaşları kalın, gözleri pırıltılı. Saçları şimdi kesikti, resimde örgülü. Duruşu da daha bir çocuksu. Talas'taki kır gezintisinde onunla da dans etmişti bir kez. Plâkları ezbere biliyordu. Sonra sinema oyuncularından söz açmıştı. En çok "Cornel Wilde"i beğeniyormuş! Sonra "Errol Flynn"ı.

"Çocuk."

Sessizlik uzuyordu. Genç kadın hayale dalmış. Necdet sıkıntılı, kararsız. Sigarasının külü uzamıştı. Gözleri yere eğik. Sarı, uzun tüylü yaşlı kedi, kapının yanındaki sandalyeye kıvrılmış. Çiçeklerin rengi seçilmiyordu artık. Nesrin, kararsız. Düşünceli. Avuçları yumuk, dudakları aralık. Hem cesaret veren, hem korkutan bir duruşu var. Belki de bir, kendi kendine hesap verme dalgınlığı.

"Nedir beni bu kadar üzen? Karşımdakinin çocuk olduğunu biliyorum da, yine içimi yiyiyorum. Değer mi?"

Değip değmiyeceği belli değildi. Aslında, şu andaki duygularını, dışardan birisinin nasıl karşılayacağını bildiği için çekiniyordu. Belki de, dile düşmektendi korkusu.

İnsan çok zaman yalnızlığından yakınır. Oysa, günlük yaşayışında bile öylesine kalabalıktır ki içi; değil, yasalara, törelere az da olsa ters düşen, salt kendini ilgilendiren, en suçsuz, en aydınlık kararları alırken bile, salt kendi başına, salt kendisine göre, davranamaz, düşünemez. O içindeki kalabalığı da hesaba katmak zorunda kalır. Kişi, yapacağı şeyin iyiliğini, doğruluğunu bilir, yine de çekinir kınanmaktan. Bu yüzden, aklının dilediği yolu değil, toplumun, toplumu istedikleri yöne sürükleyenlerin beğendiği, akıllıca bulduğu bir yolu tutturur. Çok kez acı verici bir karara bağlıdır bu. Yoksa kınanmaları, işten atılmaları, sövgüleri, dayakları, giderek hapisleri, işkenceleri, hatta vurulmaları, asılmaları göze almak gerekir.

Belki de böyle düşünmüyordu Nesrin; ama Necdet, Nesrin'in hiç düşünmemesindense bu biçimde düşünmesini yeğ buluyordu içinden. Büsbütün kayıtsız olmadığını gösterirdi hiç değilse. İlgilensin de tek, çevresinden çekindiği için açığa vurmamağa çalışsın! Bu kadarı bile yeterdi ona.

Nesrin:

-Bugün, dedi, sizi arkadaşınızla gördüm. Kapalıçarşı'nın önünde. Telaşlandınız gibi geldi bana. Neden öyle birden kaçtınız? O yanınızdaki sözünü ettiğiniz marangoz arkadaşınızdı değil mi?

Kekeledi:

-Anlamasından korktum, dedi.

-Neyi?

Şaşırdı büsbütün.

-Hiç. Belki o söylediğiniz kötü yüreklilerdendir diye düşündüm.

-Çok yakın arkadaşınız ama, öyle değil mi?

-Pek o kadar değil. Gerçi iyi çocuktur ama... Tahsin tanıştırmıştı. Lisenin dokuzundan ayrılmış.

Sessizlik yeniden uzadı.

Necdet, tuhaf bir ilgiyle sigarasını inceliyordu. Büyük G harfinin kuyruğu ne kadar uzun. Kâğıdın yüzüne çıkan sarılık niko-

tinden olacak. Kötü bir alışkanlık işte. Üç aydır içiyor. Tahsin'in yüzünden. Ama o az içer. Ona da Ömer alıştırmış.

"Öğretmen olması o kadar önemli değil" dedi. "Ne der en çok? Kızar, kovar belki evinden. Bir daha da yüzüme bakmaz. Gidip babama anlatmaya kalkmaz ya! Anlatsa ne olur sanki? Yalnız, ayıp olur işte. Onu bir daha görmem ya, aklıma geldikçe ben kötü olurum. Nasıl anlamalı? Vakit de o kadar az kaldı kí! Bu fırsat bir daha ele geçmez."

İki gün önce, son sınavdan çıktığının akşamı, "Kızıl ile Kara"yı okumuştu da, düşüne girmişti Julien Sorei. Merdiveni sırtladığı gibi nasıl çıkıyordu kızın odasına? Yürek ister! Gerçekte belki olmazdı böyle şeyler. Düş kurmakla avunurdu insan. Yoksa Sorel, öylesine güçlü bir kişi değil. Tersine, ne istediğinden bile haberi yok. Hep de öyle olur. İnsan bir kez istedi mi, önüne ne engeller çıkar. Atladıkça kendini över, bir kez de ayağı takıldı mı, kaderine küser. Sorel de öyle yapmış. Kaderi yardım etti diye kendini bir şey sanmış ama bir yol da aklına uyup çamura saplandı mı, gösterivermiş gerçek kişiliğini! Önceden biliyormuş, inanıyormuş gibi, sonunda Tanrı'yı da tanımaz olmuş!

Necdet hakçası Sorel'e pek imrenmiyordu. Şaşkının biriydi Sorel. Oysa Necdet, yaptığını bilerek yapmak isterdi. Güvenirdi kafasının yeterliğine. Bir de şu sıkılganlığı yenebilse.

"Ben de işi büyütüyorum" dedi. "Ne olacak sanki? Tutarım ellerinden. Sizi seviyorum derim! Kabahat bende değil. Ben âşık oldum ama, beni siz âşık ettiniz kendinize derim! Öyle de demem. Acıyın bana derim! Sevgimi hoş karşılamıyorsanız bile yüreğimi kırmayın hiç olmazsa derim. Belki de öptürür!"

Göz göze geldiler.

-Ne düşünüyordunuz Necdet?

-Hiç. Hiçbir şey düşünmüyorum. Düşünemiyorum da.

-Yine kötümserliğiniz üzerinizde bu gün.

Başını salladı:

-Biliyor musunuz, dedi, şu kötümserlik dediğimiz şey, biraz da can sıkıntısından doğuyor. Hem de nasıl bir sıkıntı. Anlata-

mıyacağım size. Buna umutsuzluk demek daha doğru. Elim kolum bağlıyken ne bekliyebilirim? Aslında her şey insanın kendinde. Bu kez umut etmek istiyorum, yalnız. Belki hakkım olmayan, belki de umutsuz bir umudu.

-Umutsuz bir umut! Bu da güzel değil mi?

Sıcak sesli bir melodi düşünüyordu Nesrin. Adını anımsıyamıyordu ama; güzel bir şeydi o güney rüzgârlı sesin söylediği. Dalgınlaştı.

Necdet, konuyu değiştirmek gerektiğini sandı, sonuca yaklaşmanın telaşıyla:

-Perihan Hanım gecikti galiba, dedi.

Nesrin, kız kardeşinin varlığını unutmuştu sanki. Kendisine bile yabancı gelen bir sesle:

-Arkadaşına gideceğini söylemişti, dedi. Yemeye bırakmışlardır.

Yerinden hafifçe uzanarak, hırlamağa başlayan radyoyu büsbütün kapattı. İçini çekerek ekledi:

-Bu günün güzelliği bozulsun istemiyorum.

Delikanlı yeniden başını önüne eğmişti. Nesrin garip bir dalgınlıkla:

-Perihan'ı sevimli bulmuyor musunuz Necdet?

-Bilmem.

-Peki benim hakkımda ne düşünüyorsunuz?

Dudaklarını ısırdı:

-Sizi görmek, sizinle konuşmak bana acı veriyor.

Nesrin sözcüklerin üstüne basarak:

-Acı mı veriyor, dedi. Neden? Nasıl bir acı?

-Bilmiyorum. Sormayın bunu.

-Size acı veren şeylerin bir başkasına mutluluk verebileceğini düşünmediniz mi hiç?

Necdet sarardı:

-Ben mi? Yok canım. Ben çok kez, mutlulukla ilgisi olmayan şeylerden acı duyarım. Kimseye mutluluk veremem ben. Benim başka türlü de acı çekebileceğim aklınıza gelir mi? Yaşamı, in-

sanları, oldukları gibi, gerçeği bütün çiğliğiyle tanımak ister misiniz? Gerçi bunları söylemek bana yakışmaz. Şair olduğunu söyleyen bir kimse, sadece güzellikleri görmeli, göstermelidir, derler. Ama ben...

-Böyle konuşmayın Necdet. İstemiyorum.

Duymamış gibi:

-Kupkuru değilim kuşkusuz, diye sürdürdü sözünü. Güzellik bende de heyecan uyandırır. Öyle olmasa şiir yazamam. Ama, güzel, kendi başına değil, güzel olmayanı ne kadar derin bir biçimde anımsatırsa, beni o kadar çok kendine çeker. Sizi onun için bu kadar çok...

Birden sustu. Nesrin kımıldamamıştı yerinden. Karanlıkta yüzü seçilmiyordu ama; anlamamış gibi sakindi oturuşu.

-Geç oldu diye mırıldandı Necdet. Gideyim artık.

-Evet Necdet.

Kalktılar. Nesrin elektrik düğmesini çevirdi, ışık gözlerini kamaştırdı. Uzun, sıkıcı bir düşten uyanmış gibiydiler. Sarı, uzun tüylü yaşlı kedi, köşedeki sandalyede uyukluyordu.

-Bu pazartesi belki de İstanbul'a gideceğim. Dayımın yanına. Gitmeden sizi bir daha görebilir miyim?

-Bilmem Necdet.

Hol karanlıktı. Komşu evin radyosunda parazitli bir ses, ilk seçimlerden sözediyordu.

Kapının yanında bir an durakladılar. Nesrin, kilidi açmak için elini uzattı. Bir saniye sonra her şey bitecekti. Bir daha bu günkü kadar açılamıyacaklardı ikisi de biliyordu. Necdet'in yüreği gümbür gümbür atıyor. Ağzı kupkuru.

"Omuzlarından tutar, kendine doğru çeker, öpersin!"

Boğuk bir sesle:

-Hayır, dedi.

Keskin, fakat güçsüz bir davranışla, genç kadının kilide uzanan elini tuttu. Küçük, soğuk bir eldi bu. Sonra, nasıl olduğunu anlamadan, onu kollarının arasında buldu. Acemi dudaklarıyla, ömrünün ilk öpüşünü tadıyordu. Yüreğine tatlı bir sıcaklığın ya-

yıldığını hissetti. Yavaş yavaş bu sıcaklık bütün gövdesini kapladı. Kollarıyla Nesrin'i omuzlarından sardı, sıktı.

Nesrin:

-Bırakın, diye mırıldanıyordu. Hayır, yapmamalıyız böyle. Çok kötü bu.

* * *

Kapı üzerine kapandığında şaşkındı. Olup bitenlerin gerçekliğine pek de inanmıyordu ya, daha doğrusu, ne düşünmesi, nasıl bir sonuç çıkarması, sevinmesi mi, yerinmesi mi gerektiğini bilmiyordu.

Sahanlıkta, kendisine çok uzun gelen bir zaman, sırtını duvara dayayarak soluklandı. Bir yüreklilik edebilse, dönüverecekti geriye. Yarım kalmıştı başarısı. Kandırıcı değildi o kadar. Düş görmüş olması bile olağandı.

Sigara arandı, içerde bıraktığını anımsadı. Doğruydu demek. Onu öptüğü, kucakladığı boş bir sanı değildi. Yüreğini, birkaç dakika öncesinin anıları hazlı bir uyanışla doldurmağa başladı. Karanlıktı durduğu yer ama yüzünün yiğitçe bir ışıkla aydınlandığını sanıyordu.

Hızla, buradan uzaklaşmak istiyordu artık. Yalnızlığına çekilmeli, doyasıya düş kurmalıydı. Onu elde etmişti. Erişilmez tanrıça, kollarının arasındaydı demin. "Seviyorum" demişti. Seviyordu besbelli. Soluyordu. Hafif, baş döndürücü bir korku vardı saçlarında. Dudakları, olanca ateşiyle dudaklarında dolaşıyordu Necdet'in. Bir aralık dengeleri bozulmuştu da sırtı, hızla duvara çarpmıştı. Ağrıyordu sırtı hâlâ. Gerçekti elbet. Titriyordu Nesrin. Kendinden geçmiş gibi, "Necdet'im, illüzyonum!" diye sayıklıyordu. Ne demekti illüzyonum? O anda bunu düşünecek halde değildi. Ama parlak bir başarıydı bu. Ne parlak başarıydı...

"Nesrin'im" diye mırıldandı. "Sevgilim... Seviyorum seni. Seviyorum, işte..."

Ne yapıyordu acaba içerde? Onu düşünüyor muydu?

Yorgun, ağır adımlarla merdivenleri inmeğe başladı. On iki basamaktı tamam. Dar ama yatık on iki basamak.

Sevinmeğe zaman bulamamıştı ya, şimdi de pişmanlığa benzer bir duygu girmişti gönlüne. Belki de hâlâ azarlanmaktan korkuyordu. Kuşkulanıyordu. Gitgide anlamını yitiren üç sözcüklük bir tümce, sıkıcı bir hızla dolaşıyordu kafasında. "Onu elde ettim" diyordu. "Onu elde ettim. Onu elde ettim."

Sakız gibi sıvaşık, tatsız sözcüklerdi bunlar.

Şu anda, mutlu olup olmadığını kestiremiyordu. Ömründe ilk kez öpüyordu bir kadını. Toyluk etmişti önce. Dudaklarını öylece bastırmıştı kadının dudaklarına. Oysa Nesrin ustasıydı bu işin. Çabucak öğretivermişti yolunu. Onun bu ustalığı da yavaş yavaş kanına dokunmaya başlamıştı ya! Nesrin onun için ilkti ama o Nesrin için ilk değildi. Kendinden geçişinden, öpüşürken, durmadan bir şeyler mırıldanmasından belli. Sevemediği için ayrıldığını söylemişti kocasından ya, doğru değildi işte! Sevgi oyunlarını iyi biliyordu hakçası. Necdet bir tat alamamıştı gerçekte. Kafasının işlemesini durduracak bir kendinden geçme ânı yaşamamıştı. Bu olayı, yıllardan beri bekleyip, gözünde büyütmüş olduğu için, düş kırıklığına da uğramış olabilirdi. Belki de eriştiği başarının duygusal sevinci, onun gerçek hazzı tatmasına engel olmuş, sersemletmişti. Kestiremiyordu. Şimdi sadece yorgundu. Büyük ayrılıkları düşündüren bir eziklik vardı içinde. Suratının sararmış olması doğaldı.

Köşe başındaki tütüncüye kadar, bir uyurgezer sarsaklığıyla sürüklendi:

-Bir gelincik, dedi. Kibrit de.

Caddelerin ışıkları yanmıştı. Ortalığa da bellibelirsiz bir serinlik çökmüştü. Ağzına kadar dolu Hisarcık otobüsü, toz kaldırarak geçti yoldan.

Paranın üstünü saymadan cebine attı.

-Eyvallah.

İnce, hafif bir paketti bu. Bir çiçek resmi vardı üzerinde. Kızıl yapraklı, yeşil saplı.

Birden yine Talas'daki kır gezisini anımsadı. Son sınıf öğrencileri ders yılının bitiminden ötürü, öğretmenlerine bir ayrılık yemeği vermeği düşünmüşlerdi. Nesrin Hanım ilkokul öğretmeniydi ama onu da edebiyatçı Rezzan Hanım almıştı yanına. Enstitü öğretmenlerinden de gelen vardı. Zengin öğrencilerden birinin bağındaydı yemek. Çabucak kaynaşmışlardı birbirlerine. Yaşlılar, birer özür bulup gelmemişlerdi zaten, öğrenciler de seçkindi hep. Öğretmenliklerini, öğrenciliklerini atıvermişlerdi bir yana. Dans bile etmişlerdi. Ne güzel eğlenmişlerdi. Hele, Nesrin Hanım ondan şiir okumasını istediği zaman!... Rezzan Hanım da destekleyince, halka olmuşlardı çevresine. "Ezbere bilmem" demişti. "Ama yine de bir şeyler söylemeğe çalışırım."

Yarıda bırakmak zorunda kalınca da, hünerini gösteremediği için pek kötü olmuştu. Nesrin Hanım anlayışlı bir gülümsemeyle güç vermeseydi, bir köşeye çekilip ağlardı da. Sonra, çiçek toplamışlardı. Papatya, yaban nergisi, gelincik. "Ne çok gelincik!" demişti Nesrin Hanım.

"Çiçeklerden en çok gelinciği severim hocanım. Düz, yaban bir çiçek. Ben hiçbir zaman gösterişten hoşlanmamışımdır. Düz, sade."

Olayları işine geldiği gibi düzenliyebilecek kadar güçlü değildi; talihi açık gitmişti de dönüşte aynı arabaya düşmüşlerdi. Yüreği coşkunca duygularla kabarıp taşıyordu. Şiirlerinde o kadar övdüğü Ay'ın, bu kadar etkili olabileceğini ilk kez o gece öğrenmişti. Bet sesine bakmadan neydi o söylediği ah! lı of! lu şarkılar, radyodan kapma, frenkçe sözlü tangolar, serenadlar!?

Aklına gelince bir utandı! Kibritler, sinirli parmaklarında kırılı kırılıverdi.

-Allah kahretsin! dedi. Ne budalalık!

Çamurlukları parça parça, körüğü yırtık eski bir fayton geçti, yanından. Atların soluğunu kulaklarının dibinde duydu, sıçradı. Arabacı, öfkeyle sövdü, sonra, kızgın kızgın kamçısını şaklatarak uzaklaştı.

Kentin bu yanında yaşam çoktan bitmişti. Yalnız fırının önünde, mendilini çıkın yapmış birkaç köylü. Hafif bir akşam yeli, tozları sağa sola dağıtıyordu. Evler ışıksız. Caminin karşısındaki kulübenin kapısında, yere çömelmiş sıska bekçinin sigarası, parlayıp sönüyor.

Döndü, çıktığı evin aydınlık penceresine baktı. Akasya yapraklarının aralığından, oturma odasının ışığı görünüyordu. Birden bir gölge düştü perdeye. Eğilip doğruldu, sonra silindi. Belki de Perihan'dı.

"Ama bu gölge..."

Ne demişti ona? "İllüzyonum!" demişti. "İllüzyonum!"

Talas'da ilk kez dans ettikleri zaman çalan tangonun adıydı illüzyon. Ama, hayal demekti aslında. Olmayan bir şey demekti.

Öyleydi. Karmaşıksız, belki de gülünç bir gölge oyunuydu hepsi. Bütün olanlar, o ateşli aşk oyunları. Her şey, karanlık bir koridorda olup bittiğine göre, yarın olmadığı da söylenebilirdi!

Kafasında sözcükler, kendiliğinden sıralandı:

"Demek buymuş! Onu bile elde ettim!"

Dili kurumuştu. Omuzları çökük. Gururunun boşluğunu anlıyordu da, içindeki huzursuzluğun nedenini bulamıyordu. Ya kendisi bildiğinden daha güçlüydü ya Nesrin, sevgi gösterilerinde usta bir yalancı! Altı ay yaşadığı kocası öğretmiş olamazdı bunları.

Bıraksa, çeneleri çarpacaktı birbirine. Üşüyordu. Hastaydı. Uzun zaman aç kalmış gibi iştahsız bir açlık, bitkin bir mutluluk içindeydi. Sevdiğinden kuşkusu yoktu artık. Ama sevildiğinden kuşkuluydu henüz. O mutlu dakikaları bir daha yaşayabilse, belki inanırdı o zaman.

Elleri kendiliğinden dudakları üstünde gezindi. Hafif bir şişlik vardı sanki.

Fenerin ışığında saatine baktı. Dokuz. Zaman ne çabuk geçmişti. Ansızın, çılgınca sarhoş olmanın güzelliğini, kurtarıcılığını düşündü. Hava soğumuştu bayağı. Titriyordu. Daha fazla

duramazdı fenerin dibinde. Geri döndü. Ayaklarını birbirine çarpa çarpa, koşarcasına yürümeğe başladı. Bir kadeh içse!

Kale karşısındaki meyhanenin önünde durakladı. Camlarına perde gerilmiş, İçerden radyonun sesi duyuluyor. Fasıl heyeti coşmuş. Yüksek sesle konuşmalar, gülüşmeler. Eğri suratlı bir adam, omuzuna çarparak kapıyı açtı, girdi.

"Ya bir tanıyan olursa?"

Yüksek sesle:

-Aldırma, dedi.

Duraksadı. Sonra, döndü, hızlı adımlarla evlerine giden caddeye saptı.

7

Refet Bey, elinde sigarası:

-Ben senin kocanım, diye bağırıyordu. Bana boyun eğmemek...

Kapı açıldı, Necdet girdi.

Sehpaya oturtulmuş küçük radyoda, fasıl heyeti en alçak perdeden "Çıkmam, Allah etmesin"i okuyor. Sigara dumanı, kırık abajurlu elektrik lambasının çevresini sarmış. Babası, son kez bağırdığı haliyle ayakta. Annesi sessizce ağlıyordu.

Necdet, gökten yere birden inivermenin sarsıntısıyla şaşkın, kapının ağzında donup kalmıştı. İşlemiyen kafasıyla kavganın nedenini araştırıyordu. Annesinin yüzüne baktı, yere eğik. Babasının iri, şiş kapaklı gözlerine baktı, kızarık. Ne yapması ge-

rektiğini kestiremiyordu bir türlü. Bir iki adım attı. Radyonun yanındaki arkalıksız iskemleye, ipleri koparılmış bir kukla gibi çöktü.

-Neredeydiniz bu saate kadar?

Kulakları uğulduyordu. Çeneleri kısılmış. Konuşamıyacağını sandı ama, sonra, kekeliyerek:

-Hiç, dedi. Şeydeydim. Arkadaşlarımla..

Boğulur gibi oldu, sustu. Korkutucu sessizliğin uzayacağını sanıyordu ki, Melahat Hanım birden parladı:

-Söyle, diye bağırdı. Utanıyor musun şimdi? Ne susuyorsun? Olan oldu artık. O da öğrensin. Bıktım artık yahu! Söyle, hadi, söylesene.

Annesinin bu şekilde haykırışını ilk kez duyuyordu

Necdet. Korktu. Dudaklarındaki kanın çekildiğini hissetti. Zorla:

-Ne var, diye kekeledi. Ne oldu yine?

Refet Bey'in yüzü, boynundan kulaklarına kadar dalga dalga kızarmış.

-Tamam, dedi. Öyle ya, oğlun da geldi. Birlik olun bakalım. Sanki İstanbul'da bok var! Ben oğlumu o herifin yanma gönderemem efendim!

-Çevirme şimdi. Sende de utanma sıkılma kalmış demek.

-Anne..

-Bir bu eksikti. Bu yaşımdan sonra, elin genç kocasıyla düşüp kalkacağım aklı sıra. Tazenin kulağına gitse yüreğine iner. Yeter yahu. Neymiş bu? Kiminle istersem konuşurum, anladın mı?

-Melahat Hanım, kendine gel. Ne söylediğini biliyor musun?

-Biliyorum. Hodri meydan!

Necdet diz kapaklarının kendiliğinden titremeğe başladığını farketti.

-Baba, diye haykırdı. Neler söylüyorsunuz...

-Sana düşüp kalkıyorsun diyen oldu mu? Kocan değil miyim ben? Konuşma bir daha o kaltakla dedim...

-Ağzını topla. Elin masum kızının ne kötülüğünü duydun?

-Ben duyarım.

-Senin gözünde herkes kötüdür. Bir sen iyisin, maşallah!

-Melahat Hanım, şimdi senin...

Atıldı, zor tuttu elini babasının:

-Baba, diye haykırdı. Ne yapıyorsunuz? Çıldırdınız mı? Konu komşu duyacak, ne derler sonra? Sakin olun rica ederim...

Odanın elektrikli havasını uzun bir sessizlik kapladı. Radyodaki ses, bu kez de "Gelse o şuh meclise" yi söylüyor. Tavanın belirsiz bir yerinden, sinir bozucu bir tırmalanma duyuluyordu.

-Ne halt ederseniz edin, dedi sonunda Refet Bey. Ne diye üzüyorum kendimi? Tatlı canıma yazık. Bir daha karışırsam iki olsun.

Kapı, öfkeyle üzerlerine kapandı.

Melahat Hanım, Refet Bey'in az sonra, Cıngıllının kahvesinde, yürekten kahkahalar atarak tavla oynayacağını biliyordu.

* * *

Cıngıllının kahvesi kalabalıktı. Tavandan sarkan tozlu üç ampulün soluk ışığında, iskambillerin rengini seçemeyen gözlüklü yaşlılar, karşısındakinin oyunu pul çalarak, zar tutarak kazandığını, onurlu bir bilim adamı tavrıyla savunan gençler vardı.

Ömer, bu görünüşleri apayrı insanların şu anda gerçekliği çok ilkel, eş bir tutkunluk içinde kendi eksenleri çevresinde dönüp durduklarını hissediyordu. Belki de günün her saatinde bu böyleydi. Kendi kendilerine kaldıkları zaman bile, tıpkı zar atar, dedikodu yapar gibi, karşılarına uydurma bir kişilik çıkararak oyun oynuyorlardı. Daha doğrusu, kendi kendilerine kaldıkları zaman oynadıkları oyunu, başkalarının yanında da yineliyorlardı.

İnsanlığın öğünülecek yanının ne olduğunu düşündü bir an. Yalan söylemesini iyi beceriyorlardı doğrusu. Hele bir gizleyişleri vardı içgüdülerini, hiçbir hayvan beceremezdi böylesini. Dostluğun, arkadaşlığın, sevginin büyüklüğünü anımsadı. Kuşkucuydu bu akşam. Onlara bile inanası gelmiyordu. Denemek gerekti sırasında. Hele aşkın büsbütün çürük yapısı!

Kapı açıldı, Refet Bey, merinos yapısı ufacık şapkasıyla içeri girdi. Yüzünün çizgileri yumuşak, geniş. Dudağı sarkık, yürüyüşü rahat. Çevresine bakındı. Arkadaşlarından kimse yoktu nasılsa. Sonra Ömer'i gördü. Suratındaki genişlik arttı. Gülümsedi.

Tanırdı Necdet'in arkadaşlarını ama öylece, yüzden. Zaten hoşlanırdı gençlerle konuşmaktan. Kendisinin kıdemli gençlerden olduğunu söyler, oyunlarına, şakalarına katılmayı becerirdi. Yaklaştı:

-Merhaba evlat, dedi. Ne o, yalnızsın? Senin gibi delikanlılar böyle kahve köşelerinde pinekler mi ha?

Saygıyla kalktı Ömer, yerinden.

-Buyurun üstat, dedi. Şeref verdiniz.

-Ya.. Olmadı bu. Biz gençliğimizde...

Köşedeki sandalyeye rahatça yerleşti. Sigarasını yakarak, Ömer'in ne içeceğini sormasını bekledi.

-Ne emredersiniz, üstat?

-Eh, şöyle şekerli bir kahve içerim.

Kara kuru dal gibi garson seğirtti. Ömer:

-Bak Hüseyin, dedi. Beyefendiye okkalı, şekerli bir kahve söyle.

Refet Bey, sigarasını ciğerlerine çekmeden öylece üflüyor. Dudak tiryakisi.

-Ee, dedi. Demek böyle. Okul nasıl gidiyor? Siz de mezun oldunuz mu?

Ömer sıkıntıyla düzeltti:

-Ben okumuyorum efendim. Lise dokuzdan bıraktım. Çalışıyorum.

-Ya, demek çalışıyorsun. Nerede?

-Bir doğramacının yanında çalışıyorum efendim. Aslında marangozum ama...

Refet Bey sigarasınm külünü farkında olmadan pantolonunun üstüne silkeledi.

-Ha, dedi. Sen Tahsin'din değil mi?

-Ben Ömer'im efendim.

Başını salladı:

-Ha, dedi. Ömer. Evet, şimdi anımsadım. Demek marangozluk yapıyorsun? Marangozluk iyi meslektir. Hem zevklidir de. Fransa Kralı onaltıncı Louis, marangozluk yaparmış özel yaşantısında.. Hani şu, Büyük Devrim'de kafası giyotinle kesilen. Nasıl, çok para kazanıyor musun?

-Hamdolsun. Geçinecek kadar.

-Ne olacak. Çoluk çocuk da olmadıktan sonra..

Yutkundu Ömer:

-Öyle, dedi.

-Unutma, sanat altın bileziktir. Ben severim sanatkârları. Hiç olmazsa olumlu bir iş görürler. Benim bir arkadaşım vardı, Büyük Savaşta, Çanakkale'de beraberdik, sonra bir cinayete kurban gitti zavallı. İyi çocuktu. Ne diyeceksin, alın yazısı işte. İnanmak gerek. Sen dört yıl, Çanakkale'de, burnun bile kanamadan savaş da, sonra bir karı uğruna pisi pisine öl.

-Evet efendim.

Garson kahveyi bıraktı, uzaklaştı.

-Karanlık bir dünyadan geldik, karanlık bir dünyaya gidiyoruz evladım. Elli beş yıllık ömür, dün gibi. Şair ne demiş:

"Yadında mı doğduğun günler,
Sen ağlar iken, gülerdi âlem.
Bir öyle ömür geçir ki olsun,
Mevtin sana hande, halka mâtem."

Ya, evladım. "Mevtin sana hande, halka matem." Yani, ölüm senin için mutluluk, halk için matem olmalı, ya!... Neyiz, neciyiz, nereden geldik nereye gidiyoruz biliyor muyuz? Evrenin sırrı! Derin felsefeler bunlar. Fazla düşünmeğe gelmez, oynatır insan. "Zira, bu terazi, bu kadar sıkleti çekmez!" Nasıl hoşnut musun bari işinden, mesleğinden?

-Hamdolsun efendim, geçinip gidiyoruz işte. Bir ekmek parası değil mi? Nasıl olsa kazanılır. Çalışma olanağını, huzuru bulduktan sonra.

Kahvesini höpürdeterek yudumladı Refet Bey:

-Ha, bak işte o çok önemli. Yürek huzuru! Ona eriştin mi, mutlusun. Paraymış, koltukmuş, şuymuş, buymuş, boş şeyler. Benim yaşıma gelince daha iyi anlarsınız. İnsan sırasında kendi ailesi içinde bile huzurunu yitirebilir. Çoluk çocuğu bile sırtını çeviriverir. O kötüdür işte. Sinirlerin, beyin, düşünme gücün altüst olur. Erir gidersin, vesselam. Aman, evlenirken gözünü dört aç evladım. Boyuna bosuna, güzelliğine, zenginliğine, cilvesine kapılma. Aile yaşantısında, mutlu olmanın biricik koşulu huy birliğidir. Huylar uyuşmazsa...

Yanlarındaki masada, değirmi suratlı, al yanaklı, başı kasketli bir adam yüksek sesle konuşuyor:

-Ulan dedim, senin kızına elli beşli takar mıyım ben? Öylesi..

Refet Bey'i dinlemiyordu artık. Sözcüklerin canlı birer varlık olduklarını düşünüyordu. Yan masadaki adam "elli beşli" diyordu. Sonra, "Ailede huy birliği!"

Tavan başına yıkılacak sandı. Gözlerinin önünde, sarı sarı beşliler dönüyordu fırıl fırıl. Bu dönen, parlak çemberlerin arkasında, karanlık bir dünya gizlenmişti. O, bu dünyada yapayalnız. Bağırabilirdi ama sesinin çıkmıyacağını, çıksa bile susturulacağını biliyordu. Sonra, gülmek geçti içinden. Bu zindan dünyada, bir aydınlık görür gibi oldu. Deminki kuşkularından utanıyordu bayağı. Nasıl da sade kendini düşünmüştü! Olaylar, olduklarından bambaşkaydılar. Zehra'yla evlenmek zorunda oluşuna üzülmüyordu artık. Şimdi, yarım kalmış bilgileriyle, en küçük bir gizini bile çözemeyeceği yaşamı seviyordu bile. Sürünerek de olsa yaşamak tatlı. İyi insanlar vardı dünyada. Mutlu kişiler vardı. Kimse hoşnut görünmüyordu ama hiçbiri de ölesiye kötümser değildi. Yıkıma uğrıyan yalnız o bile olsa ne çıkar? Anası, onu küçük yaşta öz babasından ayırmış, hoyrat bir üvey babaya bırakmıştı ama Necdet'in iyi yürekli, hanım, hanımcık bir anası vardı işte. Bütün babalar da üvey değildir elbet. Çoğu Refet Bey gibi babacandır bile. Zarar yok, bütün insanların kötü kaderini o yüklenmiş olsun. Zehra onu anlamayabilirdi.

Nesrin Hanım Necdet'i seviyordu ya. Ömer açtı, Necdet toktu. Ömer çirkindi, Necdet yakışıklıydı!

Birdenbire tıkanır gibi oldu. Anası vardı bu hesapta. Kardeşi, karısı, arkadaşı, midesi vardı. Sabahtan beri bir şey yemediği için midesi kazınıyordu ama yiyebilirdi. Parası vardı o kadar. Refet Bey:

-Elini, dilini, belini, dedi. İşte sana "edeb"in tanımı. Eski harflerle yazarsan, elif, dal, be. Mevlâna Celâlettin-i Rumi Hazretleri'nin Konya'daki türbesinde, kocaman bir levhada, "Edeb yahu!" yazılıdır. Anladın mı evladım? Önemli...

Ömer hiçbir şey anlamıyordu. Başı dönüyordu sadece. İçinin sandığı kadar temiz, dilediği kadar hasetsiz olmadığını öğrenmişti artık. Şu anda, bütün insanların kendisi gibi olabileceğini düşünüyordu. Yaşamak güzel değildi. Arkadaşlık bile güzel değil. Analar oğullarını aldatabiliyordu. Arkadaşlar, birbirlerinin mutluluklarını kıskanabiliyor. Sonra da o, Zehra'yı, elli beşi bir yerde takarak alamadığı için kendisini Ulaştırma Bakanlığı yapı yerinde ya da Boğazköprü'de taş kırarken olduğundan daha mutsuz hissedebiliyordu.

"Allah kahretsin!" diye mırıldandı sessizce "Allah kahretsin! Hepsi yalancı bunların!"

Refet Bey:

-Necdet'i de İstanbul'a gönderiyorum, dedi. Çok yoruldu çocukcağız. Lise mezunu olmak kolay değil. Hem de birincilikle. Ee, tabii, kimin evladı? Biz de öyleydik gençliğimizde. Kafamızı kitaptan, kulağımızı hocadan ayırmazdık. Biraz dinlenir, kendine gelir diye düşündüm. İstanbul'u severim. Bizim bütün gençliğimiz orda geçti. Ama, bizim gençliğimiz başka... Sizler bilmezsiniz. Ne ateşli gençlerdik!.. Hiç unutmam. Felahı Vatan Cemiyeti'nin başkanıydım. O sıfatla Yıldız Sarayı'na...

Ömer hayal kurmağa zorluyordu kendisini. İrem'le evlendiğini düşünüyordu. Tatlı günler geçirirlerdi kuşkusuz. Onu öyle bir severdi ki kız, mutluluğundan eriyip giderdi. Sonra alışırlardı birbirlerine. Kız, şunu isterim, bunu isterim demeğe başlardı.

Bu da bir şey değildi Ömer için, daha çok çalışırdı en çok; ama bir de onu küçük görmeğe yeltenirse ne yapardı? Lisenin onundaydı kız bu yıl. Ömer dokuzunda bırakmıştı. Ya bir gün yüzüne çarpar, ben senden fazla okudum, senden daha bilgiliyim, deyiverirse?

Kara kuru, sıska garson, ocağa doğru: "Şekerli çaylar iki oldu" diye bağırırken, işinin gereği değilmiş de, içinin durgunluğunu yırtmak istiyormuş gibi sesini yükseltiyordu. Konuşanların, sövenlerin, gülüşenlerin çıkardıkları ortaklaşa gürültü, bir orkestra yapıtındaki gibi, yükseliyor, alçalıyor, hep aynı ana "thème"i, insanın ilkel gerçekliğini duyuruyordu kulaklarına. Ömer bu gerçekliği çözümlemekten kaçındı. Yalnızca, bir daha hiçbir zaman, aradığı huzura kavuşamıyacağını sanıyordu. İçi, yaramaz bir çocuğun peş peşine attığı çakıllarla dalgalandırdığı bir su yüzeyine benziyordu. İlk taşın ne zaman düştüğünü kestiremedi.

Sonra, kulağındaki uğultu yavaş yavaş dindi. Gölgeleşen insanların yüzlerindeki değişik anlamlı örtüler yeniden belirdi. Garson ocağa doğru, yine eskisi gibi kendiliğinden, yine o biçim isteksizlikle sesleniyordu. Refet Bey, babacan baba kılığına bürünmüştü yeniden. Tavandan sarkan üç kirli ampul, kahveye cılız, sarı, donuk bir aydınlık veriyordu.

-İşte böyle evlat. Bu devrimler başarıldı ama.. Bizler gibi sayısız savaşçıların emeği büyüktür. Bakma, köşede kaldık. Yoksa, bir adamla olmazdı bu işler. Şimdi işte, böyle. Erdemli kişilerin çoğu, bir köşeye çekilmiş, memleketin perişan durumunu seyredip oturuyoruz. Yüreğimiz kan ağlıyor ama ne yaparsın? Bu böyle mi olacaktı? Nerede yetiştirdiğimiz gençlik? Nerede o eski ateş, o eski davranış? Yok, yok, yok!.

-Haklısınız Bey Amca.

-Yaa...

Sigarasını yenilemek için sustu Refet Bey.

Gitgide daha belirli, daha ağrılı bir şekilde midesi eziliyordu Ömer'in. İki büklüm oturuyordu sandalyesinde. Garip bir çekingenlikle sigara içmekten de sakınıyordu. Kahve tıklım tıklım

dolmuş. Koyu bir duman bulutu, hemen başının üzerinde. Arkalarındaki masada kalın sesli bir delikanlı:

-Klâsik değil ulan, diyor. Klâsik demek...

Birden:

-Bana izin verin Bey Amca, dedi. Gideyim artık. Geç oldu. Yarın sabah da erkenden işe gitmek gerek. Dükkân erkenden açılmazsa, bilirsiniz ya...

Refet Bey, ilerdeki masada toplanmış parti tartışması yapan genç avukatlara bakıyordu dikkatli dikkatli.

-Ya, dedi. Haklısın. Eh, hadi, güle güle. Hayırlı başarılar.

-Saygılar sunarım Bey Amca. Allah rahatlık versin.

Sokağa çıkınca derin bir soluk aldı. Bunalmış, kötümser olmuştu içeride. Kahvenin pis havasındandı kuşkusuz. Serinlik yüzüne çarpınca bayağı neşelendi. Islıkla rasgele bir şarkı tuttura rak caddeye çıktı. İş Bankası'nın önüne kadar, parke taşlarının aralıklarına basmamağa özenerek yürüdü. Keçikapı durağında otobüsler duruyor. Biri yeni, biri eski. Lisenin üst kat pencerelerinden birinde ışık vardı. Kim olabilirdi? Meraklandı bayağı ama yine de fazla düşünmedi. Eve dönmesi gerektiğini anımsayınca unuttu. Canı da sıkıldı üstelik.

Tütüncü Ahmet Usta açıktı. Yaklaştı:

-Akşamlar hayır olsun Ahmet Usta, dedi. Bana bir yarımlık ver. Parasını yarın getiririm. Üstümde fazla para yok.

Ahmet Usta sıkıntıyla yüzüne baktı:

-Vereyim yeğenim, değeri yok ama dedi. Duraksadı. Sonra sinirli bir hareketle raftan büyük bir şişe çekti, kâğıda sardı, uzattı.

-Al bakalım. Ama unutma sakın.

-Aşkolsun Ahmet Usta. Şimdiye kadar beş paranı unuttuğum oldu mu? Şuradan yüz gram peynirle, yüz gram da pastırma ver. Parasını vereceğim. Zeytin de koy biraz. İki de zevrak ver.

Parayı saydı, şişeyi koynuna, paketleri cebine yerleştirdi.

Rahatlamıştı şimdi. Sabahtan beri, farkında olmadan, ancak sarhoş olursa dertlerini unutacağını, düşünmüştü. Rahat uyku uyuması için gerekti bu. Ertesi güne: "Allah kerim!"

"Tahsin kızacak ama, ne yaparsın."

Şiremenli'ye saptı. Çeşmenin önündeki ışıklı alanda, çocuklar toplanmış, saklambaç oyunu için el sayarak ebe seçiyorlar. Başörtülü iki kadın, çeşmeden testilerini dolduruyor. Sokaklar dar, yamru yumru. Evlerin pencerelerinde tek tük soluk ışıklar. Arkasından yetişen fayton, sarhoş müşterilerini geneleve götürüyor. Nağralar... sövmeler, şarkılar...

Kapıyı çaldı, bekledi. Tahsin uykulu bir sesle:

-Kim o? diye seslendi. Sövdü de belki.

-Benim, Ömer.

-İpi çek, gir. Açık kapı.

İpi çekti, girdi. Tahsin, merdivenin başında, gözlerini kırpıştırarak bakıyor.

-Yattın mıydı yoksa?

-Yattıydım ama, uyuyamadım. Nereden esti aklına? Çık bakalım.

Bir şey söylemeden, koynundaki şişeyi çıkardı, gösterdi. Tahsin'e.

-İyi ya. Hadi, bekleme orada. Çıkarma ayakkabını. Aldırma. Ev sahipleri bağda nasıl olsa.

Pişman tavırlarla, tahtaları çürük, tırabzanı sallantılı merdiveni tırmandı. Tahsin'in odası eğri-büğrü, basık tavanlı bir yer. Duvarların sıvaları dökülmüş. Pencerenin bir camı yerine gazete kâğıdı kaplamışlar. Öteki camlar da yamalı. Bir köşede daracık bir sedirde Tahsin'in yatağı. Yerde katlanmış bir başka şilte. Öbür köşede savruluvermiş kirli çamaşırlar, gazete parçaları, ders kitapları, romanlar.

-Oturacak yer de yok ki, dedi Tahsin.

-Aldırma.

Sedirin üstüne tahta bavulu uzattılar. Peyniri, zeytini, pastırmayı da sıraladılar üstüne. Bir çay bardağıyla bir kahve fincanı da, kadeh yerine geçti. Testi yanı başlarında. Rakı şişesi, kâğıda sarılı.

Ömer:

-Ekmek almadım, dedi. Sende vardır her halde.

-Olacak. İki tane de domates var. Bıçağım yok ama. En iyisi, ver şu hıyarları da yıkayalım gitsin!

Domatesleri, salatalıkları yıkadı, geldi.

-Kusura bakma, dedi. Önüne koyacak bir şey yok. Bir yumurta kırayım mı, ister misin? Açsındır sen.

Ömer:

-Vazgeç Allahını seversen, dedi. İki tek atalım dedim işte. Kızmadın ya? Vakitsiz oldu ama, baktım yapamayacağım...

-İyi ettin. Uyku tutmadıydı zaten. Uykusuz kalırım diye, kestireyim biraz demiştim. Söyledim miydi, bu gece bizimkiler geliyor. Anam hastaymış.

-Söyledin. Nerede kalacaklar?

-Burada. Anamı hastaneye yatıracağız zaten.

Bir gecelik nasıl olsa olur. Anamı sedire uzatırız. Biz de, babamla kıvrılıveririz şilteye.

-İyi. Hastaneye yatırabilirseniz iyi.

Şişenin mantarını, dibini yumruklıyarak çıkardı. Bardakla fincanı eşit olarak doldurdu.

-Hadi, dedi. Şerefe!

İçtiler.

İlk kadeh, boş midesine kurşun gibi oturdu Ömer'in. Üstüne bir lokma ekmekle, bir kıyım pastırma yuttu, dirildi. Yüzündeki buruşukluk geçti. Sonra, iri bir lokma daha yuvarladı. İki dakikada, peynirle pastırmanın yarısını bitirdi.

Tahsin tasasızca fincanını yudumluyordu. Birden:

-Biliyor musun? dedi. İnsan iki kadeh attı mı, hep olmayacak şeyler düşünüyor. Fena değil. Bazen, kendi kendime, ben derim, ya adamakıllı ayyaş olurum bir gün ya da ağzına içki koymayan biri...

-Demek ikisinin ortası yok.

-Öyle. Sen düşünmez misin?

-İçkiyi bırakmak aklımdan geçmez ya, bu gidişle olmazsam, iyi.

Güldü Tahsin:

-Fena değil, dedi. Vallahi sana imreniyorum be Ömer. Benim de aslında ne ayyaş olacağım var, ne yeşilaycı. Söz gelişi işte. Senin hiç kendini gözetlediğin oldu mu? Ben bazan sapıtacak gibi oluyorum. Bir söz ediyorum, sonra da düşünüyorum üzerinde. Niye böyle söyledim diye. Ne bileyim gençten, kimsesiz bir dilenci kıza rastlıyacak olsam, demesi güç, bir de bakıyorum, kafamın daha derininden, "Ulan şu nasıl olsa fakir. Eline bir lira sıkıştırsam atamaz mıyım odaya" diye düşünmüşüm. Böyle işte. Bir de köye gittim miydi, büsbütün kararıyor yüreğim. Tarlada, bayırda falan. Hani aslında, öyle pek şehvetli biri de değilim. Hoş yalnız şehvet değil kafamın derinliğinden geçen pis şeyler. Bir arkadaşımın başarısını överken, bir de bakıyorum ki, kıskanıyorum aslında. Bugün Necdet'in, toy toy Nesrin Hanım'a gittiğini görünce, terslenecek diye, kendimden habersiz sevinmişimdir, hiç kuşkusuz. Öyle olmasa şimdi aklıma gelmezdi.

Ömer:

-Sen, dedi. Nasıl kaldın felsefeden Allahını seversen?!..

Yine güldü Tahsin:

-Ben, dedi, bir tarafımı iyi bilirim, işadamı olamam ben Ömerciğim. Sınav da bir çeşit alışveriştir. Malını piyasaya sürebildin mi, tamam.

Sustu, dalgınlaştı. Ömer de yemeği bırakmıştı artık. Sedire yanlamasına uzanmışlar, sigaralarını tüttürerek düşünüyorlardı. Tahsin'in fincanındaki sulandırılmış rakı, süt gibi ak, zararsız görünüşlü. Ömer'inki susuz.

Tahsin:

-Eve gitmedin mi bugün? dedi.

-Gitmedim.

-Ee, ne olacak?

-Bilmem?

Bakıştılar. Ömer:

-Bu işin sonu neye varacak bilmem? dedi. Sen işi büyütme diyorsun ama, işin içinde iş var. Anlıyacağın, asıl işi pişiren,

anamla Memeda. Şu, lisenin karşısındaki bakkal. Ben Zehra'yı alırsam, anam özgür kalacak. Anladın mı dalgayı?

-Anlamadım. Yani, onlar mı yaptı bu işi diyorsun?

-Tamam.

-İyi ama, birader, kolundan tutup da zorla sokmadılar ya kızın koynuna seni?

-O başka!

-Ee?

-Sen bilmezsin. Bu iş böyle. Yani, deli olmak işten değil. Gönül diyor, git üçünü de temizle, bir de kendine sık bir kurşun...

Kötü kötü sövdü. Bardağını sonuna kadar içti, bıraktı.

-Bende oldu eşşeklik ya. Şimdi kıza mı acırsın, kaderine mi yanarsın? Ev beslemek kolay mı bu zamanda kardeşim?

Bir zaman sustu. Sonra, daha heyecansız bir sesle:

-Kusura bakma, dedi. Bugün kötüyüm. Senin de derdin başından aşkın.

-Aldırma.

Soludu:

-İnkâr da etmediler be! dedi, yeniden hırslanarak. Nasıl da sezmişim? Utanmadılar da. Yüzleri bile kızarmadı.

Tahsin'in dudaklarında gergin bir gülümseme:

-Sen, dedi, yalnız başına karar vermeye alışık bir adamsın da ondan. Geçimini kendi başına sağlamışsın çocukluktan beri. Ben de sana benzerim biraz, ama başkayımdır ben. Ortayı Niğde'de bitirdikten sonra birkaç yıl köyde kaldım ama büsbütün uzaklaştım köyden. Okumak hoşuma gitmişti bir kez. Hele liseye de girince, büsbütün ilgimi kestim köyle. Kentli de olamadım, asılı kaldım orta yerde. O yüzden çekinirim, karar vermekten. Bir işi görürken üstüme bir korkaklık, bir dermansızlıktır çöker. Senden ayrıldıktan sonra, seni asıl üzen şeyin ne olduğunu düşündüm biraz. Zehra'yı sana zorla vermek istiyorlar. Gücüne giden bu. Yoksa, onu sen kendin almaya karar verseydin...

Ömer üşüdüğünü sandı:

-Ben almak isteseydim, beşli takmak gerekirdi, dedi. Nerede bende o kadar...

Sonra kızgın bir sesle:

-Çek hele bir daha, dedi. Tatsız bu konu.

-İyi ya, neye geldin öyleyse?

-Canım sıkıldı. Kahvedeydim. Necdet'in babasıyla konuştuk. Maval okudu herif bir sürü. Ha, edep sözü nereden geliyormuş biliyor musun? Elini, dilini, belini tut demekmiş. Eski harflerle yazarsan, elin elifi, dilin de'si belin be'si. Mevlânanın türbesinde yazılıymış.

-Fena öğüt değil! Bizim köyün imamı da böyle söyler!

-Sonra işte, canım sıkıldı. Karnım da aç. Eve gitmek istemedim. Sen gelince aklıma...

Bardağını bir solukta boşalttı.

-Ben bir şeyi yapacağım dedim mi, yaparım. Dinine yandığımın, karı kısmının elinde oyuncak olduk be!.

Yüzü ekşidi. Sedire sırt üstü uzanarak, yorgun bir sesle:

-Bırak, dedi. Kapatalım bu konuyu kardeş. Zaten ölmüşüm.. Ha. Necdet'i İstanbul'a yollıyacağını söyledi herif. Talihli oğlan ha? Liseyi bitirdi, kraliçe gibi karıyı tavladı, İstanbul'a da gidecek. O da babası gibi avukat olur herhalde.

Tahsin sıkıntılı bir tavırla:

-Öyle, dedi. Ama bence Necdet'i hariciyeci yapmalı. Lisan da biliyor. Girsin Mülkiye'ye. Zekâsı işlektir. Malını satmasını iyi bilir...

Sustu. Yattığı yerde gözlerini yumarak, sıkıntısını hafifletecek şeyler düşünmeğe çalıştı. Konuşmalarının gereksizliği, boşluğu üzüyordu onu. Sonra kendi kendisiyle konuşur gibi hafif bir sesle:

-Biliyor musun? dedi. İnsan, günlük işleri içinde uğraşmaktan fırsat bulup da düşünemiyor. Daha doğrusu, kişiliğini, niçin yaşadığını, yaşamanın ne olduğunu unutuyor. Gerçekte buna pek önem verdiğimiz yok. Herkesten başka türlü yaşamak isteyen-

ler de oluyor ama başaran az. Çoğu yalnız düşünmekle kalıyor. Akıntı güçlü. Direnebilirsen aşkolsun.

Ömer:

-Lanet olsun, diye homurdandı. Çalış çalış it gibi...

İçini çekti Tahsin:

-Öyle, dedi yavaşça. Yaşamak için çalışmak öldürüyor insanı. Ben de şöyle yapayım, böyle yapayım derim boyuna. Yaşamanın salt düşünce olarak bir ereği var benim için. Erek demek de ne söz ya! Ben, köylü kalmalıymışım. Beceriksizin biriyim vesselam. Bugün Sümer'de...

Ömer:

-Neymiş o erek, dedi. Sonunda karının biri taş gibi boynuna asıldı mı..

-Böyle düşünüyorsan kolayı var Ömerciğim.

İri iri açtı gözlerini:

-Erkeklik öldü mü o kadar?

-Haydaa!..

Ömer, yattığı yerden uzanarak bardağına rakı doldurdu yeniden. Dudaklarını büzüp, dökülmesin diye süzerek içti. Suratı buruştu:

-Ben böyle değildim eskiden, diye mırıldandı. Ama, bir de anası taktı mı insanın ayağına çelmeyi, kötü oluyor. Sana güvenmezsem, anama güvenmezsem nasıl yaşarım ben? Ulan dostluk öldü, analık geberdiyse ne yaşıyoruz be?

Sesi kısıldı, sustu. Sonra, yalvarır gibi bir sesle:

-Söyle Tahsinciğim, dedi, Allahaşkına. Ne diye yaşıyoruz ha?

Tahsin, yattığı yerde gözlerini kapamış, uyur gibi konuşuyordu:

-İsa gibi, bir yanağına tokat atana, öbür yanağını uzat demem. İyi yürekli, temiz düşünceli insanları korkutan, yine insanlar. Onlar, Tanrı'nın kendilerine kötülük yapacağını düşünmezler. Aslandan da korkar herkes. Ama aslan eğiticisi, elinde yalın bir kamçı, kafasını bile sokar ağzına, aslanın. Çünkü onu

yakından tanır. Ne türlü davranırsa onu kızdırmayacağını denemiş bir kez. En iyisi şöyle diyeyim, insanı daima bilmediği, denemediği şeyler korkutur. Öyle ki, insanlar da birbirlerini yakından tanısalar, bu güç olur ama hiç değilse birbirlerine karmaşık olmayan yönleriyle yaklaşabilselerdi, pek sorun kalmazdı. Gerçi bu ikisi arasında fark var. İkinci yol bir çeşit dalkavukluğa götürebilir insanı. Öylesini demiyorum ben. Hoşgörürlüğe götürsün diyorum. Kendimden belli. Bakıyorum da en karışık görünen taraflarımın bile kökü ilkel!..

-İnsanları kafese koymalı yani, ha?

-Kim bilir!

Uyuşuk bir kımıldanışla yerinden doğrularak:

-Ben, diye sürdürdü sözünü, düşününce çekilmez olurum. Aslında budalalar, saflar düşünür benim gibi. Daha karnımı doyuracak bir iş bile bulamadım. Ben, henüz düşünmenin acemisiyim. Korkarım boğulacağım bir gün.

Sonra, yarılanan şişeyi göstererek:

-Bu da, dedi, boğulmama yardım edecek. Bitirmesek olmaz mı bunu bu gece? İstersen kalk biraz dolaşalım. Beni tuttu bile. Neredeyse sana dert yanmağa başlıyacağım. Bir de başlarsam, anamın hastalığından, babamın...

-Keşke, benim anam da hasta olsaydı da sırtımda...

Diye mırıldandı Ömer. Sonra, söverek yattığı yerden doğruldu:

-Senin, dedi, köylü çocuğu olduğuna bin tanık gerek be! Severim seni.

-Sağ ol.

-Severim ya, çok bilmişliğin vardır biraz.

-Öyle.

-Çok okumuşsun. Her şeyi biliyorsun. Arkadaşlığın da iyidir.

-Eyvallah!

-Vallahi köye gidersen yuhalarlar seni be!..

-Hakkın var.

-Necdet senden daha çok köylüdür!.

Gülümsedi:

-Ben köylüyüm demiyorum ki! Anam babam köylü. Üstelik, köyümüz kente yakındır. Sonra ben hep kentte büyüdüm, kentte okudum.

-Diyorsun bayağı. İşine geldi mi, köylüyüm diyorsun. Ulan, sen köylü olsaydın dünyada okuyamazdın be! Öyle değil mi? Okurdun belki ya, böyle adam olamazdın!..

Tahsin'in yüzündeki gülümseme acılaştı:

-Beni, dedi, neden ille sana görünen yanımla yargılamak istiyorsun? Köylü yanım yine de güçlü. Bundan utandığımdan, yahut bunu öğünülecek bir şey saydığımdan değil. Hasanoğlan'daki çocuk piyano çalıyor ama köylü. Ben düşünebildiğim için neye kentli olayım? Köylüyüm gerçekten, çünkü boyuna beklerim. Karar vermekten korkarım. Benimki soydan filozofluk! Kötü şey. Bir de beni köyde görsen.. Hadi kalk.

Ömer güçlükle kalktı sedirden. Doğrulunca sendeledi.

-Vay anasını. Sarhoş mu oldum ne? İki kadehle?

-Şişe bitiyor nerdeyse!

-Allah kahretsin. Başım döndü ya, olamadım istediğim gibi. Gözümün önüne gelmiyor mu o Memeda'yla bakışmaları, kanım beynime fırlıyor. Canı cehenneme hepsinin. Eşşek sudan gelinceye kadar bir dayak çekmeli deyyuslara. Pezevenkler... Düşündükçe... Ulan senin nene bundan sonra koca?

-Yeter, dedi Tahsin. Yarın sabah düşünürsün ayık kafayla. Haydi çıkalım.

Yavaş yavaş indiler merdivenleri. Dışarıda gündüzünkinin tersine soğuk vardı bayağı. Köşe başındaki fenerin ışığı da soluk. Görmeden yürüyorlardı birbirlerini. Yamru yumru taşlara basarken sendeliyorlardı. Sonra, kol kola girdiler, hızlandılar. Keçikapı'daki alanda, trene götürülecek yolcusu olan bir iki araba bekliyordu. Kahveler kapanmış, bütün ışıklar sönmüş. Bir tatlıcıda vardı daha oturan. Bekçi, kulübesinin önüne çömelmiş, durduğu yerden ara sıra düdüğünü öttürüyor.

Tahsin:

-Benimle istasyona kadar gelir misin? dedi. Bir saate kadar gelir tren. Gecikmesi yoksa.

-Yok. Oraya kadar gidecek halim yok. Fenayım bayağı. Başım da dönüyor. Nerdeyse çıkaracağım. Allah kahretsin.

-İstersen eve kadar götüreyim seni. Benim bir şeyim yok.

Olduğu yerde birden durarak, camlaşmış gözlerle Tahsin'e baktı Ömer:

-Ben bu boku kiloyla içmişim de bir şey olmamışım be! Ne sanıyorsun sen kendini? Benim ölüm paklar seni ulan! Fiyaka mı yapıyorsun bana?

Başını salladı Tahsin:

-Senin kadar içemem elbet!

-Eee?

-Bu gün canın sıkkın. Dokunmuştur diye düşündüm.

-Öldük mü o kadar?

-Kusura bakma.

Ömer'in başı önüne düştü. Kanatmak ister gibi ısırıyor du dudaklarını.

-Ben kaçayım, dedi Tahsin. İyi geceler.

Elini uzatmıştı. Ömer, duymamış gibi durumunu bozmadı. Sonra, başını kaldırdı. Fenerin ışığında, göz pınarında domurlaşan iri bir gözyaşı taneciğinin parladığı görülüyordu. Gitgide yayvanlaşan, kısılan bir sesle:

-Sen kusura bakma, diye mırıldandı. Erkek çocuksun sen. İnsan çocuksun. Altın gibi bir yüreğin var. Gücenme bana. Dünya ahret kardeşimsin benim. Büyük iyilik ettin bana. Ben kötü adamım oysaki. Başkası olsa yüzüme tükürürdü. Dinine yandığımın, ah kardeş, ah, sen bilmezsin Ömer'in derdini. Ben böyle olacak adammıydım? Yıktılar beni. Senin gibi bir dostum da olmasa.. Yaşamam be.. Ama ölsem de gam yemem artık, Kardeş, ah, kardeş bilmezsin...

Tahsin:

-Ne o, dedi. Ağlıyor musun yoksa?

Eline sıcak damlalar düşüyordu.

-Hadi, dedi. Sen erkeksin. Ağlamak yakışmaz. Yarın görüşürüz. Şimdi git yat. İyi geceler.

Hiçbir şey söylemeden uzaklaşan Ömer'in arkasından uzun uzun baktı. Sallanmadan yürümek için öyle bir direnişi var.

Cebinden paketini çıkardı, bir sigara yaktı. Gökyüzü bir mavi, bir yıldızlı. Buğu gibi bir şeyler dolaşıyordu yıldızların arasında.

"Ruhlar" dedi, gülümsedi. Sonra birden bir tuhaf oldu. Bir an için kendisini, suyu sıkılmış bir limon kabuğu gibi boş, yararsız, porsumuş hissetti. Sigarasını fırlattı attı. Başını omuzlarına saklayarak, İstasyon caddesine saptı, hızlı adımlarla yürümeğe başladı.

* * *

Gar alanındaki havuzun suyu çekilmişti. Renkli ampuller çamur sıvalı. Kenardaki durakta bir iki fayton. Beygirlerin kulakları düşük, arabaların körükleri çökük, eski. Hastaneye uzanan ortası ağaçlı yolda, cılız ışıklı elektrik direkleri. Gerilerde yıkıntıların korkutucu karanlığı.

Bekleme salonu tıklım tıklım. Yere uzanmış, heybesini yastık yapmış uyuyan köylüler. Namahreme boş verip, kocaman memesini koynundan çıkarmış, çocuğunu emziren yeldirmeli bir taze. Pos bıyıklı bekçi, yağız bir inzibat çavuşu, sıra olmuş, tren bekleyen acemi erler.

Tahsin, ikinci sigarasını ayağıyla betonda ezerken, uzun uzun bir düdük öttü. Kalabalık canlandı. Paslı, ışıksız, sünepe bir posta katarıydı gelen. Kapı ağızlarına birikip, birbirlerine söverek öne geçmeye çalışanların arasından, inmeğe uğraşan babasını seçti.

İçerdekilerin yardımıyla anasını pencereden alıncaya kadar, hiçbir şey konuşmadılar baba-oğul. Sonra Tahsin gitti, bir araba tuttu, geldi.

Birbirlerinin yüzüne bakmağa çekinerek tuhaf bir korkaklıkla bindiler arabaya,

-Şiremenli'ye, dedi. Tahsin.

Yine ağaçlar, elektrik direkleri, yıkıntılar.

Araba sarsıla sarsıla ilerliyor, atlar, arada aksırarak, yorgun adımlarla yürüyorladı. Körük tarafındaki kanepeye uzatmışlardı anasını. Babasıyla ikisi, biri ince uzun, öbürü enli kısa iki adam, birbirlerine dokunmaya sakınarak, birbirlerine sezdirmeden titreşiyorlardı.

Tahsin babasının söze başlamasını bekliyordu. Yaşlı köylünün, karanlıkta, arada sırada çektiği sigarasının ateşiyle seçilebilen yüzü, derin çizgili, şekilsiz, buruşuk. Bayramlık urbalarının içinde, oğlundan sıkılır gibi bir hali var. Sonunda:

-İşte böyle oğlum, dedi. Kaktık geldik. Anan kötü. Tamam buldu vakti zamanını ya. Kısmet, nidecen. Biz cahılık bilin ya. Bilemedik. Emmingil hırlı çıktılar. Değirmenin vergi borcu varmış. Hissa hissa olacağına, birimizin gibi görükürseymiş, az verirmişiz vergiyi. Ne anlarım ben. Yoksa mahpusa da girmek varmış ucunda. Hani, öyle hemence kanıvermedim. Varayım başkâtip efendiye danışayım dedim. Oda he ya, öyle diyince..

Meğerse, onun da doldurmuşlar kulağını. Bileydim şeerdeki avukata da danışırdım bir yol. Kısmet işte. Bir kâğıda uzun uzun bir şeyler yazmışlar. Gettik notere. Bastım barnağımı, oldu bitti. Anlıyacağın emmin Hüsün'ü vekil yaptık. Aklıma da gelmedi deal. Ulan Hüsün dedim, ya sen satıverirsen değermeni? Yok dedi. Yemin billâh etti, mahsustandır diye. Bilir miyim? Uyurmuşum ben. Değirmene müşteriyi peylemişler bile. Zabanan kakınca, bir de baktık, mıhtar dayanmış kapıya. "Ne va Hacı emmi?" dedim. "Kardaşın Hüsün değermeni bağa sattı" dedi. Elinde de kâğıdı var. İtme, yapma, yağnışlık olmuş, ben hıssamı satmadım dedikse de çaresiz kaldık. İlin hırlısiyle dalaşayım mı sinci? Ossaat ananın marazı da depreşmedi mi? Kıvranıp durur. Ölüverecek diye çok korktum hanı. Nidecen? Harmanı alavere

mıhtara sattım. Götürdüm Niğde'ye. Oradaki tohtur, "Burada iyilmez, Gayseri'ye gotürün, hastaneye yatırın" dedi. Bir de laport yazıverdi. Fakirlik kağırdı ney hepsi tamam. Makineye binecağdık ya, tohtur, "Sarsıntıya dayanamaz neyner kalıverir yollarda" deyince, gayri kıydık paraya, bindik trene. Yoksa, Recai Bey'in makinesi getirirdi bedavaya. İşte bak gayri, ben bilmem şeeri. Sen nasıl yatıracaksan yatır anani.

Anasının küçük bir kemik torbası haline gelmiş vücudu, sarılmış sarmalanmış, iki büklüm. İnliyordu habire. Ne söylediği anlaşılmıyordu ama iniltilerinin arasında, duaya benzer kelimeler çıkıyordu ağzından.

Tahsin, tiksintiye benzer bir his duydu içinde ansızın. Ürperdi. İçinden hızla gelip geçenleri büsbütün unutmak ister gibi aceleyle:

-Değirmen işini halletmek kolay, dedi. Benim burada bir arkadaşım var. Babası avukat. Ona da sorarız. Olmazsa, dava açar, alırız hissemizi ellerinden.

İhtiyar kalın kalın öksürerek:

-Golay, dedi. Ben de biliyom, golay emme velâkin...

Boğazını temizliyerek, ustalıkla dışarıya tükürdü. Küçük gözlerini kırpıştırarak ekledi:

-Velâkin, üç guruş için Hüsün emminle bozuşmak, işime gelmiyor: Kemâli ne? Sonra, emmiin niyeti başka. Hatçe'yi sana verecek, anladın mı? "Bıraksın gayri okumayı" diyor. "Yanıma gelsin, ben ona bir tükân açarım, sermeyesini veririm olur gider" diyor. Nideceğin mamur olup da. Nasıl, hoşuna gitti deel mi? Hatçe de, yeğin iyi gızdır yani. Gözel gızdır, huyludur. Eh, eti budu da yerinde, malı da var dünya gadar. Nime lazım, hörmet bilir, hanım gız. Anana da faydası olur. Sen de gayri nideceğin okuyup da. Yeter gayri, Bu gaden okumuşluğun var. Köylü seni bir de mıhtar yaptı mı, değme gitsin. Yaşın başın ilerledi. Nerdeyse gocamış mısır goçanı gibi tohuma gaçacağın. Anan da istiyor mörüvetini görmeyi. Tavlı arpanın ekmeği eyi olur. Bakma sen, zenginlik datlıdır. Bakarsın keyfine...

Ekin pazarından Keçikapı'ya saptılar. Arabacı, sakin sakin kamçısını şaklatıyor, sövüyor, ışıksız evler, sıraya dizilmiş bodur akasyalar, ağır bir akışla geriye doğru kayıyordu.

-Onu sonra düşünürüz, dedi Tahsin. Daha askerliğimi yapmadım. Hele anamı hastaneye bir yatıralım. Vakit var daha.

-Öyle. Bakalım buradakiler ne diyecek. Sen ne yaptın liseyi?

Dudaklarının arasından:

-Geçtim, dedi.

-İyi.

Arabacı:

-Ne yana sapacağız, dedi.

-Sağa sap, doğru git.

İhtiyar köylü:

-Uzağımış, dedi. Arabaya hacet yok diyeceğidim ya.

-Uzaktır.

Başını salladı:

-Uzakmış çok.

Sonra birden, fıkırdar gibi gülerek:

-Biliyon mu, dedi. Ananda gayri iş galmadı da ondan. Yoğusa, bunların hepsi mahana. Acıyom da hanı. Elden gelecek bir şey yok ki.

Tahsin, çenesini kısmış, suratında ayazın keskin ucu, olanca dikkatiyle köşeye, acısını kesik iniltileriyle gizlemeğe çalışan anasına, bu, şekilsiz ama yaşıyan kemik yığınına bakıyordu. Anasıydı o. Onu doğuran, emziren, büyüten, gurbete yollarken, arkasından zırıl zırıl gözyaşı döken anasıydı.

Doğru söylüyordu babası. Ellerinden gelen bir şey yoktu. Çaresizliğin en acısıydı bu. Ne gereksiz vicdan azapları, ne yaşam pahasına yapılmış fedakârlıklar, bu iç acısı çaresizlikle ölçülemezdi.

Ara sokaklardan geçiyorlardı. Her yan taş, her yan toprak yığını. Köşe başlarındaki fenerlerin ışığında, pencereleri demir parmaklıklı evlerin, kubbe biçimi kapıları görünüp yitiyordu gözden.

-Burada dur arabacı, dedi. Geldik.

Arabacının parasını verdi. İndiler. O zaman, odayı toplamamış olduğu aklına geldi Tahsin'in, sonra omzunu silkti. Kapıyı açtı. Tahsin, anasını, babası heybeleri, yüklendi, daracık merdivenlerden, küçük, basık tavanlı odaya çıktılar.

Tahsin, az önce masa yerine kullandıkları tahta bavulu yerden kaldırıp anasını sedire yatırdı, üstünü örttü. İhtiyar köylü, merakla çevresine bakınıyordu. Duvardaki sayısız çivilerden birinde Tahsin'in kasketi, öbüründe, dirseğinin kocaman deliği görünen paltosu asılı. Hasırı sökülmüş iskemle, kapının arkasına saklanmış. Sıvaları dökülmüş duvarda tahtakurusu ezikleri.

Tahsin, babasını dirseğiyle kenara iterek, bir köşede kıvrık duran ince şilteyi yere yaydı, paltosunu çividen alarak babasına uzattı:

-Biz de şuraya kıvrılır, yatarız artık, dedi. Bu gecelik, ne yapalım.

Sonra, anasının, çukura kaçmış yarı aralık gözlerindeki minnetli bakışa tutularak:

-Nasılsın ana, dedi. İyi misin biraz?

-İyiyim evladım. Var olasın, dert yüzü görmiyesin.

Yaşlı adam, düş kırıklığını gizlemiyen bir sesle:

-Kıvrılırız, kıvrılırız ya, diye mırıldanıyordu. Get canım, bu şeer evleri de bizimkilerden beş betermiş. Bir de derler...

Ne dediklerini anımsıyamıyarak sustu. Bayramlık urbalarına umutsuzca baktı, Sonra heybesini yastık yaparak şiltenin kenarına uzandı. Çabucak da uyudu.

Tahsin, başını pencerenin sağlam camına dayamış, düşünüyordu.

* * *

Koca kent, yorgun, yaşlı bir arabacı gibi uykuya dalmıştı. Işıksız taş evler, çarpık sokaklar, caddeler, alanlar, orta yerde kapkara bir umacı gibi dikleşen kale duvarları, karlı tepesiyle

Erciyes, Tanrısal bir andlaşmanın büyülü sessizliği içinde. Ay, küçük bir bulut kümesine gömülmüş. Yıldızlar parlak. Şiş karınlı kısacık minarelerde, namaza durmuş bir hoca durgunluğu. Toprak damların üstünde loğ taşları, ip gerili direkler. Kimine, gecenin ayazında kurumaya bırakılmış çamaşırlar asılı. Paçaları bağlı uzun donlar, mintanlar, entariler, çıkan yelde işaret bayrağı gibi sallanıyorlar.

Bıyığına kır düşmüş sıska bekçi, gocuğuna bürünmüş kulübesinde uyukluyor. İstasyonun bekleme salonunda, acemi erlerin başları önlerine eğilmiş. Hareket memuru düşünceli. Manevra lokomotifinin makinisti, kollarını soğuk demire yaslamış, boş gözlerle bakınıyor. Lokomotif, buğulu hayaller içinde. Sıra sıra dizilmiş faytonlarda, düş gören arabacılar var. Beygirler düşüncesiz. Bütün dualar bir anda yerine getirilmiş gibi herkes kendi kabuğunda, herkes kendi karanlığında.

Tahsin, karşıdaki duvara, pencereden ışıkla birlikte vuran gölgesine bakarak düşünüyordu. Ömer'in, işlerin, olması gerektiği gibi olmadığından yakınan kaygıları, Necdet'in, çocuksu, toyca tutkusu, bir türlü düzene girmiyen düşüncelerinin karışıklığı içinde, diken sivriliğiyle beyninin kalınlaşan kıvrımlarına batıyor, acıtıyordu.

Boşuna bir uğraşma içinde, düş gören, düşlerinden korkan insanlar.

Necdet, yarı uyur, yarı uyanık, gölgeli bir uyuşukluğa düşmüş.

Yeşilin, ovadan tepeye kadar bin çeşidi, toprağın, yeşile sokularak, sarıdan kırmızıya atlayıp çiçekleşen, pütürlü kahve rengi, kavun içi yumuşaklığıyla Talas.

Bir kuş hafifliğiyle Amerikan Koleji'nin balkonundan, kiremitleri solmuş, duvarları çökmüş, vadideki evlere doğru bırakıveriyor kendini. Hızlanıyor gitgide. Önce evler siliniyor gözünden, sonra renkler. Korkutucu bir düşüş, sonra yeniden kanatlanış.

Ağaçların yuva gibi oyduğu karanlıklar ortasında, aydınlık bir köşede, çiğ damlalı çimenlerin üstüne değiyordu ayakları,

yumuşacık. Bir ses duyuyordu yakınında, bir ses ki içini ürpertiyor. Duygulu, hafif boğuk. Sonra, menekşe kokulu, ortasından ayrık saçlar. Koşuyordu. Bir kapı açılıyordu önüne. Bir el görüyordu, küçük, beyaz bir el. Yaklaşıyordu, soluğu tutulmuş, erişemiyordu o ele bir türlü. Aynalar vardı karşı karşıya. Binlerce benzerini görüyordu sonsuza dek. Gülüyordu, gülüyorlardı. Ağlıyordu, ağlıyorlardı. Birden çekiliyordu aynalar ortadan. Bir pencere açılıyordu boylu boyunca. İnsanlar görüyordu, karınca benzeri. Gülüyorlardı, ağlıyorlardı. Tanıyacak gibi oluyordu her birini. Yüzleri bir, bakışları birdi.

Nerede olduğunu kestiremeden, omuzlarında dayanılmaz bir ağırlık, yürüyordu. Karışıveriyordu ortalık. Bir ışık, bir karanlık, bir yeşil, bir kırmızı, bir bulut, bir uçurum, ağlıyacak gibi oluyordu. Boğazını sıkan biri vardı sanki. Seçemiyordu suratını. Bağıramıyordu, ölecekti. Gırtlağında, pıhtılaşan bir zevk duyuyordu. Dişleri kamaşmış. Elinde uzun namlulu bir tabanca tutuyordu. "Çekil" diyordu. "Çekil, öldüreceğim." Sesi çıkmıyordu ama, kayalık bir yerden yansıyormuşcasına, yüzlerce kez açık belirli bir vurguyla yineleniyordu içinde kalan çığlık. Parmağı tetikde. Dayanılmaz bir istek, ateş etmesi için onu zorluyordu. Alnının damarları şişmiş. "Hayır" diye haykırıyordu. "Hayır."

Birden bir sessizlik kaplıyordu çevresini. Damarlarında tatlı bir serinlik, bir boşalış. Ağlıyacak gibi oluyordu. Yanıbaşında tanıdık bir ses, bir çığlık: "Ne yaptın, babanı öldürdün. Babanı öldürdün, yavrum..."

Biletçi gişeyi açmış, Erzurum yönüne bilet kesmeğe başlamıştı. Uzun bacalı manevra lokomotifi boş vagonları peşine takmış, yolu açıyor. İstasyon caddesinde, çeşmenin yanında sızmış kalmış bir sarhoş, eve gidecek gücü bulmuş, doğruluyor yerinden, sendeliyerek yürüyor. Hükümet alanında, iriyarı bir köpek, ön ayaklarını bir çöp sandığının kapağına dayamış, burnu ilerde, kemik kokuları hayal ediyor. Keçikapı'daki kulübenin bekçisi, sopasına yaslanarak, uyukladığı köşeden kalkmış, düdük çalmaya niyetleniyordu.

Nesrin'in ışığı yanıyordu. Uyuyamamıştı daha. Yattığı yerde, başı yastığa dayalı, tavanı seyrediyordu. Abajurdan sızan menevişli ışık, tavana garip bir şekil çizmişti. Bu şeklin arkasında Necdet'in soluk, çekingen yüzü, sinemalardaki gibi, silik bir gölge halinde beliriyordu. Sözcükler canlanıyor, onun o kuru, hırıltılı sesi yine sinemalardaki gibi, görünmeyen bir ağızdan, dizelerini, ateşli bir yakınlıkla kulaklarına fısıldıyordu:

"Hani bir yaz gecesiydi, sana hatırlatayım,
Yalnız bu masal kaldı sesinden
Bahset o devin aşka düşüp titremesinden
Bir yaz gecesiymiş, hadi anlat.."

Abajur hafif hafif sallanıyor, ses daha boğuklaşıyordu:

"Yaban ördekleri konmuş gibi dağlar karlı,
Gözyaşlarıdır şimdi denizlerde köpükler..
Bir içli veda şarkısı titrek..."

Soluğu daha sıcak, daha yakın:

"Ah, bir peri olsan, gece rüyama sokulsan,
Seni bir başka kadın zannederek.."

Titriyordu Nesrin'in yüreği.

"Yaban ördekleri konmuş sanılan dağlardan
Gün olur, belki beraber geçeriz..."

Abajurdan süzülen ışığın çizdiği şekil bulanıklaşmış, gözkapakları inmişti yavaşçacık. Bir aşk masalı anlatıyordu içli çingene. Bir el tutuyordu omuzundan. İri, uzun parmaklı bir el. Yaban ördekleri dolaşıyordu gökyüzünde. Sıra sıra olmuş uçuşuyorlar, bilinmeyen bir yere gidiyorlardı. Tatlı bir mavilik sarmıştı her yanını...

Birden titredi, uyandı. Işık yanıyordu. Perihan yatağında dönmüş, karyola gıcırdamıştı. Üşüdüğünü hissetti. Başında tuhaf bir ağırlık vardı. Dudakları kuru, alnı terliydi. Elektriği söndürmek için kalkarken Perihan gözlerini açtı. Uyku sersemi bir sesle:

-Ne o abla, diye seslendi. Yatmadın mı daha?

-Kitap okurken uyuyup kalmışım.

-Bir su verir misin lütfen. Saat kaç?

-İkiye geliyor.

Dirseğinin üzerinde doğrularak suyu içti Perihan. Sonra yine gözlerini yumdu. Ne güzel bir düş görüyordum diye mırıldandı. Nesrin, yüzünü yastığa kapattı.

Ömer:

"Yalan" diye sayıklıyordu. "Yalan söylüyorlar!"

Kafasında hızarın başdöndürücü uğultusu, ter içinde, ateş içinde, gövdesi parça parça. Yıldızlar, yıldızların ötesi, hızla kılık değiştiren insanlar, yüzlerce, binlerce halkalı beşlilerin, halhalların bileğine zincir olan kıvrımları, denizler, denizlerin ötesindeki mercan kayalıklı, ekmek ağaçları, hindistan cevizleriyle süslü adalar, yedi renkli saydam bir giysi içinde, bulutların arkasından el eden İrem.

Dudağının kenarından sızan salyalar, yastığını ıslatmıştı.

Kentin uzak bir mahallesinde, başı pencerenin sağlam camına dayanmış, elinde külü uzamış son sigarası, Tahsin, kentin düş gören insanlarını düşünüyordu.

Cuma

1

Beyni zonkluyordu Ömer'in. Uykusunu alamamıştı. Külçe gibiydi. Kolları, bacakları, boynu tutulmuş. Esniyordu boyuna.

Sabah ezanında gelip uyandırmıştı annesi. Gece o da uyuyamamış. Enini boyunu düşünmüş işin. Ailenin şerefi varmış, ele güne rezil kepaze olamazlarmış. Temizlemeliymiş yediği haltı bir an önce. Zilzurna, içip içip eve gelmekle bir iş mi yaptığını sanıyormuş. Sonra insan annesini, Mehmet Ağa gibi bir yabancının yanında küçük düşürürmüymüş. Hayırsız çıkmışmış vesselam. Emzirdiği sütü haram edermiş sonra.

Yatağa sırt üstü uzanmış, elleri başının altında kenetli, kendisinin de şaştığı, bayağı suçlu bir sessizlik içinde dinliyordu annesini. Bu ses, sinirleri üstünde tuhaf bir etki yaratıyordu. Zevkli bir zehirlenme duygusu içindeydi. Sözcüklerin anlamlarına değer verdiğinden değildi. Gözdağı vermeye çalıştıkları gibi, sevgi anlamı da taşıyabilirdi bu sözler. Oysa Ömer, dinlemiyordu. Sadece, annesinin burnundan gelen boğuk, hırıltılı sesini, sonra yüzünde, sesinin vurgusuna göre beliren ya da yiten çizgileri gözlüyordu olanca dikkatiyle.

-Gadan olayım yavrum, aslan gibisin maşallah. Ne yapacağını ben mi öğreteceğim sana? Memeda emmin sayılır. Anani azıcık seversen, boşa alma onun sözünü.

"Memeda emmim sayılırmış. Ne emmisi be! Utanma da baban sayılır de. Zavallı babam. Bu kadın tüketmiş senin ömrünü. Senin üstüne, öbürü yine neyse neydi, ama bu. Dinine yandığımın dünyası."

-Lanet olsun be! diye bağırdı. Yeter yahu sabah sabah. Başım ağrıyor zaten. Ne bu dır dır dır dır!.

Ses daha batıcı, ısırıcıydı bu kez:

-Ağrır ya. Ağrır elbet. Elin kızıyla oynaş, keyfine bak, sonra da sırtını çevir. Ne iyi! Bir de mahkemeye versinler de görürsün. Vallahi ağzımı açıp da bir şeycikler demem.

Homurdanır gibi:

-Sürünürsünüz be, dedi. Ben hapse girersem sürünürsünüz be!

Gözlerinin yarı aralığından Nazife Hanım'ın gülümser gibi olduğunu gördü.

"Neye sürünsünler? Memeda var ya. Minneti yok ki bana."

İçinde bir eziklik, bir duruluk.

-Sayın yargıç diyeceğim, hani oğlum ya, bu oğlanı assanız lâyığı..

Ömer, sözü edilen kendi geleceği değilmiş gibi, ilgisiz bir tavır almış, öylesine uzanıvermişti yatağa. Kadının her an çileden çıkması beklenebilirdi. Hoş, onun da pek aldırış etmediği

belliydi. İstediği olmuştu bir kez. Ötesi kendiliğinden gelirdi. Kuru kuruya bellenmiş bir rolün provasını yapıyor gibiydiler. İkisi de biliyordu sonucun ne olacağını da bilmezden gelmelerinin gerektiğini, belki de perde kapanınca eski yaşayışlarına döneceklerini sanıyorlardı.

-Ben de koca keyfinden mi he dedim sanki. Sen okuyup adam olsaydın neyse ne. O zaman da bir başka şırfıntı takardın peşine. İşte bir de başgöz oldun mu, kızla ben ortalıkta kaldık demektir. Kim bakar bize? Rahmetlinin iki kuruş eytam maaşıyla tencere mi kaynar? Namuslu, tok gözlü bir adam. O da, karı derdiyle almıyor beni. Bir yavrucuğu var, yetim. Halleşir gideriz işte. Ayıp değil miydi öyle konuşman?

-Bırak bu sözleri ana, dedi. Sen söyle bakayım, kızın evde yalnız olduğunu biliyordun değil mi o gün beni oraya yollarken?

Nazife Hanım hayretle dudağını büktü:

-Ne olacak? Sanki her gün sürüyle korucu mu var yanında?

-Çamaşır yıkadığını da biliyordun.

-Ne demek istiyorsan açık söyle bakayım.

Hiç. Ne demek istediğini kendisi de biliyor muydu? Sadece, görünüşte birbirinden ayrı olan iki olayı, annesinin Mehmet Ağa'yla evlenmesiyle, kendi başına gelenleri birleştirmek gereksinimi duyuyordu. Başka türlü olursa, kendine karşı güvenini yitirecekti. Ömer, o kadar kızla karıyla düşüp kalkmış hovarda delikanlı, Zehra gibi toy bir kıza kanmazdı öyle çabucak. Kuşkusuz, anasının çevirdiği bir dolap vardı işin içinde!

Anasıyla Mehmet Ağa'nın konuşmalarını düşlüyordu şimdi. İlk sözü, bu düşük bıyıklı, çember sakallı, hoca eskisi bakkal efendi mi söylemişti acaba? Sanmıyordu. Nazife Hanım: "İşte böyle Memeda" demiş olmalıydı. "Senin karın öldü, benim kocam. Evim, evine karşı. Penceren pencereme bakar. İşte böyle Memeda!" Ama, hoca bozması bakkal efendi, öyküdeki Mehmet Ağa kadar şaşkın çıkmamıştı. Önce Ömer'i evlendirmek gerektiğini belki o ileri sürmüştü. "Nazifanım" demişti herhalde.

"Geçen gün Osman Ağa'yla konuşuyorduk. Eksik olmasın, Müslüman adamdır. Bir öksüz kızcağızı var. Bilirsin, şu Zehra kız. Bir sevap işlesen deyip durur. Aklıma senin Ömer geldi. Dengi dengine. İyi kızdır hani. Oğlanın eli para tutuyor amma, bu zamanda yirmi otuz beşli takmayana kız vermezler. Osman Ağa da öylesinden değil. Yapıverelim şu işi. Zehra'dan iyisini mi bulacak?"

Bulamazdı, bulamazdı ama Nazife Hanım bilirdi oğlunun huyunu. Al dese almazdı. Başı havalarda, yanaşır mı hiç evlenmeğe? Biraz zorlasa, size kim bakacak der çıkardı. Ne karşılık verebilirdi? Hele işin aslını bir duysa, dünyada razı olmazdı.

"Önce Zehra'nın kulağını doldurmuşlardır. Sonra da kız tava gelince, beni yolladılar yanına. Ne bilirsin, kızın hemen razı oluvereceğini."

Kız pek kolay vermemişti kendini ya, işin bu yanını unutmuş görünmek işine geliyordu, Ömer'in.

-Yeter diye bağırdı ansızın. Anladık. Alacağız dedik ya. Daha ne sızlanıp duruyorsunuz. Gidin isteyin işte!

Nazife Hanım boynunu büktü:

-İyi ya. Sen bilirsin. Sonra anam yaptı diye günahıma girme. Sevabı vebali boynuna. Kendin ettin. Okuyup adam olsaydın...

-Eyvallah dedik ya.

-Sonracığıma, biz de biraz hazırlık yapmalıyız. Nişana giyecek entarim yok. Kız da öyle. Eh, pek de gecikmeye gelmez. Handiyse karnı büyümeye başlar...

-Düşünürüz.

-Ama...

-Aması maması bu. Söyle Memeda diktirsin!

Sokaktan zerzevatçı geçiyordu. Ahenkli bir sesle, taze kabak, domates, fasulya, patlıcan satıyor. Çeşitli sebze isimlerine kendisini öyle vermiş, ahengini öyle yakalamıştı ki bütün dünyası küfesindekilerden ibaret sanırsın. Kapıdan bir kadın başını uzatıp pazarlığa başlasa, canı sıkılacak sanki. İsimler kısa, "var" lar uzun ama hep aynı tek vurgulu ses.

Bu adamın da evinde karısı, çocukları olmalıydı. İstasyon caddesindeki yıkıntılarda ya da şehitliğin önündeki çingene mahallesinde otururlardı. Kadın, evlere su taşıyan iriyarı bir Kürt karısıydı. Başında çatması, ayağında şalvarı, iki gaz tenekesini bana mısın demeden kaldırır. Adam eve döndüğünde ekmekli mantıyla madımak aşını hazır bulurdu. Ne konuşurlardı acaba? Dedikodu edecek bir şeyleri olamazdı. İkisi hasta, dört çocuk dolanırdı ayaklarına, bol bol söverlerdi herhalde. Adam belki sokakta duyduklarını kendine göre yorumlayarak, "Karı" derdi, "Moskof yine işi azıtmış, Amerikan padişahı Toramanla savaşacakmış!" Kürt karısı, Moskof gâvurunun pehlivanıyle, Amerikan gâvurunun güreşeceğini sanırdı belki, belki de hiç anlamadan başını sallardı. Adam karısının bilgisizliğine kızardı kuşkusuz. Sonra erkenden yatar, beşinci çocuğa hazırlık yaparlardı. Arada dertlendikleri de olurdu. Küçük oğlanın şiş karnına bakar düşünürlerdi bazan, bu da mı ölecek acep diye. Herif ispirto da içebilirdi. Dev gibi karısını altına alır, döverdi belki de.

Ses ağır ağır uzaklaştı.

"Bu da yaşamak mı be!"

Annesi oturuyordu hâlâ,

-Ne oturuyorsun, dedi. Yetmedi mi daha?

-Para bırakmıyacak mısın?

-Ne parası? Pazartesi otuz lira verdim. Ne çabuk tükettiniz?

-Sokağa atmadık ya. Evin levazımı. Sonra, dün bekçi geldi. Yardım topluyorlarmış da..

-Ne yardımı?

-Kızılay'a verilecekmiş. Zelzele mi olmuş yine ne. Allah korusun..

Bir tuhaf oldu. Marangoz Ömer de Kızılay'a yardım edecekti demek. Doğru muydu bilinmez. Belki de sakız, çiklet falan almak için uydurmuşlardı; ama bu söz içine dokundu. Lise dokuza kadar öğle yemeklerini Kızılay'dan yemişti. "Şuna buna, üvey babama boyun eğmemek için" derdi ya, boyun eğse bile yoktu başka çaresi. İlk kez mahalle muhtarından fakirlik kâğıdı

alırken utanmıştı biraz. Sonra işi vurdum duymazlığa döktü. Selçuk türbesinin önündeki Kızılay aşevinin önünde sıra kapmak için kavga edenler bile yılardı ondan, yemeğin dağılma vakti. Öyle bir dirsek vururdu adamın böğrüne, herkes o gelince yana çekilir, yol verirdi. Yemeğin yağlı, etin iyi yanı ilk alanlara düşerdi de ondandı tasaları. Okuldayken de birkaç kez müdürün odasına çağırıp eksiği olup olmadığını sormuşlardı. Hiç de sıkılgan huylu değildi. Dobra dobra söylerdi. "Çorabım yok, ayakkabım yok. kasketim yok" derdi. Birinde "Donum yok" demişti de yanlışlıkla, kovulmuştu odadan.

Yatağın başucuna asılı ceketinden cüzdanını aldı. İki ikibuçuk liralık çıkararak uzattı annesine:

-Pazartesiye kadar başka para yok bak, karışmam.

Sonra annesinin hiç beklemediği bir sesle:

-Yeleğimin cebinde elli kuruş olacak, dedi. Onu da al, bekçiye ver. Kızılay için. Ne yapalım, marangoz Ömer'in gücü bu kadara yeter.

Kadın çıktıktan sonra da bir süre, rahatını bozmadan uzandığı yerde kaldı. Verdiği sözün farkında değildi sanki. Aslında hiçbir şey düşünecek halde değildi. Sabah sabah aç karnına gırtlağına boşalttığı yarım sürahi suyla, midesindeki alkol tortusu yeniden rakılaşmış, bir kez daha sarhoş etmişti onu. Başının ağrısına aldırdığı yoktu. Bu sabah sarhoşluğu, akşamkinden daha bile güzeldi. Öylesine, rahat, kuruntusuz yatıyordu. Dırdırdan kurtulmak için olur demişti, yoksa karar verdiğinden değildi.

Karar vermemişti ama bir yandan da düşünmemezlikten gelerek Zehra'yı getiriyordu gözlerinin önüne. Pek de çekilmez bir yaratık değildi. Bir kadındı ne de olsa. Dişilikleri yönünden ne farkları vardı?

"Farkı yok" dedi içinden. Böyle der demez de aklına İrem geldi. Sövdü.

"Farkı yok! dinine yandığımın. Bütün gün kapanacağım bir izbeye, çalışacağım. Akşam, eve geldiğimde yemeğim hazır olacak. İstersem meze yapar, rakımı bile soğutur. Gece koynunda

kolayca bir karı. Sonunda zerzevatçı Kürt'ten ya da Salim Usta'dan farkım kalmıyacak."

Rahatı kaçmış, düşünmeğe başlamıştı bir kez. Bacaklarını karnına çekti, olmadı. Yan döndü, büzüştü, yine biçimsiz. Yüzüstü yattı, soluğu daraldı. Kalktı sonunda yataktan. Bir sigara yaktı, oturdu. Kaşını oynattı, burnunu karıştırdı, gülmeğe çalıştı, faydasız.

"Çekip gitmeli" dedi, içinden. "Çekip gitmeli be. Kim tutabilir beni ha? Çeker giderim Konya'ya, Kars'a, ne bileyim giderim işte bir yere. Nereden bulacaklar? Sanatım var elimde. Aç kalmam elbet. Kim soracak nüfus kâğıdı. Adımı değiştiririm. Olmazsa bir zaman Haleb'e giderim. Kolaymış sınırdan geçmesi. Kaçakçı değilim ya. Ne olur en çok?"

Duraksadı.

"Bir de yakalanırsak, garanti hüküm verirler. Hapisde de çok kızarlarmış ırza geçmekten, kız bozmaktan içeri girenlere. O da bir şey değil. Tuh, rezil olduk ele güne be. Allah kahretsin, nerden uyduk şeytana."

Sigarasından üst üste soluklandı. Parlak bir düşüncenin gelmesini bekliyordu aklına ama hiçbir şey düşünemedi. Dili de paslı gibiydi. Tat alamadı sigaradan. Kalktı, dolaştı odanın içinde. Babasının resmine baktı, konsolun mermerini okşadı eliyle, hatır hatır göğsünü kaşıdı.

"Yok" dedi. "Olmaz gidersem. Sonra çocuğu da olacak. Onun çocuğu demek, benim çocuğum demek. Babasızlığın ne demek olduğunu iyi bilirim ben."

Bir an, çocuğunu babasız bırakmış gibi üzüldü, sonra bunun bütün sorumluluğunu Zehra'ya yükleyiverdi. Hesap etmeliydi bunu. Kendini harcadığı neyse ne ama, çocuğu olacağını düşünmeliydi. Yüreğinde zorlu bir öfkenin belirmeğe başladığını hissetti. Bildiği bütün kötü sözleri sıralayıverdi peşpeşine.

"Kaltak, orospu" dedi. "Benimle oynaşmanın ne demek olduğunu öğretirim sana. Aklın varsa evlenmezsin benimle. Anandan emdiğin sütü burnundan getirmezsem, bana da Ömer demesinler" dedi.

Söve saya, yine de farkında olmadan, yakasının kolasını kırmamağa özenerek gömleğini sırtına geçirdi, kıravatını taktı, ceketini giydi. Saate baktı, dokuz. İşe geç kalmıştı yine. O gitmeden çırakla dilsiz bir işe el vuramazlardı. Salim Usta da bir şey diyemezdi Ömer'e. Onu darıltırsa aç kalacağını bilirdi. Canı sıkıldı büsbütün. Evlenirse Salim Usta'dan ayrılmak gerekecekti. Yetmezdi ondan aldığı para. Ne yapacaktı ihtiyarcık o zaman? Dilsizle çırak iki günde harman yerine döndürürlerdi atelyeyi. Az parayla çok çalışacak, namuslu, gözü tok, usta bir işçi bulmak zordu bu zamanda. Sonra ne diyecekti, nasıl ayrılacaktı? Şimdiden ustasının ekmeğini çalmış gibi kötü hissediyordu kendisini. İçini boşaltmak için bir kez daha sövdü, uzun uzun.

"Git, salla şu baba yadigârı kamayı kaltağın göğsüne, o da kurtulsun, sen de."

Kapıyı çarparak çıktı evden. Geniş bir soluk aldı. Gökyüzüne baktı, masmavi. Öfkesi geçer gibi oldu. Kalabalık yerlerde büründüğü, o kalem efendisi tavrını takındı. Ağır ağır yürüdü.

Bodur akasyanın dibinde, iriyarı iki üç köpek, küçük bir finonun çevresinde itişiyorlardı. Yerden bir taş alıp fırlattı. Uluyarak kaçıştılar ama iki adım ötede yeniden dalaşmağa koyuldular. Komşunun beş yaşındaki kızı, ağzı açık seyrediyordu görüntüyü. Mehmet Ağa'nın ilkokuldaki oğlu, kıs kıs gülerek kıza bir şeyler anlatıyordu. Yakında kardeşi olacak olan oğlana kızgın bir bakış fırlattı. Gözlerini belerterek:

-Defolun buradan, diye bağırdı. Karagöz mü oynuyor? Ayıp değil mi?

Küçük kız şaşkın şaşkın baktı Ömer'in yüzüne. Mehmet Ağa'nın oğlu da önce sapsarı oldu, korktu, kapılarının aralığına dar attı kendini ama güvenilecek yere sığındıktan sonra gülmeğe başladı. Dilini çıkardı arkasından. Eğlenerek:

-Zehra kızı gebe bırakırsın, değil mi, diye seslendi. Hey aslan be!

Önce farkında olmadı Ömer. Zehra'yı düşünüyordu. Eve gelmişti kız dün. Ömer'le konuşmak istemişti. Gebe kaldım di-

yecekti kuşkusuz. Önce yalvaracak, gönlünü yapmağa çalışacaktı. Olmazsa korkutmağa kalkacak mahkemeye veririm falan diyecekti.

İki adım yürüyünce küçüğün sözünü yeni duymuş gibi birden durakladı. Ani bir öfke kabarışiyle:

-Dinine yandığımın köpoğlusu, diye bir yürüdü çocuğun üstüne, eline geçirse parça parça ederdi de belki. Ama, çocuk kuşkuluydu. Kayıverdi kapının içine, kurtuldu. Soluk soluğa kaldı Ömer. Suratındaki kanın büsbütün çekildiğini hissediyordu. Döndü, hızlı adımlarla uzaklaştı oradan. Kafasının içi fıkır fıkır kaynıyordu sanki.

"Babasından öğrenmiştir piç kurusu" diye söylendi. "Eşşek oğlu eşşek. Çocukların bile diline düşmüşüz be!"

Bu anda Mehmet Ağa'yı eline geçirse, öldürebilirdi.

"Temizlemeli bu işi" dedi. "Hem de kökünden temizlemeli. Ulan, şerefin iki paralık olduktan sonra yaşamanın ne gereği var be? Sıradan geçirmeli hepsini!"

Eli ceketinin iç cebindeki, babadan kalma kamayı araştırırken, Tahsin'in sözleri geldi aklına. O da önce böyle düşünmüştü ama yalnızca düşünebileceğini söylemişti. Doğruydu. Tahsin yalnız düşünmesini bilirdi. Elinden kör eşek yem yemez. Ömer öyle değildi oysa. Aklına koydu mu bir şey, sonunu düşünmez, kesinkes yapmağa çalışırdı. Tahsin gibi düş kurmakla yetinemezdi.

Dişlerini sıkmıştı. Yapmak istediği şeyden korktuğundan değil, yüzünü aynada görmüş de verdiği kararın yüzüne yansıyan çirkinliğinden önce kendisi yılmış gibi bir hali vardı. Uykuda gezer gibi çevresine bakmadan yürüyordu ama gözleri ansızın, pencerenin gerisinde duran Zehra'ya rastlayınca, kalakaldı olduğu yerde. Farkında olmadan sapmıştı bu sokağa. Onu düşünüyordu demek. Bunu hissedince, öfkesi depreşir gibi oldu. Başını kaldırdı, yeniden, dikkatle baktı kıza. Şaşırdı. Sanki az önce onu öldürmeği düşünen kendisi değildi. Burun kanatlarının kabarıp inmesi dindi. Derin bir soluk aldı, yeniden baktı, pencereye. Kız da şaşırmıştı herhalde, çekilemedi camdan. Hiç

de çirkin değildi böyle uzaktan bakılınca. Camın gerisinde, ağlamış gibi bir hali de vardı. Ona da acıdı ilk kez. Kafasının adamakıllı bunaldığı son birkaç gün içerisinde, Zehra'nın bir insan, bir canlı olduğunu unutmuştu. Siperine sinmiş onu yok etmeğe and içmiş belirsiz bir düşman gibi getiriyordu gözünün önüne onu hep. Onu öylece canlı, insan, ağlamış bir kadın olarak görünce, yüreğini kaplıyan kin buzu eriyiverdi. Eliyle, kapıyı aç diye işaret etti. Salim Usta bekleyecekti ama, beklesin varsın. Olağanüstü bir şeyler olduğunu anlamıştır elbet. Deminki saplantısının tersine, şimdi de Osman Efendi'nin evde olmamasına dua ediyordu içinden. Gerçi, niye geldiğini, ne konuşmak istediğini bilmiyordu henüz. Yüreğinde, birden kabaran öfke gibi, ansızın gelen acımanın da ne kadar süreceğini kestirecek halde değildi. Belki de önceki bütün üzüntüsü, Necdet'in dediği gibi, Zehra'ya, kolayca elde edilmiş bir başarının değersiz ganimeti gözüyle bakışından doğuyordu.

Kapı yavaşça aralandı.

-Aç, dedi Ömer. Baban evde mi yoksa?

-Yok.

Kız ağlamıştı gerçekten. Çizgisiz, dümdüz yüzüne bu kızarık gözkapakları, hoşa gider bir ezilmişlik anlamı veriyordu. Koyu renkli saçları da, omuzlarına doğru öylece bırakılmış. Bir daha güzel bu haliyle. Kulağının ucundaki ben, küçücük bir küpe gibi.

-Niye geldin? dedi, Zehra.

Sesi mi kısık, yoksa çok heyecanlı da çeneleri takırdamasın diye mi öyle konuşuyor, belli değil. Sırtında parlak, yeşil renkli bir entari.

-Konuşmağa geldim, dedi. Yol ver de gireyim. Konu komşu görecek şimdi.

-Ne konuşacaksın?

"Ne mi konuşacağım?"

Şaşırdı, kaşlarını çattı. "Aptal" dedi içinden. "Ne konuşacağımdan sana ne? Konuşunca anlarsın!"

-Söyleyeceklerim var, dedi.

"Ama ne?"

-Babam yok evde. Olmaz şimdi.

Sövdü sessizce.

"Neymiş olmayacak? İş bitti artık değil mi? O gün var mıydı baban evde? Evdeymiştir belki. Anamla birlikte bir delikten seyretmişlerdir!"

Zorluyordu böyle düşünmek için kendini. Bunu farkedince bir utandı. Sesini güçlükle kalmlaştırarak:

-Yoksa yok, dedi. Hadi düş önüme.

Taşlıktan geçtiler. Kız merdivende önden çıkıyor. Diz çukurundan aşağısı, çıplak, kıllı, bodur bacakları, yumurta gibi şişmiş baldırları Ömer'in gözlerinde. Topuğunun kırmızısı kirlenmiş. Kalçası çıkık, beli kalın, omuzları dar.

"Söyleyeceğim var" demişti ya, ne söyleyeceğini bilmiyordu daha. Buraya da istiyerek gelmemişti zaten. Ayakları sürüklemişti onu.

-Buyur, dedi kız.

Geniş, yüksek tavanlı, akça görünüşlü bir odaydı burası. Yastıklar, örtüler gıcır gıcır. Taban tahtaları yeni silinmiş belli. Hamaratlığına diyecek yoktu Zehra'nın. Bir de göğüsleri biraz dikçe olsa.

Pencerelerde kaba dokuma perdeler asılıydı. Köşe yastıkları işlemeli. Badanalı duvarlarda, çoğu filoşla işlenmiş âyetler, hadisler, beyitler asılı. Ömer'in kaç kez girip çıktığı oda ama bugün yabancı gibi.

Kendisine yediremediği bir beceriksizlikle sandalyeye oturdu. Kız karşısında ayakta. Başına gelecekleri düşünen bir hali yok. Gözleri de kızarık olmasa tasasız sanılır. Bir de boynunu bükmüş. Ne de olsa öksüzlüğü var. Sesi hep öyle, kısık:

-Ne söyleyecektin?

Düşündü. Anasına, Mehmet Ağa'ya söylediklerini, bu kıza söylemeğe hakkı var mıydı?

-Hiç, dedi. Dün Memeda bizdeydi. Senden söz etti. Hastaymışsın biraz. Sahi mi diye sormağa geldim. Otursana.

Oturdu kız.

-Yok, dedi. Hasta masta değilim. Nereden çıkarmış ki...

Bir an kızın, onun söylemek istediği şeyi anlıyarak böyle konuştuğunu sandı, sevindi.

-İyi öyleyse, dedi. Ben de sanmıştım ki, hani şu geçenki şeyden sonra, şey oldu sanmıştım. İşte öyle sanmıştım da, meraklanmıştım. Demek bir şey yok.

Kızın yüzü öyle bir kızardı, şaşırdı Ömer.

-Yoksa, dedi, var mı öyle bir şey? Doğru mu?

Başını salladı.

-Ne biliyorsun?

Kız büsbütün kızardı.

"Amma da söz benimki de. Bilir elbet. Aybaşısı var, bilmem nesi var.."

-Kötü, dedi.

"Kötü."

Gizli gizli, çocuğun olmamasını ummuştu. O zaman belki...

Yeşil entarinin eteği, kızın avuçlarında tortop olmuş.

-Ne olacak şimdi?

"Acaba, çocuğu düşürttürmenin bir yolu yok mu?"

Kız başını pencereden yana çevirdi. Konuşmadan kaldılar bir zaman. Ömer başını önüne eğmiş, kötü kötü düşünüyordu. Bir kurtulabilseydi şu sıkıntıdan. Kötü bir düşten uyanmış gibi, kendini bir rahat hissedebilseydi, şöyle, yatağında, atelyede, başını dayayıp kestirdiği tezgâhın üzerinde.

Birden:

-Varır mısın bana, dedi.

Kız duymamış gibi kımıldamadı yerinden. Az kamburluğu da mı var ne?

Bezgin bir tavırla sorusunu yineledi:

-Benimle evlenir misin? diyorum.

-Evlenirim.

Sesi hep öyle kısık, buruksu.

Sinirli sinirli bir sigara yaktı Ömer. Alacağı karşılık belliydi zaten. Kendi halini burada öylesine acıklı buluyordu ki az önce-

ki gibi, hemen gitmek, uzaklara kaçmak geçti aklından. Kızın da bir zavallı duruşu var.

-Bir kabahat işledik ikimiz de, dedi. Şimdi bir de çocuk çıktı ortaya. Bunu temizlemek gerek, biliyorum ama demek istediğim o değil. Yoksa, evlenir, sonra da ayrılırız. Çocuğun nafakasını veririm. Sorun o değil. Ben, düpe düz bana varır mısın? diye soruyorum.

-Biliyorum, dedi kız.

-Biliyor musun?

Başım salladı.

-Neyi?

-Sen beni sevmiyorsun, biliyorum ama ben senden ayrılmam. Ben, sandığın kadar görmemiş bir kız değilim. Bıktım bu evden artık. Kurtarırsan beni sen kurtarırsın, acı bana. Ben kötü kız değilim ki. Bırakma beni. Çocuk olacağı bir şey değil, sen de bırakırsan beni, ölürüm daha iyi...

Başladı ağlamağa. Bir kimsesiz, bir güçsüz, koruyucusuz duruşu var. Sahici yaşlar dökülüyor gözlerinden. Ömer'in yüreği burkulur gibi oldu.

-Ben, dedi, bilmiyordum böyle olduğunu. Ne diye ağlıyorsun, korkma, bırakmam seni.

-Hizmetçi gibi yaşadım bu evde. Kimse hatırımı sormadı. Sana güvendim hep. Alacağım seni derdin. Beklerdim boyuna. Sonra, Memeda, senin beni istemediğini söyledi. Babama anlatmışlar, her şeyi. İçmiş içmiş geldi eve. Yapma, dedim, fayda etmedi. Sopayı indiri indiriverdi.

Telaşla entarisini sıyırıp, omzundaki çürükleri göstermeğe çalıştı.

-Bırak, dedi Ömer. Bırak. İyi ki geldim buraya. Demek dün bunun için benimle konuşmak istedin. Ben de sanmıştım ki..

Yerinden kalktı, kızın omuzlarından tutarak yüzünü kendine doğru çevirdi.

-Bak bana, dedi. Benim suratım surat değil. İncelikten, güzel söz etmekten anlamam. Daha bir marangoz parçasıyım ama sö-

zümün eriyimdir. Bir daha kimse dövmeyecek seni. Anladın mı, kimse!

Kız, hıçkırıyordu daha. Yavaşça okşadı saçlarını:

-Ağlama gayri, dedi. Ben de seviyorum seni Zehra. Yoksa hiç...

Beceriksizdi elleri. Söylediklerinin baştanbaşa yalan olduğunu biliyordu. Bu, böyleydi. Belki daha ilk geceden basacaktı sopayı. Her başı sıkıştıkça kabahati ona bulacaktı. Zerzevatçı Kürt gibi, içip içip eve geldikçe...

Kendinden habersiz öpüyordu kızı. Sıcak bir dudak, canlı bir gövde. İçi bulanır gibi oldu. Sokakta üç erkek köpek, bir finonun arkasında hırlaşıyorlardı. Olanın, olması gerektiği biçimde olmadığı düşüncesi yeniden dolaştı kafasında. Kızı, güçlü kolları arasında sıktı.

-Osman Efendi'yle konuşurum ben, dedi.

Odada, demin farketmediği ıslak bir loşluk vardı şimdi. Tavan alçalmıştı sanki. Kayık biçimi "Bismillah" levhası, dalgalar arasında bocalıyan bir gemi gibi irileşmişti. Yerde ince bir kilim.

Kız, kesik kesik soluyordu daha. Tutamadığı kalın bir sesle:

-Yeter, dedi. Ağlama artık.

Teninin üstünden, hızlı, serin bir ürpertinin geçtiğini, bütün gövdesine yayıldığını hissetti. Ak örtülü sedire doğru itti kızı.

2

Necdet, dudaklarında henüz bir gün önceki öpüşlerin tadı, gözlerini, liseyi bitirişinin ikinci sabahına açtığı zaman, acı mı tatlı mı olduğunu kestiremediği garip bir düşün süzgünlüğü içindeydi. Gördüğü düşü çözümlemekten çekiniyordu da biraz. Pek tatlı bir uyanış da değildi bu. Gerçi bir başarı kazanmıştı ama, bu başarısını kendi gücüne sayamayacak kadar da korkaktı.

Güneş bahçeye bakan penceresinden yorganının ortasına kadar uzanmış. Ağaçların yeşil, kalabalık yaprakları arasında ışıklı parıltılar vardı. Eşek arıları arada bir cama tos vurup uzaklaşıyorlar. Vakit bir hayli geç olmalıydı. Aralık kapıdan annesinin mutfağa girip çıktığını görüyordu.

Kollarını açarak gerindi, esnedi, büzüştü, sonra tekrar gözlerini yumarak gördüğü düşün en tatlı yanını yeniden görmeğe çabaladı. Nesrin'i düşünüyordu. Bir gün önce kollarının arasındaydı o erişilmez yaratık. Kollarının arasındaydı ya, ne kalmıştı elinde o sarhoş dakikalardan? Kimseye kanıtlıyamazdı olanı biteni. Onu büsbütün elde etmek düşüyle içi gidiyordu. Ya başarısı bu kadarcıkla kalıverirse? Korkutucu bir engel yoktu ortada ama.. Olurdu da. Yalnız, bir de.. Canı sıkıldı. Okuduğu romanlarda, tam erişmenin sonunda, ortaya muhakkak bir çocuk çıkardı. Kötü şey!.

Olanaksızdı bu, İsteyemezdi ondan bunu. Gerçi, onu öpebileceğini de sanmıyordu bir zamanlar, olsun. Daha ötesini düşünmekten çekiniyordu. Yeterince inancı yoktu, bu işi becerebileceğine. Bir evlenme yolu kalıyordu geride. Nesrin'in kabul etmeyeceğine aklı kesiyordu ya, böyle bir şeyin başarısının değerini küçülteceğini hesaba katıyordu da, ondan benimsemek istemiyordu bu yolu. Bir kez Nesrin yaşça çok büyüktü ondan. İleride, yaşlandıklarında, ne yaparlardı? Bir de geçim sorunu vardı ortada. Bir Nesrin'in aylığı hangisine yetecek. Perihan'a da Nesrin bakıyor. Olmaz. Olmazdı bu iş. Nesrin bir başkasıyla evlenecekti kuşkusuz. Ya o, yakışıklı tarım müdüriyle, ya fizik öğretmeniyle.

Necdet fizik öğretmenini sevmezdi nedense. Onun o sporcu geçinmesini, kız öğrencilerin arasına karışıp atlet fanilâsiyle caka satarak voleybol oynamasını çekemezdi. Nesrin'in onunla evlendiğini, sonra o adamı birlikte aldattıklarını kurdu. Hoşuna gitti. Gizli gizli ne güzel alay etmiş olacaktı adamla! Sonra böyle düşündüğü için, zorlayarak ayıpladı kendini.

Gözlerini açtı yeniden. Badanası bozulmuş duvarda bir takım çizgiler bulup çıkardı. Çarpık gözlü, uzun sakallı bir adam. Baş başa vermiş iki keçi. Ağzını ayırmış yedi sekiz ayaklı bir timsah.

Bir uyuşukluk sarmıştı gövdesini. Hoş değildi böyle yatmak. Başı ağrıyordu hafifçe, yine de kalkmak istemiyordu. Tatili olanca başıboşluğuyla tatmak istiyordu. Rahat edemiyordu yine

de. Yattıkça kötü şeyler geliyordu aklına. Dünyanın gidişi karmakarışıktı. Bunda aldırış etmeğe değecek pek bir şey yoktu; ama insan şöyle gönül rahatlığıyle "hoh" diyemiyordu ki! Karanlıktı gelecek. Gelecek için kurulan her plânın arkasında kocaman bir soru gizliydi. "Tıbbiyeye girerim, doktor olurum" diyordu, hemen arkasından, "altı yıla kadar savaş çıkmazsa" diye ekliyordu.

Yüksek sesle:

-Canına yandığımın dünyası, diye söylendi. Amma da iş be!

"Doktor olurum; ama o zamana kadar Nesrin evlenmiş olur. Bakmışsın yine aynı memlekete düşmüşüz. Ne yapar beni ansızın karşısında görünce? Şaşırır herhalde."

Sonra kendisini, bir hastanede, ameliyat masasının başında görür gibi oldu. Ne zamandır göz koyduğu hastabakıcı kız eldivenlerini giymesine yardım ediyordu. Hastayı bayıltmışlardı. Önemli bir ameliyattı bu. Kurtulması mucize olacaktı hastanın. Yardımcı doktorlar, hastabakıcı, titrek gözlerle bakıyorlardı Necdet'e. O, filmlerde gördüğü doktorlar gibi, bıçağını alıyor, keseceği yeri özenle çevreleyerek ameliyata başlıyordu. Başarıyordu da sonunda. Bir de hastanın hatırını sormağa gittiği zaman ne görsün? Nesrin değil miymiş? Önce ciddi ciddi konuşuyorlardı. Meğer Nesrin ikinci kocasından da ayrılmış. Unutamamış Necdet'i bir türlü. Necdet'in evlenme isteğini kabul etmediği için çok pişman olmuş. Onsuz yapamayacağını anlamış artık. Necdet, avutucu sözler söylüyor, önce hafifçe dudaklarından öperek kendisinin de hâlâ onu sevdiğini, unutamadığını anlatıyordu. Sonra, ameliyatı falan unutuyorlardı, sarmaş dolaş!..

Bir kadınla yatmanın insana ne büyük, ne dayanılmaz bir zevk vereceğini düşünüyordu şimdi. Hele bu, sevilen bir kadın, bir de Nesrin olursa, öldürürdü Necdet'i kuşkusuz. Neydi o, dudakları birleştiği zaman yüreğinin oynayışı? Gerçi büyük bir zevk duyduğunu anımsamıyordu ama o eriştiği yücelik, o zafer sarhoşluğu yetişirdi.

İlk kez korkusuzca, Nesrin'in bacaklarını, göğüslerini gözünün önüne getirdi. Talas'taki kır gezintisinde, arkadaşlarından birisi, Nesrin Hanım'ın, kaçığı sarı iplikle tutturulmuş eski çoraplarını göstererek, "Olur mu canım, en güzel bacaklarda bu çoraplar!" dediği zaman bir tuhaf olmuş, içerlemişti çocuğa bayağı. O zaman o bacaklara bu gözle bakacak yürek gücü yoktu. Sevdiğini saklamıyordu ama, bu sevginin tertemiz, lekesiz, arı bir sevgi olduğunu savunuyordu. Gülümsedi. Bir akşam önce kendisini çileden çıkaran sözcükler, yeniden dudaklarında sıralandı.

-Ben neymişim meğer! Onu bile elde ettim!

Yüzü çarpıldı. Sıkıntıyla debelendi yatağında. Kalkmak istedi, yeniden gevşedi.

"Bugün yine gitsem mi?" Annesi:

-Ne uykusu bu, diye seslendi. Öğle oluyor nerdeyse. Çay soğuyacak. Kahvaltı edeceksen...

Kol saatine baktı, ona geliyor. İsteksizce kalktı yataktan.

Babası, pencere köşesinde, sedire kurulmuş gazetenin başlıklarını inceliyor. Ucu ıslanmış sigarası, sararmış parmaklarında bükülmüş. Çayı koyu demli, gözlükleri burnunun ucunda. Sanki akşam avazı çıktığı kadar bağıran adam o değil.

-Maşallah beyefendi, sabah şerifler hayrolsun!

-Günaydın.

Masanın üstünde peynir, tereyağı, reçel, zeytin tabakları, bardaklar. İştahsızca sandalyeye çöktü, sırtını kaşıyarak:

-Uyumuş kalmışım, dedi. Akşam da erken yattım ama. Sınavların yorgunluğu çıkıyor anlaşılan. Daha da kanamadım.

Refet Bey, gözlüklerinin altından bakarak geniş geniş gülümsedi:

-Ee, kolay mı bu. Yaşamınızın en önemli dönüm noktalarından birini atlattınız. Ben demez miydim, kozmoğrafya, mihanik, cebir, müsellesat, fizik, kimya... Ya.. Kolay değil elbet. Biz de vaktiyle az mı göz nuru döktük. Kutlarım sizi. Birincilikle mezun olmuşsunuz!

Pişman olmuş, yelkenleri indirmiş belli. Ama annesinin suratı asık. Barışmamışlar henüz.

-Teşekkür ederim, dedi. Size karşı küçük düşmemek için...

Annesi

-Yüzünü yıkadın mı, dedi. Haydi yıka da kahvaltını yap.

-Yıkarım şimdi.

Refet Bey gazeteyi bir yana bırakarak ayağa kalktı:

-Yok, dedi. Çalışmanızın ödülünü alacak olan kendinizsiniz. İşinizde başarıya erişirseniz, şerefi de, yararı da sizin. Ben eski kafalı babalardan değilim. Allah rahmet eylesin bizim peder, sizi bize bakasınız diye yetiştirdik derdi. Ben öyle bencil düşünmek istemem. Allah kimseyi kimsenin eline baktırmasın. Yağlı kazan yağlı kazana taşar. Bizimki uzaktan, övünmekten ibaret. Çalışmalarınızı başarılı bir yönde geliştirecek olursanız..

Melahat Hanım:

-Hadi, diye üsteledi. Yüzünü yıka da kahvaltını yap.

Karı koca sertçe bakıştılar.

-Çay var mı ki, dedi, Necdet.

-Var.

Kalktı yerinden. Musluklu tenekeden sızan suyla yüzünü yarım yamalak yıkadı, döndü. Babası giyinmeğe başlamıştı ama, suratında, deminki yumuşaklığın izi kalmamıştı.

Çayının tadına baktı Necdet, şekeri çok olmuş. Azıcık daha dem karıştırdı. Ekmeğin kabuğundan bir kıymık koparark reçele buladı, ağzına attı.

Melahat Hanım:

-Yumurtanı da ye, dedi. Çok taze. Sabahleyin köylüden aldım.

O üsteledikçe Refet Bey'in suratı büsbütün bulutlanıyor.

-Yerim, dedi Necdet. Yerim anne, merak etme.

Sonra fazla üstelemesin diye bir de göz işareti yaptı.

-Peynir de çok güzel. Tereyağı gibi. Yağdan da yesene.

-Yerim anne, sen işine baksana.

Refet Bey, yeleğinin kopmak üzere olan düğmesine bakarak başını salladı. Sonra birden:

-Dayınızın yanına hâlâ gitmek istiyorsanız, gidebilirsiniz, dedi. Dinlenmiş olursunuz biraz. Yoruldunuz ne de olsa.

Sesi bir soğuk, bir alaycı.

-Vazgeçmiştim ben, dedi Necdet.

-Ben istiyorum gitmenizi.

Ana oğul bakıştılar.

-Teşekkür ederim.

Refet Bey, bir şey daha söyleyecekmiş gibi bir an durakladı, sonra öfkeli bir tavırla ceketini sırtına geçirdi, hiçbir şey söylemeden kapıyı çekti, gitti.

-Ne dersin anne?

-Aldırma. Tereyağından da yesene.

Lokmalar güçlükle geçiyordu Necdet'in boğazından.

-Yerim, dedi. Yerim. Üzülme sen...

Yüreğine dayanılmaz bir ağırlık çökmüştü. Neydi bunların nedeni? Mutlu olmalarına engel olan ne vardı aralarında? Şimdi güle oynıya oturmaları gerekmez miydi?

Anlamak istemediği gerçekler, kara bir duman gibi gözlerini sarmış, çabuk çabuk bitirdi kahvaltısını. Bir sigara yaktı, annesine de uzattı bir tane.

-Aldırma, dedi. Hasta adam. Kendi kendini yiyor. Bir bakıma da haklı. Şana, şerefe susamış, susamış da bir türlü kanamamış. Güç şey. Yak hele bir sigara.

Melahat Hanım neredeyse ağlıyacak. Dudaklarına iliştirdiği sigara titriyor.

-Üzülme anne, dedi yeniden. Üzülme, ne yapalım. Var mı çaresi? Değiştiremeyiz ya bu yaştan sonra.

-Sen bari başını kurtarsan...

Duraksadı:

-Yok, dedi. Kötü yürekli olmadığına inanıyorum. Elinde olmadan yapıyor. Hasta.

-Hasta...

"Hasta" diye yineledi içinden Necdet. "Bu da bir çeşit hastalık. Dayanması güç ama. Ateşi çıksa, öksürse, yaralansa, daha iyi

olurdu sanki. O zaman bilirdi hastalığının ne olduğunu. Ama bu türlüsü..."

Konuşmadan bitirdiler sigaralarını. Sonra Melahat Hanım kalktı, mutfağa gitti. Necdet de ağır ağır giyinmeğe başladı. Yüreğindeki sıkıntıyı unutmak için, hep tatlı şeyler, güzel şeyler düşünmeliydi. Nesrin Hanım'ın tutkulu yüzünü getirmeğe çalışıyordu gözlerinin önüne. Boşuna.

Mutfağın önünden geçerken annesi:

-Nereye, diye seslendi.

-Hiç. Çıkayım biraz. Arkadaşları göreyim. Hem istasyona kadar gider treni de sorarım. Ne dersin, gideyim mi İstanbul'a?

-Git, hiç durma.

-Ama sen büsbütün yalnız kalacaksın burada.

-Yirmi yıldır alıştım artık. Sen bana bakma. Yalnız kalırsak daha iyi olur.

-Sonra ne yapacağız, yüksek okul için?

-Babana yük olmamağa çalış. Veremiyeceğinden değil, ama kendi başının çaresine bakabilirsen, daha iyi our. Benim ona güvenim yok. Parasız yatılı bir yer olursa daha iyi. Mülkiye biçilmiş kaftan senin için. Ama acele etme. Dayınla da konuşursunuz.

-Hadi, Allahaısmarladık.

-Yemeye geç kalma.

Evden çıktığında ilk kez içinde derin bir boşluk hissetti. Çalışmak, sınavlara girmek, uğraşmak, hepsi bitmişti artık. Yapılması gereken hiçbir şey kalmamıştı. Amaçsız, kamış gibi ortası boş, gereksiz bir insandı sanki. Eline geçen şeyin ne olduğunu kestiremiyordu. Lise mezunu. Ne büyük şey!

Ağır ağır İş Bankası'nın önünden geçti. Sokaktaki insanların yüzleri hep tanıdık. Birisi ağzını açacak olsa, ne diyeceğini kestirebilirdi. Başında da hafif bir ağırlık vardı henüz. Yine gece gördüğü düş geldi aklına. Babasını öldürmüştü. Acaba bu ölçüde kin besliyor muydu ona karşı? Bu kadar karanlık mıydı bilinçaltı?

Kendini incelemekten ürkerek, bu kez babasının duygularını çözümlemeğe uğraştı. Kendini suçlayan düşünceleri kafasından

atmaya çalıştı. Bir şeye dikkat etmişti. Ne zaman annesi oğluna biraz fazla yakınlık gösterse, sinirleniyordu Refet Bey. Kıskanıyor muydu yoksa oğlunu? İkinci plâna atılmak korkusu muydu onu huzursuz yapan? Belki de sadece yaşlanmış olmasındandı bütün huysuzluğu. Daha doğrusu Melahat Hanım yaşlandığı halde, babasının henüz dünya nimetlerinden elini çekmeğe hiç de hevesli olmayışıydı, bütün bu çekişmenin nedeni.

-Herifte öyle bir benlik var ki, yenilir yutulur cinsten değil!

Sonra, babasından "herif" diye söz ettiğini farkederek yüzünü buruşturdu. Bunaldı. Önüne çıkan ilk sokağa saptı. Bir sigara yaktı, adımlarını ağırlaştırarak, evlerin pencerelerine, çocukların oyunlarına, kaldırımların düzgün büyük taşlarına dikkat ede ede Honat camiine kadar yürüdü. Pazar yerinde, dondurmacılar, gezici satıcılar, şerbetçiler.

Postaneye girerek dayısına bir kart yolladı. Mezun olduğunu, bir iki güne kadar geleceğini bildirdi. Sakalı uzamış bir erin zarfını yazdı, bir köylü kadının para yollama kâğıdını doldurdu, iyi iş görmüş insanların gönül rahatlığıyla postaneden çıktı.

Güneş bir parlak, gökyüzü öylesine duru mavi, bulutsuzdu ki yüreğindeki bütün kara düşünceleri fırlatıp attı farkında olmaksızın, neşelendi. Sallana sallana Kız Enstitüsü'ne kadar yürüdü. Çeşmeden su içti, aynı neşeli duyguyla geriye döndü. Bu hava insanda şarkı söylemek, şarkı söylemekten çok, çılgınca sevişmek isteği uyandırıyordu.

Yeniden Nesrin Hanım'ı düşündü. Mutluluğu büyüktü hakçası. O yaşta, o durumda, belki de hiç kimse erişememişti onun erdiği mutluluğa. Büyük bir aşktı kuşkusuz. Yıllar sonra, adı "dâhi şair" diye güldestelere girdiği zaman, nasıl yazacaklardı bu aşkı kim bilir. Nesrin de okur, övünürdü çevresindekilere. Ona ilhamı ben verdim diye kabarırdı. Kocasından bile çekinmezdi. Kolay değildi elbet tarihe geçmek. Madame de Warens'i, Madame Hanski'yi, George Sand'ı kınamak kimin aklından geçerdi. Ya Helene?

Yüzüne geniş bir gülümseme yayıldı.

"Acaba o da ileride böyle olacağını düşündü mü? Belki de.."

Kapının önüne gelince durakladı bir an. Girip girmemekte kararsız kaldı. Sabahtan beri kurduğu hayaller birden yıkılacakmış gibi geliyordu içine.

"Yalnız değilse ya, ne der Perihan sonra?"

Kararından caymak korkusuyla acele çıktı merdivenleri. Zili kısa kısa üç kez çaldı. Uzunca bir sessizlik. Parmağını tekrar zile uzatıyordu ki, kapı aralandı.

-Siz misiniz Necdet?

"Hâlâ mı siz?"

Etekleri yere sürünen koyu kırmızı bir sabahlık vardı sırtında. Gözleri yıkanmamış gibi kamaşık. Şakaklarına doğru belli belirsiz çizgiler. Yorgun gibi, sıkıntılı gibi bir hâli vardı.

-Rahatsız etmiş olmıyayım, dedi.

-Hayır. Girin isterseniz biraz.

Koridordan geçerken birbirlerine değmemeye çalışıyorlardı sanki. Küçük odanın perdeleri inik.

Söze nasıl başlaması gerektiğini bilmiyordu Necdet. Hiç değilse, bu kadar biçimsiz bir saatte gelişinin nedenini açıklamalıydı. Az önceki mutluluktan iz kalmamıştı yüreğinde. Genç kadın, sabahlığının etekliğini, açılmasın diye sıkı sıkı kavuşturmuş.

-Perihan yok mu? dedi.

-Arkadaşlarına gitti. Pazartesiye İstanbul'a gidecek de.

-Ya..

Bir tuhaf oldu. Belki beraber olurlardı giderken. Perihan yerine ablası olsaydı. Dişini sıkarak, başını kaldırıp baktı. Alay eder gibi bakıyordu kadın. Kırmızı sabahlığı içinde öylesine canlı. Elini uzatıverse...

-Nasılsınız Necdet, dedi.

Tutkusunun sesinden anlaşılacağı korkusu ile, kekeledi:

-İyi değilim herhalde. Daha doğrusu sersem gibiyim. Neler düşündüğümü, neler kurduğumu bir bilseniz. Ama, yanlış anlamayın. Demek istiyorum ki, mutluluğuma inanasım gelmiyor.

Bir yandan da şey... Anlıyor musunuz, kendimde bazı yetenekler sezer gibi oldum!

Garip bir şekilde güldü, sustu.

-O kadar büyütmeyin Necdet, dedi Nesrin. Daha o kadar gençsiniz ki...

Bu kadının karşısında ezildiğini, kişiliğini yitirdiğini sanıyordu Necdet. Bir gün önce denediği halde, azarlanmak, küçük görülmek korkusunu yenememişti bir türlü. Oysaki Nesrin öyle değişik görünüşlü, gizemli tavırlar takınan bir kadın da değildi. Yüreğinden geçenleri, hemen o anda yüzünden okuduğunu bile söyliyebilirdi onun. Öylesine saf, öylesine içi dışı bir görünüşü vardı. Bir kez bile kendisiyle alay etmek isteğinde olduğunu görmemişti onun. Gizli kapaklı bir yanı yoktu. Aslında, Necdet de onun bu karmaşıksız görünüşünden çekiniyordu. Onu bu kadar kolay anlıyabileceğine, onun kendisini bu kadar kolayca, bu kadar gönülden sevebileceğine inanamıyordu.

-Siz, dedi, benim buna ne kadar önem verdiğimi bilemezsiniz. Siz ne dersiniz bilmem ama ben aşk diyorum. Söyleyeceğim açıkça. Sizi, küçümseyemiyeceğiniz büyük bir aşkla sevdiğimi biliyorum. Gerisini düşünmüyorum bile.

Sıkılmış gibi bir hali vardı Nesrin'in.

-Bugün bu konuda konuşmasak daha iyi değilmi? dedi.

Necdet, zekice verilecek bir karşılığa göre hazırlanmıştı. Yine şaşırdı. Zekâsına güvenirdi ama, onun yanında bir türlü kendini toparlıyamıyor, dilediği gibi hareket edemiyor, üstünlüğünü takınamıyordu. Zoruna gidiyordu bu. Onu, zekâsiyle ruhunun inceliğiyle bağladığını biliyordu da, gösteremiyordu bu en güçlü yanını. Güldüremiyordu bile onu. Nesrin'in içinde bulunduğu ruh durumunu çözmeğe çalışıyor, koyu bir pişmanlık duyduğu sonucuna varıyordu. Bunun böyle olması gerekiyordu ama hiç de hoş değildi doğrusu.

-Peki, dedi. Ben de vakitsiz geldim zaten. Sizi görmek için, içimde dayanılmaz bir istek vardı. Belki de pişman olmadığınızı anlamak istedim.

Nesrin'in birbirine kenetlediği parmaklarında sinirli bir gerilme belirdi.

-Niçin pişman olayım? Ben duygularımdan ötürü hiçbir zaman kendimi suçlamadım. Ama yaptığımız yine de doğru değil. Toplumun doğru bulmayacağı bir yakınlık bu. Bu bakımdan kendimi suçlu saymış olabilirim. Siz bu duyguya aşk diyorsunuz. Fakat, sizin için erken, benim için de geç kalmış sayılmaz mı? Başladığı yerde bitmesi gerek. Büyütmeyin bu kadar gözünüzde. Gençsiniz daha. İşlek bir zekânız var. Sanat yeteneğiniz sizi yükseltebilir. İleride bu çeşit bağlanışlara değer vermeyeceğinizden kuşkum yok. Yaşamak, mutlu olmak için, gereksiz duygululuklardan kaçınmalısınız. Öğüt diye dinlemeyin sözlerimi.

İçini çekti Necdet:

-Öğüt diye dinlemeyin diyorsunuz ama bana öyle ağır bir gerçeği anlatıyorsunuz ki! Yaşımın bir kabahat olduğunu biliyordum zaten.

-Öyle değil Necdet.

Yüzünün çizgileri Necdet'in değil, kendi yaşının kabahat olduğunu anlatmak ister gibi gerilmişti Nesrin'in.

-Öyle olmamasını isterdim. Öyle ya da değil, bunun acısını çekecek ben değil miyim? Daha şimdiden... Çok görüyorsunuz bana, sizi sevdiğimi...

-Size değil, bu bana çok görülecek Necdet. Ne kadar zor bir durumda olduğumu bilmiyorsunuz. Size söylemek istemiyorum bunu. Böyle bir duyguya kapılıp sürüklenmek benim için bir yıkıntı olur. Yaşantımı düzene sokmalıyım... Bakın, ne zamandır beklediğim bir mektup. Bir evlenmek teklifi ve ben kabul etmek zorundayım. Sevgi her şey demek değildir ki. Yükümlülükler ve yorgunluklar da var...

Necdet, boş gözlerle küçük mavi zarfa baktı. Bunu hiç beklememişti. Damarlarındaki bütün kanı donup kalmıştı sanki.

-Ben de İstanbul'a gidecektim, diye mırıldandı. Trenler de kalabalıkmış çok...

Genç kadın, omuzlarından aşağı bastırılıyormuş gibi öne doğru eğilmiş, sıkılgan bir tavır almıştı. Suçunu bağışlatmak istercesine yumuşak bir sesle:

-Sizi üzmek için söylemedim Necdet, dedi. Bunun böyle olacağını biliyorduk. Dayanmak, susmak, sabır göstermek, bana düşüyor...

-Fakat, bu kadar çabuk...

-Geç bile Necdet. Kendimi yenebilmeliydim. Susturmalıydım duygularımı. Hakkım yoktu sizin sevginize karşılık vermeye.

Boynu sertleşmiş, başına kurşun bir kalıp geçirilmişti sanki Necdet'in:

-Evleneceksiniz demek, dedi. Evleneceksiniz..

-Evlenmek zorundayım Necdet. Beni anlamanız gerek. Bu yükü sonuna kadar taşıyamam. Siz, Kayseri gibi bir kentte, genç ve dul bir kadının yaşamını sürdürmesi kolay mı sanıyorsunuz? Şimdilik Perihan var yanımda. Ama sonra...

-Öyle ya! Ben de ne budalayım. Düşünüyordum ki...

Yüzüne acıklı bir anlam yerleşmişti:

-Peki ya ben ne olacağım?

-Unutursunuz. Daha o kadar gençsiniz ki. Ömür, sonu gelmiyen bir aşk değil yâlnızca. Sizi yarı yolda bıraktığım için, duygularınızla oynadığım için nefret bile edeceksiniz benden...

Nesrin hiçbir zaman evlenmeyeceğini, onu bekleyeceğini söyleseydi, Necdet inanmağa hazırdı. Genç kadın yine o tuhaf durgunluğu içindeydi. Bu işle Necdet'in hiç ilgisi yokmuş gibi, sakin fakat duygularını da gizlemeğe gerek görmeyen bir rahatlığı var.

-Kim bu adam?

-Sormayın.

-Seviyor musunuz onu?

-Bilmiyorum. Bunun önemi yok.

Dudaklarına kadar gelen "Ya beni?" sorusunu soramadı. Alacağı karşılığa hâlâ güvenemiyordu.

-Hiç kimse benim yerimde olmak istemez, diye mırıldandı. Sizi seviyorum da, o adamı bırakın bile diyemiyorum. Hakkım yok çünkü. Biliyorum. Sitem için değil. İnanın, o adama da kızamıyorum doğrusu. Bende olayları kendi istediğim biçimde yönetecek güç olmadıktan sonra, onun ne suçu var? Belki talihini kıskanırım. İşler kendiliğinden yürüyor. Sözüm ona, önliyecek bir ben varım, ben de böyleyim işte. Doğru, bunları önceden hesaplamak gerekirdi. Kıpırdayamıyoruz. Bağlanmışız bir kez. Hoş belki de dediğiniz gibi, ben çok büyütüyorum sorunu! Sizin hesabınıza konuşmak istemem.

-Böyle davranmak zorunda olduğuma inanmalısınız Necdet.

-Beni seviyor musunuz?

Genç kadının bakışları durgunlaştı.

-Bu soruyu kaç kez sordum kendi kendime. Açık bir yanıt verebileceğimi sanmıyorum. Kendime güvenim yok. Belki de vereceğim yanıttan korktuğum içindir.

-Öyleyse.. Böyle olduğu halde.. Demek ki yapabileceklerimizin yararı olmayacağını düşündüğümüzden değil, olacakları, öylece kabul etmişiz de ondan.

Başını salladı Nesrin:

-Yaşam bizi sürüklüyor Necdet. Kim mutluluğunu kendi kurmuş? Ben alın yazısına inanırım. Hem siz ne derdiniz hani? Sevgi ancak kalıpların dışında vardır demez miydiniz? Madem öyle, biz de içimizde saklıyabiliriz duygularımızı. Siz, belki tutkuyla istiyorsunuz ama birbirimizi anlamış olmamız yeter diyebilmeliyiz Necdet. Bence hayal etmek hepsinden güzel. Ağlamağa gerek var mı?

-Hayal etmek güzel değil Nesrin Hanım! Bir kez kırılmıya görün. Bakmayın siz şiirlerime. Asıl acılarım benim, gizlediklerimdir. Dünyayı tanıyorum pek güzel.

İkimizin dışında olan dünyayı. Elbet, bir dilencinin, bir hastanın acısını söylemiyorum. Ne ben duyduklarımı doğru dürüst anlatabilirim, ne de siz bana duyduklarınızı anlatabilirsiniz. Güç şeyler bunlar. Neden ötekiyle evlenecekmişsiniz sanki?

Sevmeden evlenmenin ne olduğunu biliyorsunuz, anlatmıştınız bana. Ama, öyle değil işte. Ben de beni bekleyin diyemem ki! Bu yaşamın akıntısı değil, kendimizden korkuyoruz..

-Böyle söyleme Necdet.

-Neden? Besbelli işte. Siz bir yana, ben bir yana gideceğiz. Belki de bir daha göremeyeceğiz birbirimizi. İster istemez bu böyle olacak. Beni görünce tanımazdan geleceksiniz. Ama beni sanmıyorum ki kanımı değiştirebileyim. Hatta, aşkın anlamsızlığına karar vereceğim zamanlar gelse bile, bu duygum değişmiyecek. Buna inanabilirsiniz hocanım!

Birden ayağa kalktı.

-Gideyim ben artık.

-Necdet... Böyle ayrılmamalıyız.

Göz göze geldiler. Nesrin'in bakışlarında ateşli bir kıpırtısızlık. Seven, karşılık bekleyen bakışlardı bunlar. Tükrüğünün ağzında kuruduğunu sandı Necdet. Yüreği hızla çarpmağa başladı. Nesrin bekliyordu. Çarpıntılı bir gecenin bütün susuzluğu, ateşiyle bekliyordu. Şu anda, dünyaya, insanlara, törelere sırtını çevirmişti. Kolları, mutlulukların en sıcağını vermeye açık.

-Ne küçük ellerin var Nesrin, diye mırıldandığını sandı. Ellerini uzattı. Hızla sarıldılar birbirlerine. Kolunun bütün gücüyle kendine çekti, kavradı sevdiği gövdeyi. Beceriksiz iri elleriyle, acıtırcasına saçlarını okşuyordu. Nesrin'in o anda, fiziksel bir zevk duyup duymadığını bilmiyordu. Yalnız, karşısındakinin bütün varlığıyla sarsılarak, içten gelen bir tutkuyla kıvrandığını görüyor, onu hoşnut etme duygusuyla kendini unutuyordu.

Yavaşça divana kaydılar. Yumuşak değildi burası. Daracıktı. Delikanlının perdeyi kıvırarak duvara sürtünen omuzu acıyor, burnu akıyordu. Nesrin gözlerini yummuş, soluyor.

Perdenin aralığından, ilerdeki pazar yeri görünüyordu. İtişip kakışan, söven, söver gibi pazarlık eden, birbirini kandırmak için ter döken bir kalabalık. Sergilerinin önünde hırslı bir direnişle bekliyen satıcılar, kollarında sepetleri, en az aldanarak, en az parayla en ucuza, en iyisini almayı düşünen alıcılar, ev kadın-

ları, çocuklar, hammallar, sucular, dondurmacılar. Karmakarışık bir uğultu, odaya kadar yükseliyordu.

Nesrin:

-Necdet'im, diye mırıldanıyordu. İlk dans edişimiz... Aklında mı? Ayağıma basmıştın. Yüzüme bakmıyordun. Anlamamdan korkuyordun değil mi? Seviyordun beni. Beni seviyorsun...

Yüzünün ince delikleri, bir mikroskop altındaymış gibi genişliyor; Necdet, bu tapılası tenin, bu ortasından ayrık koyu kumral saçların derinliğini, elâ gözlerin gerisini hayal ediyordu. Bir anlaşılmamış insandı Nesrin. Sıkılan, içinin seslerini susturmak için bunca zaman, olağanüstü bir gayretle savaşmış, her haliyle sevilmeğe hazır, okşanmak isteyen bir kadın. Tutkularında, sevgisinden çok, bütün baskılara, biliçaltını tıkayan bütün yasaklara, tükenmiş bir sabrın baş kaldırışı gizliydi.

-Çiçekler içinde en çok gelinciği sevdiğini söylemiştin. Kokusuz, ağır başlı bir çiçek. Gelinciği seviyorum Necdet'im. Beni de gelinciğe mi benzettin yoksa?

Yalnız, sıkılmış, bunalmış, kabuğuna çekilmiş ruhumu anladın, ortaya çıkardın da onun için mi sokuldun bana. Seninle her şey güzel... Çiçek güzel.,. Bu, bütün kötülüklerin üstünde bir yakınlık değil mi? Ya sonu? Söyle Necdet'im, sonu ne olacak, sonu...

Kapının zili uzun uzun çaldı. Birbirlerine sarılarak, soluk soluğa kaldılar. Zil bu kez kısa kısa, tekrar çaldı.

-Açamam Necdet. Perihan'dır. Gitmez de. Evde olduğumu biliyor çünkü. Anlayacak, Anlasın varsın. Ne olacak? Kuşkulanıyor zaten.

Ayak seslerinin merdivenlerden uzaklaştığını duyuncaya kadar, öylece, kımıldamadan beklediler.

-Gitti, dedi Nesrin. Gitti. Nasıl bakacağım yüzüne? Hakkım değildi.

Divandan halının üstüne kaymışlardı. Al çerçeveli, mavi. çiçekli halı. Necdet'in kolu, sevilenin ağırlığı altında uyuşmuştu. Bir kez daha kendisini yitirir gibi oldu. Onu büsbütün elde etmek

için, delice bir atılış yaptı. Sonra çabucak kendine geldi. Hayır, bunu yapamazdı. Ondan verebileceği her şeyi sonuna kadar istiyemezdi. Masanın üstünde küçük mavi bir zarf vardı. Namuslu düşünceleri, hesaba katılması gereken geleceği vardı Nesrin'in.

Yorgun bir gülümseme belirdi Necdet'in yüzünde. Dostlukları yüzlerce yıl önce başlamış gibi, yumuşak bir hareketle yüzünü okşadı Nesrin'in. Sabahlığının eteği açılmış, bacaklarının geniş, duru aklığı görünüyordu. Kardeşçe örttü sabahlığı. Gömleğinin sıyrılan aralığından göğsü taşmış. Ana sütü arar gibi, oğulca kapadı yüzünü o yuvarlaklığa. Kanı serinlemişti. Gözgöze geldiler sonra. Nesrin'in yüzü dalga dalga kızarık. Dudakları parlak, ışıltılı. Onun yüzünde de aynı dostça yakınlık var. Şehvetten uzaklaşmış, yürekten bir anlayışla baktılar birbirlerine. Genç kadın:

-Git artık Necdet'im, diye fısıldadı. Git artık...

Doğruldular. Perdenin aralığından sızan güneş ışığı, oda kapısına kadar uzanıyordu.

Nesrin kılığını düzeltmeğe çalışırken, Necdet aynanın karşısına geçerek saçlarını taramağa koyuldu. İyice uzamamış, sert kıllı, kuru, öfkeli saçları, tarağın dişleri arasından fırlıyor, inatla dikleşiyorlardı. Nesrin gülerek baktı Necdet'in çabalayışına. Sonra:

-Olmayacak, dedi. Bırak da ben tarayayım. Sana dağınık saçlar daha çok yakışıyor ama dışarı çıkarken taramalısın.

Sürahiden avucuna su doldurarak ıslattı Necdet'in saçlarını önce. Geniş aralıklı kendi tarağıyle acıtmak ister gibi, sert vuruşlarla ikiye ayırdı, taradı. Biçimsiz oluyordu gerçekten. Şimdi renkleri daha koyu, birbirlerine daha yapışık ama yine diktiler.

Birden, gözleri aynada karşılaştı, birbiriyle. Necdet boğuk bir sesle:

-Seni kıskanıyorum Nesrin, diye fısıldadı. Unutamayacağım bu günü. Beni bana inandırdın bugün.

-Kıskanma hiç Necdet'im. Kimse benden fazla elde edemez.

-Ama bugün son olacak, biliyor musun? Belki de yarın akşam giderim.

Genç kadının rengi uçtu.

-Son olacak, diye mırıldandı. Neden bugün son olmadı? Sanmıştım ki...

Korkuyla sustu.

-Ne sanmıştın?

-Hiç. Çok kısa sürdü ama büyük bir aşktı bu Necdet. Nasıl dayanacağız, söylesene nasıl?

-Bilmiyorum. Nasıl olacak bilmiyorum. O kadar zayıfım ki..

Garip garip bakıştılar.

-Ben de Perihan'ı pazartesiye İstanbul'a yollayacaktım Necdet. Birlikte gidemez misiniz? Yolda yalnızlık çekmezdiniz hiç olmazsa.

Başını salladı.

-Belli olmaz. Babam sözünden caymadan gitmeliyim. Eğlenmek için değil, geleceğimi saptamak için gerek bu. Benim, seninle olduğumdan bambaşka bir yaşayışım olduğunu düşünebilir misin? Dışarıdaki halimle görsen, tanımazsın bile belki beni.

-Bilmek isterdim Necdet.

-Hoşuna gitmiyecekti. Hele beni söverken görsen!

-Ne olur, sövsene biraz Necdet!

-Çocuk musun?

-Merak ediyorum çok.

-Bildiğin gibi değil. Ayıp şeyler.

Elleriyle delikanlının yakasını okşuyordu.

-Necdet, dedi, biliyor musun, Perihan seni seviyor!

-Yok canım!

-Şaşırmadın herhalde.

-Güzel bir şaka değil ama...

-İnanmıyorsun ama, gerçek bu.

-Sana mı söyledi?

-O kadar açık değil bana karşı ama her halinden belli.

Tuhaf bir şekilde kısmıştı gözlerini. Gülümsüyordu.

-Fakat henüz çocuk o.

Nesrin, bakışlarını yere indirerek, titrek bir sesle:

-Sen de bana göre çocuk değil misin Necdet, diye mırıldandı. Sus. Bak aynaya. Gözlerimin kenarı kırışmış bile. Bunu söyliyebilmek güç. Seni nasıl bekliyebilirim Necdet? Sevebilir misin beni on yıl sonra? Sevsen bile, nasıl inanırım sana?

Dudaklarını ısırdı.

-Böyle konuşma, dedi. Kendimden nefret ediyorum. Neden bu kadar...

-Hayır Necdet. Bunun böyle olması belki de daha iyi. Sağlam olmalıyız. Benim için, beni düşünerek sağlam olmalısın. Düşün ki sen erkeksin. Benim çekeceğim acıyı düşün, beni daha fazla üzmemek için güçlü olmağa çalış, Necdet'im. Hadi, git artık.

Sendeledi:

-Gitmeden önce bir daha görebilir miyim? Diye mırıldandı. Bir daha..

-Bilmiyorum Necdet. Korkuyorum. Bencil olmamalıyız. Beni unutmalısın artık. Perihan'ı da düşünmemiz gerek. Onu, onu da..

Yüzüne soluk bir aydınlık gelmişti.

-Onu sevebilirsin Necdet, dedi. Gençtir, duyguludur da. Benden güzeldir. Küçük görme onu. Ne olur, ona biraz daha dikkatle bak. Hadi söz ver bana. Onu seveceksin değil mi? Mutlu olacaksınız ikiniz. Ben de mutlu olacağım sizi gördükçe. Arkadaş kalırız hiç olmazsa. Seni görebilirim yine. Seni yaşantın boyunca yakından izleyebilmek isterdim. Seni seviyor hem. Ne olur, yalvarırım, benim hatırım için söz ver, onu seveceğine söz ver bana.

Yakasından tutmuş sarsıyordu onu bayağı.

-Seni seveceğime söz veriyorum, dedi.

Çılgınca bir parıltı vardı genç kadının gözbebeklerinde. İnler gibi:

-Hayır, dedi. Böyle konuşma. Ayrılığı benim için daha çok zorlaştırıyorsun.

-Yarın geleceğim Nesrin. Bu bir ayrılık değil henüz,

-Olmaz Necdet. Ayrılmalıyız bugün. Sonra daha zor olur. Bugünkü kadar kalsın. Bir daha hiç...

-Hiç mi?

-Bu akşam Sümer'in bahçesine gidecektik. Orada belki görebiliriz birbirimizi. Ama gelmemelisin Necdet'im. Kuşkulanır herkes.

-Geleceğim.

Kapının önünde onu bir kez daha kucakladı.

"Bu sıcak dudaklar bir daha hiç benim olmayacak!"

Yüreğinde zorlu bir sıkıntı, bir an önce çıkıp gitmesi için iteliyordu onu bayağı. Nesrin:

-Necdet'im, diye mırıldanıyordu, başını göğsüne yaslıyarak. Necdet'im, olabilir mi bu? Nasıl dayanacağız, söyle. Nasıl ayrılacağız?

Bir gün önceki toyluğunu unutturmak istercesine onu kollarının arasında bütün gücüyle sıktı. Dudaklarını gözlerinin üstünde dolaştırarak:

-Hiçbir zaman, dedi.

3

Araba hastanenin önünde durunca, baba oğul hasta kadını, kucaklıyarak indirdiler. Tahsin:

-Sen bekle biraz burada baba, dedi. Ben gidip yolunu, yordamını öğreneyim önce.

-İyi ya.

Geniş yüzlü, kabartma gri sıvalı, girişi mermer basamaklı büyükçe bir yapı. Merdivenlerin iki yanında, kocaman fıçılar içine oturtulmuş, iri yapraklı palmiyeler vardı. Başında hastabakıcı kepi, eğri suratlı bir kadın, kapıcıyla şakalaşıyor.

Tahsin, böyle yerlerde pişkin davranmanın az çok yararlı olduğunu öğrenmişti artık. Annesini babasının kucağına bıraka-

rak, kendine güvenir adımlarla merdivenleri çıktı. Kasketini eline alarak:

-Özür dilerim hemşiranım, dedi. Hasta bir akrabam var. Niğde'den getirdiler. Hastaneye yatırılması gerekiyormuş. Ne yapmalı acaba? Başhekim'i bir görsem mi?

Kadın, yan gözle Tahsin'i şöyle bir süzdü. Dudağını çarpıttı.

-Nerede hasta, dedi.

Eliyle gösterdi Tahsin:

-İşte, şurada.

-Nesi varmış?

-İyi bilmiyorum ya, eklem romatizması demiş Niğde'deki doktor galiba. Yaşlı da çok.

Kadının yüzünde alaycı bir gülümseme belirdi. Kapıcıya bir göz işareti yaparak, elini "işi tamam" der gibi salladı.

-Hastaneye yatırmak istiyorsunuz şimdi?

Umutla başını salladı.

-Boş yatağımız yok ki evladım!

Şaşkınlığını örtmek için sesini kalınlaştırarak:

-Hele doktorlar bir görsün, dedi Tahsin. Boş yatağı ben sağlarım!

Omuzunu silkti kadın:

-İyi ya, dedi. Göster doktorlara.

-Ben de onu soracaktım size. Nerede muayene ediyorlar acaba? Hani, pek bekleyebilecek durumda değil de...

Hemşire, sırtını dönmüştü bile. Tahsin'in varlığını unutmuş gibi, gündelik olağan sesiyle kapıcıya:

-Biliyor musun Hüseyin Efendi, diye sürdürdü az önce kesilen yerden konuşmasını. Ben daha geldiği günden kuşkulanmıştım ondan. Başhemşireye söylemiştim de inanmamıştı. Doktordaki de ne mide ya. Ben başhemşirenin yerinde olsaydım, yapacağımı bilirdim..

Tahsin:

-Özür dilerim hemşiranım, diye üsteledi. Acaba doktorları ayrıca görmenin çaresi yok mu? Sıra beklersek bir hâl olur diye korkuyorum kadıncağıza.

Kapıcı:

-Uzatma hemşerim, dedi. Görmüyor musun hemşiranım işi var. Ne istiyorsan bana söyle. Bu kapının hesabı benden sorulur. Hastan varsa köşeyi dolanırsın.

Orada kapı var. Bekleşiyor herkes. Sen de yazdırırsın ismini, beklersin. Sırası gelince çağırırlar.

Hemşire, kaşlarını çatıp, dudağını büzerek ekledi:

-Hariciyeye yazdırılsın.

Sinirli sinirli:

-Biliyorum o kadarını, dedi Tahsin. Beklemeğe hali yok diyorum size. Hastaneye yatması gerek. Beklemeden göremez miyiz doktoru?

Kadın, acır gibi şöyle bir baktı, sonra arkasını dönerek, sallana sallana girdi içeri. Kapıcının yüzündeki kızgınlık da eriyiverdi birden.

-Aldırma ona hemşerim, dedi. Bugün gene iyi günü. Anan mı o kadın senin?

-Anam.

-İlle yatırayım diyorsun ha?

Adamın, daracık bir alnı, kalın kara kaşlarının altında küçük gri gözleri vardı. Suratı, bıçakla dilinmiş gibi kırış kırış. Baş parmağıyle işaret parmağını birbirine sürtüştürerek, güldü:

-Paran var mı paran?

-Ne olacak?

-Paralı yatırırsan kolay. Ama bedava yatsın dersen, o iş biraz zor. Önce fakirlik ilmaberi gerek. Aldın mı?

-Onu biliyorum.

-Ha.. Bir kez onu getireceksin. Doktor Bey de muayene edecek, yatsın diyecek bir yol. Sonra Başhekim de olur diyecek. Yatak boşalacak... O zamana kadar, bakmışsın hasta da ölmüş gitmiş!.

İçinin bulandığını hissetti Tahsin. Ters yüzü döndü. Anası, iki büklüm kıvrılmış inliyor. Babası:

-Ne o, dedi. Ne diyordu garı?

-Önce muayene ettirmek gerekmiş. Doktor yatsın derse yatırırlarmış. Boş yatakları da yokmuş ya. Yatmasına gerek yok derlerse yatıramazmışız. Kötü.

Yaşlı köylü şaşkın şaşkın oğluna baktı.

-Ee, nidecek şinci?

-Öbür kapıya gidelim. Anamın adını yazdıralım da muayene etsinler. Biraz beklemesi var yalnız. Ne yapalım, dişini sıksın biraz.

-Nigde'deki toktur mayene ettiydi ya.

Dişlerinin arasından:

-O burada geçmezmiş, dedi.

Yaşlı köylü, bir oğluna, bir karısına baktı. Sövecekmiş gibi oldu, caydı. Ensesini kaşıyarak:

-Emme de iş be, diye söylendi. Neydek? Bi yol da bunlar baksınlar.

Eğilerek kadını kucakladı, kaldırdı.

-Nirdeyse gidek bahak.

Kadın:

-Bırakın beni de oturayım şuraya, diye sızlandı. Gollarım ağrıyor, Gönlüm bi hoş oluyor. Ölüyom gayri ben..

Tahsin:

-Dur ana, dedi. Sık biraz daha dişini. Buradaki doktorlar da bir muayene etsinler.

-Ölsem daha iyi. Sağa da çok yük oluyom. Ben dayanamıyom gayri...

Yaşlı köylü boştaki eliyle sümkürerek:

-Sus be garı, diye homurdandı. Sen de böyle söyleme şinci. Zati ben de canımdan bezmişim. Hadi oğlum, nireye götürecağsan götürelim. Ne olacağsa ossun gayri.

Köşede yere çömelmiş bekleşen köylüler, hastalar.

-Selamünaleyküm hemşeriler, dedi babası. Nirye yazdıracaz hastayı?

Kasketi yeni, poturu yamalı genç köylü:

-Aleykümselam, dedi. Hangisine baktıracanız?

Tahsin, can sıkıntısiyle:

-Hariciyeye, dedi. Yürü baba, içeriye sorarız.

-İçerde köse bir oğlan var. Ona yazdıracanız ya, daa tohtur bey gelmemiş. Nesi var ola hastanın?

Tahsin kapının ağzında bekliyordu. Babası durmuş, köylüyle konuşuyor.

-Ne bilecağam ben yeğenim. Bunun marazı, gollarıynan bacahlarında. Sızılayıp durur. Okuttuk, neynedik, kâr etmedi. İlle, hastaneye yatması ilazımmış.

Burnunda kocaman bir firengi yarası parlıyan öbür köylü, bilgiç tavırlarla başını sallıyarak söze karıştı:

-Zor yatırtırsınız. Başhekim'in gulağını büyük yerden doldurmazsan boşuna. Yatah yok diyorlar. Bir döşekte üç gişi yatıyormuş..

Kadın:

-Öldüm gayri, diye sızlandı tekrar. Bırakın beni bi köşeye.

Genç köylü:

-İçerde sıralar var, dedi. Götürün uzatıverin. Yazık biçareye. Canı çıkmış zati.

Daracık kapıdan güçlükle geçtiler. Karanlık bir koridor. İçeri girer girmez, koyu bir ilaç kokusu çarpıyordu insanın burnuna. İlâç kokusuna karışmış, çeşit çeşit; pis koku, sigara dumaniyle yüklü ağır bir hava. Kırk elli kişi sığışmıştı daracık yere. Adamlar, çocuklar, kadınlar, odalara girip çıkan hemşireler, pansumancılar, inliyenler, öksürenler, kısık sesle konuşanlar, sigara içenler vardı. Sıralar doluydu. Bir kısım hastalar da, yorganlara sarılmış, yere yatırılmışlardı.

-Ne yapalım, dedi Tahsin. Ver biraz da ben taşıyayım. Yoruldun sen.

-Bilmemki oğul, kalabalığımış burası.

Efendi yüzlü bir adam:

-Nesi var hastanın, diye seslendi.

-Romatizmalı.

Babası:

-Dışarı mı çıkarsak, netsek, dedi. Boğulacak burada.

Tahsin:

-Bırak da ben taşıyayım biraz, dedi. Yoruldun sen.

Babasının sırtından aldı anasını. Kadıncağız, gözünü yummuş, inleyip duruyor. Olacak şey değildi bu. Yaşlı köylü çaresizlikle çevresine bakındı, aldırış eden yok.

Tahsin, efendi yüzlü adama söylüyormuş gibi sesini yükselterek:

-Şu sıraya bir yatırabilseydik, dedi. Taşımak bir şey değil, canı yanıyor çok.

Kimse kımıldamadı yerinden. Yaşlı köylü, omuzlarını silkerek, duvardaki afişlerin önüne dikildi. Tahsin'le efendi yüzlü adam bakıştılar. Yüzünü ekşitti adam:

-İnsanlık öldü mü o kadar yahu, dedi, sonra uç sırada oturanlara dönerek en baştaki saf yüzlü köylüye:

-Hemşerim, diye seslendi. Kalkıver de şu ihtiyar kadıncağızı oturtalım oraya.

Köylü şaşkın şaşkın yerinden kalktı. Tahsin, boşta kalan eliyle alnında biriken terleri silerek teşekkür etti adama.

-Bir şey değil kardeşim, insanlık görevi. Şu okullu efendi de, koca herife yer verir gayri.

Köylünün yanındaki kasketli öğrenci de fırladı yerinden.

-Uzan şimdi teyze. Hah şöyle. Ayaklarını da uzat.

Adamın becerikliliğine imrenmişti doğrusu, Tahsin.

-Sağ olun, dedi. Siz olmasaydınız...

-Vallahi kardeşim, böyle yerlerde girgin olacaksın. Ben de ilk günlerde güçlük çektim ama, gele gide alıştım.

-Sizin neyiniz var?

Adam önce gülecekmiş gibi ağzını çarpıttı, sonra içini çekti;

-Benimkini hiç sorma. Bir derde çattık işte. Aslı faslı önemli bir şey değil ama, çektiriyor.

-Geçmiş olsun.

Önce ne olduğunu anlamadı, sonra adamın gülecekmiş gibi oluşunu anımsıyarak tuhaflaştı.

-Yoksa, dedi, şey mi yani... Belsoğukluğu mu?

-Öyle, dedi adam. Kötü değil mi?

-Zor.

Babası yüzünü ekşiterek uzaklaştı afişlerden. Yanlarına geldi.

-Gördün mü, dedi. Emme de gocaman bit ha..

Sonra, kadının sıraya uzatıldığım farkederek şaşırdı.

-Nasıl ettin bu işi?

Tahsin, içindeki tiksintiyi yenmeğe çalışarak, efendi yüzlü adamı gösterdi:

-Beyefendinin yardımıyla, dedi. O kaldırdı oturanları.

Beyefendi:

-Yok canım, dedi. Ben söylemeseydim de kalkacaklardı zaten.

Yaşlı köylü:

-Sağ olasın evladım, diye okşadı sırtını adamın. Hani, sayende ırahat etti kadıncaaz. Emme de galabalıh varmış ha..

-Sizinki hariciye kısmı. Orada bekliyen az bugün. Şu kapıda yazıyorlar. Siz de çabucak yazdırın, sıraya girin. Nerdeyse vizite başlar. Tahsin:

-Biz, dedi, anamı yatırmak istiyorduk hastaneye. Bilmem nasıl yapsak acaba? Boş yatak yokmuş diyorlar.

Babası, başını çevirip çevirip, bit resmine bakıyordu.

-Raporunuz var mı?

Yaşlı köylü:

-Her hal, aslan biti dedükleri bu olacak. Ne yazıyor ola altında? dedi.

Tahsin:

-Niğde hükümet doktoru vermiş bir rapor ama, dedi, burada pek yararı olmayacak galiba.

-Parasız yatıracaksınız değil mi?

-Öyle.

-Fakirlik kâğıdı aldınız mı?

Babası:

-Vay deyoö vay, diye söylendi. Emme de dikmiş şişeyi başına ha! O gırmızı yuvarlak da ne ola ki? Garıyı da soymuş cıscıbıldah.

-Köyden almışlar bir kâğıt, dedi Tahsin.

-Bak kardeşim, yatırmasına yatırırsınız. Yalnız işin az zorluğu var. Bekliyebilir misiniz birkaç gün?

Başını salladı:

-Biz beklemesine bekleriz ama, anamın dayanacak hali yok.

Babası:

-Nireye bekliyon, diye karıştı söze. Ekini mıhtara alavere sattım da gettim buraya. Elde avuçtakini de yessek, nideriz sonra Gayseri'de?

Adam:

-Bakın, dedi, bunun da kolayı var ama, bir on beş kâğıdı çıkaracaksınız gözden. Sen öğrencisin galiba değil, mi kardeşim?

-Öyle.

-Ha. Şimdi ananla beraber girersin içeriye. Doktor Bey dersin, burada aceleye gelir, ben öğleden sonra hastayı muayenehaneye getirsem olur mu, dersin. Anlar o. Sonra, usullacık anlatırsın. Bu akşamüstü de, gidersiniz doktorun evine. Vizitesi beş liradır ya, siz peşin peşin onbeş lira verirsiniz. Vallaha yarın sabah hastayı yatırmazlarsa ben bir şey bilmiyorum demektir.

Babası.

-Ne diyon Tahsin? dedi.

-Bilmem.

"Yok canım, Neymiş bu: On beş lira için bu kadar alçalır mı koca doktor!..."

-Başka çareniz yok hemşerim.

Tahsin, şaşkın şaşkın baktı adamın yüzüne:

-İyi ama, dedi, ya kızarsa adam? On beş lira için alçalır mı bu kadar?

-Bu işin yolu, yordamı bu, kardeşim. Siz bilirsiniz, elbet. Benden söylemesi. Bakın artık, düşünün taşının. Benden size söylemesi. Benim cebime bir girip çıkan yok. Kaç kez başımdan geçti de biliyorum. Benim sıram geliyor galiba. Haydi eyvallah.

Yaşlı köylü:

-Sağ olasın evladım, dedi. Allah çıkardı seni garşımıza.

Adam uzaklaştı.

-Ee, ne diyon? Bi de sen gonuş bakalım.

-Duruma göre, bir şey yaparız olmazsa.

Kalabalık, uğultu, artmış gibiydi. Küçük kapılar arada açılıyor, ak gömlekli bir hastabakıcı, bir isim sesleniyor, kümeden bir kadın, bir erkek doğruluyor, içeri giriyor, kapı yeniden kapanıyordu. Babası:

-Bu girenlerin hepsi içerde mi galıyor ola? dedi.

-Öbür tarafa açılan bir kapı olacak. Bu yandan girer, öbür yandan çıkarlar. Neyse, sen anamın yanında dur da, ben gidip ismini yazdırayım.

Hariciye polikliniğinin kapısı önünde, kararmış ak önlüklü, dik bakışlı bir delikanlı fiş dağıtıyordu.

-Hasta sen misin? dedi.

-Yok. Annem. Şurada yatıyor.

-Nüfus kâğıdı var mı?

-Var.

İyi ki akıl edip almışlardı yanlarına. Gösterdi. Adam:

-Bu eski Türkçe, dedi. Geçmez.

Geçmezdi gerçekten, geçmezdi ama tepesi de attı Tahsin'in birden:

-O kadar gerekli mi bu? dedi öfkeyle.

-Gerekli.

-Neye gerekli?

-Künyesini yazacağız ya.

Sövmemek için zor tuttu kendini.

-Sen sor, dedi. Ben söylerim.

Adam, suratını asmış, tersleyim mi, terslemeyim mi diye düşünüyordu ki, kapı açıldı, güzelce bir hemşire çıktı içerden.

-Ne o Hasan, dedi. Bu gün çok müşteri var mı?

-Yok. Bu daha beşincisi.

-İyi. Doktor Bey bugün biraz hasta gibi. Tayini gelmiş diyorlar Sivas'a.

-Uğurlar olsun.

Göz kırptı hemşire:

-Haa, şu işten haberin var mı? Başhemşire, –kulağına eğilerek fısıldadı– İsmail Bey'le yakalanmış diyorlar. Odaya kapanmış, öpüşüyorlarmış. Herif iyi yakmış abayı!

Gülüştüler.

-Kız, sen ne kızsın! Nereden bilirsin bu işleri?

Hemşire fıkırdıyarak uzaklaştı. Tahsin usulca:

-Bizim de kaydımızı yapıver kardeşim, dedi.

Adam yine bir ters baktı ama, üstelemedi.

-Adı ne? dedi.

-Mustafa kızı Ayşe Akgül.

-Kaç doğumlu, nereli?

-1315 doğumlu, Niğde'nin Arpacık köyünden.

-Önceden gelmiş mi hiç hastaneye?

-Hayır.

-Derdi ne?

-Romatizma

Fişi uzattı.

-İyi sakla bunu. Beşincisiniz. Ben seslenince getirirsiniz içeri.

-Teşekkür ederim.

Babası, tütün kesesini çıkarmış, sigara sarıyordu.

-Oldu, dedi. Şimdi çağırırlar.

-İyi. Zorluk ney çıhmadı ya?

Omuzunu silkti.

Sıkıntılıydı beklemek. Herkes hasta, herkes dertli. Kiminin halinden, yüzünden okunuyordu marazı, kiminin yalnız gözlerinden. Kimi öksürüyor, kimi ofluyor, kimi de sessiz sessiz inliyordu. Hepsi de öylesine boynu bükük, öylesine ağlamaklı duruyordu ki insan ister istemez karamsarlığa kapılıyordu. Duvarlarda, renkli, kocaman resimli afişler. Dev gibi bir karasinek, dev gibi bir bit. Yanı sıra, alkolizmin kötü sonuçları. İçkili, kadınlı eğlencelerden çıkan hastalıklar. Belsoğukluğu, firengi, verem.

Kasketli öğrencinin her öksürüşünde etrafa milyonlarca aç basil saçılıyor, burun deliklerinin yerinde irinli bir yara parıldıyan daz kafalı bir adam, yanındaki kadının çocuğunu kucağına almış, şeker veriyor, saçlarını okşuyordu. Üç dört tanesi, sıtmalı sapsarı bir surat, boş gözlerle karşılıklı yere çömelmiş bakıyorlardı birbirlerine, konuşmadan. Babası, gözleri resimlerde, kayıtsızca sigarasını tüttürüyordu. Tahsin, kendisini, tütünün dayanılmaz çekimine kaptırdığını hissetti. Babasının içerleyeceğini bile bile, paketini çıkarıp, bir sigara da o yaktı.

Şurada acı çeken insanlar vardı. Elle tutulur, gözle görülür bir acıydı bu. Bir de kendisi gibi yüreği sızlıyanlar vardı sadece. Bu iki çeşit acı arasında bir karşıtlık sezerek sonuç çıkarmağa çalıştı. İç acısı denilen şeylerin de, karmaşık görünmelerine karşın, birkaç ilkel güdüye dayanmıyor muydu kökleri? Belki de inandırılma sorunuydu hepsi, insanın kendi kendini kandırmasıydı.

Çekingen bir düşünüşle çevresindekilerle kendisini, ilk insanla yirminci yüzyıl insanını karşılaştırır gibi karşılaştırdı. Doğayı alteden, değiştiren, uygarlıklar yaratan insan, kendine ne ölçüde etki yapabilmişti? İlk insandan bu yana değişen, belki iç yapının görünüş biçimiydi. İnsanın tek altedemediği, yine kendi değil miydi hâlâ? Eski Mısır'da, Atina'da, daha yedi renk bile bilinmiyordu. O devir şairlerinin, denizin yakamozlu lacivertliğini, sevgililerinin yeşil menevişli gözlerini anlatmaya ne güçleri ne bilgileri yeterdi. Psikanalizden habersizdiler. İç bunalımları daha karmaşıksızdı belki. Öldürücü hastalıkların kaç çeşit olduğunu bilmiyorlardı. Daha sık, daha çok ölüyorlardı kuşkusuz. Böyle olduğu halde yüze gülme, çekiştirme, suç atma sanatında, yirminci yüzyılın insanı kadar ustaydılar. Yükselme, zengin olma, üste çıkma tutkusu ise o zamandan beri ateşinden bir şey yitirmiş değildi. Onlar da huzur arama yolunda kavgalar çıkarıyor, savaşıyordu. Toplumun inançları, kanıları, o zaman da kişiyi bağımsız düşünmekten alıkoyuyor, kişiliği çepe çevre sarıyordu. Piramitleri kurarken belki toplumun yapısını

yansıtmayı düşünmemişlerdi ama onlarda da yirminci yüzyıldakiler kadar, birbirlerini eze eze mutluluğa erişme tutkusu apaçık görülüyordu.

Sigarasını yere atıp ayağıyle ezerken, içinden: "Şu köylüler" dedi, "boyasız hiç olmazsa. Benden iyi. İşte, hepsi de bu. Ben, iç acıları içinde kıvranırım, onlar elle tutulur sızılar içindedir. Onlar bana acır da, ben onlara gülemem bile!" Hastabakıcı:

-Mustafa kızı Ayşe, diye seslendi.

Kalktılar. Tahsin anasının koluna girdi. Adam:

-Sen dur, dedi. Yalnız hasta girecek içeri.

-Baksana, ayakta duracak hali yok. Oğluyum ben.

-Olmaz.

Dik dik bakıştılar. Tam o sırada, içerden doktorun sesi geldi:

-Hadi çabuk, sıra kimde ise gelsin.

Adam bir daha çattı kaşlarını. Sonra sert sert:

-Hadi, dedi. Girin içeri, çabuk olun.

Küçük, dört köşe bir yerdi muayene odası. Kenarda, paravananın gerisinde uzun bir masa vardı. Camlı dolapta parıl parıl âletler. Doktor, ufak tefek, sinirli görünüşlü, gözlüklü bir adam. Az önce, kapıdaki hastabakıcıyla şakalaşan hemşire, kaşlarını çatmış, önündeki deftere bir şeyler yazıyordu. Tahsin fişi uzattı, bekledi.

-Nesi var?

Durumu anlattı kısaca. Hastaneye yatırmak istediklerini de söyledi.

-İyi ama evladım, boş yatağımız yok ki.

İçinden gelen bir pekyüreklilikle:

-Vallahi Doktor Bey, dedi, bu iş sizin yardımınızla olur. Sokağa atamazsınız ya. Başkalarının vardır birer arkası. Sen de bizim arkamız oluver!

Doktor hiçbir şey söylemeden kadıncağızı muayeneye başladı. Bir iki soru sordu, düşünür gibi yaptı. Başını salladı, sonra:

-Doğru, dedi. Yatması gerek. Bakamazsınız siz. Yatması gerek, ama gel gelelim, boş yatağımız yok. Üç kişi bir yatakta yatarken, nasıl yatırırım senin hastanı?

Boynunu büktü Tahsin:

-Bir de muayenehanenizde baksanız. Acaba...

Doktor, tuhaf tuhaf yüzüne baktı Tahsin'in.

-Demek istedim ki... Şey...

Güleceği geldi. Ne gereği vardı bunların sanki. Doktorun yüzünde de gülecekmiş gibi bir genişlik belirmişti.

-Gereği yok, dedi. Hastalığı ortada.

Hastabakıcı kızın yüzünde öyle bir gerginlik var, doktor ağzını açsa, ondan önce davranıp kovmağa hazır.

-Ne olacak peki, dedi Tahsin. Şimdi ne olacak? Biz bakamayız ki evde.

Annesi, boynunu bükmüş, oturuyor muayene masasının üstünde.

-Fakirlik ilmühaberi aldınız mı?

Babasının muhtardan aldığı kâğıdı uzattı.

-Vallahi kardeşim, durum böyle. Birkaç güne kadar belki boşalır bir yatak. Çaresiz, bekleyeceksiniz.

-İyi ama...

-İşte böyle. Şimdi bir reçete yazayım da. Elini kaleme uzatırken birden durdu. Düşünür gibi yaptı, sonra:

-Dur bakalım, dedi. Neriman Hanım, o Arapkirli hasta ne oldu, şu belkemiği kırılan?

Kız, "hava almaya çıktı" der gibi:

-Öldü, dedi, dün akşam.

-Yerine kimseyi yatırdınız mı?

-Yatırmadık ama, Başhekim dedi ki..

Tahsin, içindeki sıkıntının birden hafiflediğini farketti. Yatırılacaktı anası. Hemşire: "Başhekim" der demez doktorun gözlerinde parlayan kıvılcımdan anladı bunu. Bir önseziden çok, insan ruhunun ilkelliği üstündeki düşüncelerinin onda yarattığı bilinçli bir alışkanlıkla hissetti olacağı.

-Ne demek, dedi doktor. Bu servisin şefi ben miyim, o mu? Bu hastanın yatırılması gerek. Ben uzman bir hekim olarak buna gerek gösteriyorum.

Gülecekmiş gibi oldu Tahsin.

"Kapıcı da böyle konuşuyordu demin."

-Ama Başhekim dedi ki...

-Sen yaz oraya. İçeriye de haber ver, yerini hazırlasınlar. Doktor Bey'in hastası dersiniz. Bu hastayla ben, kendim ilgileneceğim. Başhekim'le ben konuşurum.

-Başüstüne Doktor Bey.

Annesi konuşulanlardan bir şey anlamamış, şaşkın şaşkın bakınıyordu. Doktor:

-Tamam, dedi. İşte istediğiniz oldu.

-Teşekkür ederiz Doktor Bey. Çok büyük bir iyilikte bulundunuz bize.

Doktorun gözlerinde pişmanlığa benzer bir bulanıklık sezerek, sustu.

-Pekâlâ, pekâlâ. Dışarda bekleyin, çağırtırız. Hadi, çabuk.

Çıktılar. Babası kapının önünde bekliyordu.

-N'oldu, dedi. Yatıracaklar mı?

-Oldu. Birazdan yatıracaklar.

-Çok şükür Allahım sana...

Tahsin'in içinden "Nesine şükür" demek geçti. Kadıncağızın ölebileceğini, hastalığını, nasıl bakılacağını düşünmeden, salt hastaneye alındı diye şükrediyorlardı. Hoş, bir de almasaydı kuşkusuz daha kötü olacaktı, durumları.

"Ehveni şer!" dedi. "Kör şeytan. Halbuki herkes bilmem, nesinin..."

Böyleydi bu iş. Anası hasta diye herkes yas tutacak değildi ya. Kendisi şu köşedeki veremlinin sıkıntısını düşünüyor, acısını paylaşıyor muydu?

"Yok" dedi. "Ben de yas tutsunlar demiyorum zaten. Üstelik bir de... Sanki gökten taş düşmüş başına. Ne o, yediğin haltı temizle demişler. Ne büyük dert! Ya öteki!?"

Babasıyla karşılıklı birer sigara daha tüttürdüler. Kalabalık azalıyordu yavaş yavaş. Saatine baktı, yarım. Babası:

-Tohtur beğ bi şiler demedi mi? dedi. Sağlammıymış ola?

-İyi bakılırsa iyileşir herhalde.

-Eyi eyi, yassık hatuncaza. Bunca yıl gahrımızı çekti. Ölüp gidiverirse, dert olur yüreğime.

Hastabakıcı:

-Hadi, diye seslendi. Getirin kadını.

Kollarına girerek kaldırdılar.

-Köyden geldiniz, değil mi?

-He.

İki hademe bekliyordu arkasında.

-Hamama götürün, dedi. Sonra da ikinci koğuşta, 27 numaraya yatacak.

Tahsin:

-Ama hemşiranım, dedi. Romatizmalı bu hasta. Hamama giderse...

Sert sert yüzüne baktı kız:

-Bitiyle piresiyle sokamayız ya yatağa.

Yüreği ezilir gibi oldu:

-Bildiğiniz gibi değil, dedi. Temizdir anam.

-Hastanenin yönetmeliği böyle.

-Doktora bir söyleseydik.

-Benden iyi mi bileceksiniz? Bir şey olmaz, hadi götürün.

Götürdüler. Hemşire:

-Pazarla çarşamba ziyaret günüdür, dedi. O zaman gelir görürsünüz. Hadi, gidin şimdi.

Bütün gövdesini sıcak bir ter kaplamıştı Tahsin'in, Güçlükle konuştu:

-Geliriz. Geliriz elbet. Ne yapalım. Hadi baba, gidelim.

Yaşlı, köylü, iki adım attıktan sonra, birden durdu, döndü. Yüzü ağlamaklıydı:

-Sağ olasın hemşiranım, dedi. Önce Allaha, sonra sana emanet gayri. Allah senin de ne muradın varsa versin. Yassıktır fukaraya, gönlünü hoş tutuver. Umudum sende. Kimsesizik, köylüyük biz, bilin ya...

Sarsak adımlarla çıktılar hastaneden.

Birbirlerinin yüzüne bakmaktan çekiniyor gibiydiler yolda yürürken. Geride bıraktıklarını düşünüyorlardı ama düşündüklerini birbirlerinden gizlemek için, böyle bir anda gerekli, en üzüntülü anlamı vermeye çalışıyorlardı yüzlerine sanki. Yaşlı adam, görünüşünde oldukça içtendi; ama Tahsin kendini sıktığını, zorladığını çabucak sezerek, bu kez gerçekten üzüldü. Bir yükten kurtulmanın gizli sevinci içindeydiler demek. Tahsin biliyordu ki babası, oğlundan utanmasa, bir köylü kadının, ölmeden önce hastalanmaması gerektiği gerçeğini sakınmadan söyleyiverecekti. Bunda haklıydı da. Ekini, peşin satmıştı tarlada. Değirmen paylarını amcaları almıştı ellerinden. Bir de kadın başında kalsaydı ne yapardı?

-Baba, dedi, sen bir an önce dönsen iyi edersin.

Burada ikimiz de sefil oluruz.

-Dönerim oğul. Sen nideceğin burda?

-Bakalım. Bir iş bulurum elbet, çalışırım. Anama da uğrarım ara sıra. Belki bir isteği falan olur. Sen köydeki işleri düzene koymağa bak. Bizi düşünme.

-Ne düzenine goyacağımışım. Yapacak iş yok ki. Belkim, hasatta çalışırım bi parça. Güze tohumluk alırsak hökümetten, ekeriz belki de.

-Bak işte, nasıl yaparsan. Sen şimdi nasıl döneceksin Niğde'ye?

Ekin pazarının köşesinde durdular. Ayakları boynuna asılı kötürüm bir dilenci, tekerlekli küçük tahta arabasından eğilerek avucunu açıyor, yayvan sesler çıkarıyordu. Babası, cebinden, ortası delik bir kırk para çıkararak, dilencinin tasına bıraktı. Keçikapı'ya doğru yürüdüler.

-Recai Bey'in gamyonları varmış burda. Helbet birine atlar gideriz. Golay o iş. Sen şimdi hep Gayseri'de mi galacağan?

-Güze kadar kalmaya niyetim var. Ondan sonrası belli olmaz.

-Emminin kızı nolacak? Alıver gitsin. Bir tükân açarlar sana. Ohumayıver gayri. Nideceğin hökümat mamuru olup da.

-Yok, dedi. Öyle söyleme. Bu kadar okuduk, sonunu getirelim hiç olmazsa. Bundan ötesi kolay. Hem okur, hem çalışırım. Ama, istersen sen söyle emmime. Kızla önce bir nişan yaparız. Benim üniversitede okumama yardım ederler. Orayı bitirince de evleniriz. Bu daha iyi değil mi?

Babası kurnaz kurnaz gülümsedi:

-Sen bi yol yösek bi mamur oldun mu, beğenmezsin gayri Hatçe'yi. Emmin heç irazı gelir mi buna? Bırak bu sözleri sen. Napacaksın yani mamur olup da. Ne hayır var? Bizi de gor, gedersin bi yana.

İçini çekti:

-Öyle değil, dedi. İlerde beğenmiyeceksem, şimdi beğenmişim kaç para eder? Madem ona razı olmazlar, öyleyse nikâh da kıyarım şimdiden.

-Derim. Ne derlerse gayri.

Keçikapı'ya kadar konuşmadan yürüdüler. Güneş tepeyi aşmıştı. Karınları da adamakıllı acıkmış. Kadri Usta'nın meyhanesinden yanık köfte kokuları yükseliyordu.

-Yemek yiyelim mi baba? dedi.

-Bilmem. Şoradan bi zavraklan banadura assaydık. Hebede pinir de vardı.

-Aldırma, kırk yılda bir.

Girdiler içeri. Bıyıklarına kır düşmüş yaşlı meyhaneci, gelenlere yan gözle bakarak, isteksizce:

-Buyurun ağalar, dedi.

-Bize iki köfte. Piyaz da yapıver usta.

-Birer bardak da şarap vereyim mi?

Bakıştılar.

-Ne dersin baba?

Yaşlı köylünün sıkılmış bir hali vardı.

-Bilmem ki, dedi.

-İçelim usta.

Yaşlı köylü, köylüler görse ne derler diye düşünerek, çekingen bir tavırla, bardağını başına dikti, bıraktı.

-Eşkiymiş, dedi. Bizim bağın şarabı yeğin iyi olur.

-Afyon karıştırıyorlar da bunun içine ondan.

Babası, başını salladı, ekmeğini irice koparark, piyazın suyuna bandı.

-Anan nidiyor şinci acep, dedi. Yatmış mıdır dersin?

Tahsin'in yüzü buruştu. Bardağını dibine kadar boşalttı.

-Bırak şimdi, dedi. Emmime söyle, döneceğim köye.

Dönmiyeceğini, dönemiyeceğini biliyordu oysaki. Kadri Usta, böyle daha ilk yudumda, bardağını kıracakmış gibi sıkan müşteriyi ilk kez görüyordu. Yaşlı köylü gülmeğe başlamıştı.

-Birer daha içelim mi? dedi.

-İçelim.

Kadri Usta bardakları yeniledi.

4

Mehmet Ağa, kocakarıya yirmi kuruşluk zeytin tartarken:

-İyi ya yeğenim, dedi. Madem öyle, ben söylerim Osman Efendi'ye. Yapsınlar hazırlıklarını.

Terazinin kefesine bir zeytin tanesi daha atarak:

-Hak geçmesin, diye mırıldandı. Yarın ahrette boynuma yapışırsın da maazallah..

Ömer yüreğinde serince bir rahatlık hissediyordu. Mehmet Ağa'nın kaypak bakışlarına, kurnazca baş sallayışlarına aldırdığı yoktu. Öğleden önce, eline geçse öldürürdü onu ama artık düşmanlığı kalmamıştı. Kendisiyle hiç ilgisi yokmuş, lisenin karşısındaki, bu tezgâhları yerle bir, sıra dükkânlardan herhangi birisinin sahibiymiş gibi bakıyordu adama.

-Öyle, dedi. Sen söylersin artık. Pek de uzatmasınlar işi.

-Olur, olur yeğenim. Kasavet çekme sen.

Kocakarı, küçük zeytin külahını eline almış, üstüne atılacakmış gibi hırslı bakışlarla tozlu raftaki üç kalıp tahin helvasını süzüyordu. Çarpık bir sesle:

-Şundan da on beş kuruşluk ver, dedi. Ama, kâğıda koymadan tart.

Titreyen ellerinde nikel paraları yumuşatırcasına sıkıyordu.

-Yüz para daha ver de, yüz gram olsun.

-Yok. O kadar yeter. On beş kuruşluk olsun.

Mehmet Ağa rafa uzanarak, ufak kalıptan küçük bir parça kesti, aldı.

-Bizim iş böyle yeğenim. Kuruş kuruş kazanacağım diye uğraş dur.

Birden içine bir sıkıntı girdi. Şimdiye kadar bu ölçüde güçlü olarak hissetmediği, bayağıca bir koku vardı bu işte. Annesiyle Mehmet Ağa, tıpkı on beş kuruşluk helva satar gibi satmışlardı Zehra'yı Ömer'e. Anasını, kapının önünde dinelen kara çarşaflı dişsiz kocakarıya benzetir gibi oldu. Tiksindi. Ne diye gelmişti buraya? Kendi başına yapıp yakıştıramaz mıydı? Sonra, tekrar Zehra'nın yalvarışları geldi aklına. Araya bir aracı koymak gerekiyordu. Yoksa, çok dayak yerdi kız. Haklıydı. Dişlerini sıkarak:

-Söyleyin de, dedi, kızın başına kakıp durmasınlar artık.

Mehmet Ağa, yumuk parmaklariyle sakalını sıvazlıyarak gülümsedi.

-Hey gidi Süleyman Efendi'nin oğlu, dedi. Şimdide kıza sahip çıkıyorsun ha! Aferin. Buna çok sevindim işte. Aferin. Erkek çocuksundur, bilirim. "Kıblegâhı Kâbedir, kırma kalbin kimsenin" değil mi yeğenim?

Helvayı da tarttı, verdi, kocakarıya:

-Çok şükür.

Kuruşları tek tek sayarak çekmeceye attı kapadı.

-Kahve içer miydin yeğenim?

-Yok, teşekkür ederim.

-İçeydin canım.

Alçacık hasır iskemlesine iyice kurularak, Ömer'i baştan aşağı bir süzdü.

-Bak aslanım, dedi. Yalnız alacağım demekle olmaz bu iş. Öksüz kız, öyle beşli meşli istemez ama ele güne karşı bir şeyler yapmak gerek yine. Besleme değilki bu. Biraz, bir yanda birikmiş paran var mı? Belki ananın vardır bir iki beşlisi falan?

-Yok. Ben önceden söyledim. Beş param yok benim. Öylece çıkıp gelirse ne âlâ. Yoksa, baksınlar başlarının çaresine.

Mehmet Ağa, gözlerini kısarak başını salladı.

-Öyle deme, aslanım. Her şeyin bir yolu yordamı var. Sen o işi bana bırak. Hale yola koyarım ben. Zehra, benim de kızım sayılır gayri. Hele kâğıtları bir astıralım.

Bakkalın söz arasında sıkıştırıverdiği "kızım" sözcüğü, ateş gibi çarptı Ömer'in yüzüne. Bir şey söyleyecek gibi oldu, sesi çıkmadı, öylece boş gözlerle bakakaldı adamın yüzüne. Geniş, yamyassı bir suratı vardı adamın. Konuşurken yanaklarının allığı, çıkıklığı, suratının değirmiliği daha iyi belli oluyordu. Dişleri sapsarı, aralıklı. Sırtında, yakasız, enli gri çizgili bir mintan, ayağında dizleri çıkık şalvar.

Raflara, kâğıtları yırtık eski bisküi kutuları dizilmişti. Duvar boyunca pirinç, şeker, tuz, zeytin çuvalları. Kirli camların gerisinde, yağ, helva tenekeleri, kuru kaymak topakları yığılıydı. Tavandan sarkan ince sarı kordonun ucunda, camına sinek terslemiş küçük bir ampul sallanıyor. Yandaki, kapakları ardına kadar açılmış tahta dolaplarda, çay, baharat paketleri, defter kalem desteleri, mektup kâğıtları. Orta yerde, kocaman bir çuvalda, kuru fasulya, yanındaki kapağı kırık eski bir şeker sandığında kuru soğan. Dükkânın önündeki tablalarda, salatalık, taze soğan, maydanoz desteleri, bir tabla dolusu sarı kiraz, yere serilmiş çuvalın üstünde bir yığın dolmalık biber, domates.

"Anamda da ne akıl var ya" dedi. "Bu herifin nesine mum oldu sanki!"

Geçmişti artık. Ne kadar kendini zorlasa, kızamıyacağını, alınamıyacağını hissediyordu. Anasıyla, kız kardeşiyle, belki de bütün çevresiyle olan ilgisini kesmişti bir atılışta. Şimdiye kadar yalnızlığını kabul etmek istememişti, bundan sonra ise çevresindekilere karşı yalnızlığını savunacaktı.

"Ne halt ederlerse etsinler. Bana ne yani?" Mehmet Ağa, tabakasından çıkardığı sigarasını avucunda yuvarlıyarak yumuşattıktan sonra, yasemin ağızlığına taktı, keyifle tüttürdü.

-Bak yeğenim, dedi. Ben Allahtan her şeyin hayırlısını isterim. Anana da söyledim. Varma oğlanın üstüne çok, dedim. Okumuş n'etmiş oğlan bu. Yapmış bir cahillik, koymaz kızı elbet yüzüstü, dedim. Doğru söylememiş miyim?

Karşılık vermedi.

-İyi oldu. Böylesi iyi oldu. İyi kızdır Zehra. Kimsesi de yok peşine düşecek. İyi karılık eder sana.

Tatlı bir uyuşukluk içindeydi Ömer. Söylenenleri duymuyordu. Duysa bile umursamıyordu. Göstermişti o erkekliğini. Ötesi kocakarı dedikodusu.

-Osman Efendi Kapalıçarşı'daki dükkânını da kızına bağışlar gayri. Ben yolunu yaparım, sen kaygılanma. Yoksa, iki çıplak bir hamamda yakışır değil mi yeğenim? Ne yapacak bundan sonra. Ha, anan ne diyor bu işe? Konuştun mu onunla? Sevinmiştir kadıncağız. Sen de gayri beni baban yerine sayarsın.

-Ben karışmam. Ne yaparsanız yapın.

Doğruldu yerinden Mehmet Ağa:

-Gayri o dükkânı da bana kiralarsınız. Yabancıya gideceğine.

Duraksadı. Ters bir karşılık verecekti, zor tuttu kendini.

"Ne çabuk yahu. Ne acelen be adam!"

Suratını buruşturarak:

-O işi sonra konuşuruz, dedi. Hele öbür iş hallolsun da.

-Öyle. Hele bir kahve içeydin be Ömer.

-Gideyim artık. Salim Usta bekler. Sen artık konuşursun Osman Efendi'yle. Anlatırsın durumu. Kızın üstüne varmasınlar fazla. Sonra kötü olur.

-Kaygılarıma sen aslan yeğenim! Kravatlı bir adam, başını kapıdan uzatarak seslendi:

-İyi yağın var mı ağam?

-En iyisi burada olur. Buyur, bak bir tadına.

-Kaça?

-Kolay canım. Ne kadar alacağın?

-Pirinç de alacağım.

-Birincisi var bizde. Buyur.

Ömer:

-Ben gideyim, dedi.

-Güle güle yeğenim. Çekinme, gene buyur.

Çıktı.

Köşede, yeni yapılan kahvenin taraçasında, gençler tavla oynuyorlardı. Tatlıcı Rıfat, kel kafalı boyaciyle boğuşuyor. Belediye otobüsünün biletçisi, sırtını sıra demirlerine dayamış, kavgayı seyrediyor. Göğüsleri fırlak, oynak kalçalı bir kız, yan gözle Ömer'i süzerek yanı sıra yürüyordu.

Hava o kadar güzeldi ki, uzun uzun yürümek geçiyordu içinden. Uçaklar dolaşıyordu gökyüzünde, kimse başını kaldırıp bakmıyordu. Alanda, köşe başlarında, küçük tahta kutuları içinde beyin satan, böbrek satan çocuklar. Başında, on yıl öncesinin başıboşluğu.

-Aldırma be Ömer, dedi yüksek sesle, değer mi düşünmeye?

Hepsi bir yana, sıcak bir gövde vardı kollarında. Zehra da kendi çapında acı çeken bir insandı, anlardı halden; üstelik, anasız büyümüştü. Belki de hiç kabahati yoktu. Yalnız Nesrin Hanım âşık olmazdı ya! Gerçekten sevdiği, inandığı için kendini vermiş olamaz mıydı Ömer'e? Belki pek gurur verici bir sevgi değildi bu, Ömer için. Aynı işi İrem yapsa, o tutkulu sözleri İrem söyleseydi, çok daha hoş olurdu. O söyleseydi hem, başka türlü söylerdi. Ama, ne de olsa...

-Yok, diye mırıldandı. Düş görmek yakışmaz, bana. Ben marangoz Ömer'im. Zehra benim gibisine yeter de artar bile.

Birden, arkasından tanıdık bir sesin adını seslendiğini farkederek başını çevirdi, baktı, Necdet.

-Bu ne dalgınlık yahu. Üç kez seslendim arkandan.

Canı sıkıldı.

"Bir de buna lâf anlat şimdi!"

-Hiç, dedi. Atölyeye gidiyordum.

-Ne var ne yok dünden beri?

Yüzüne baktı, sevinçli bir hali var oğlanın. Bir şeyler anlatacak, belli.

-Hiç, dedi. Ne olsun?

-Demin Tahsin'i gördüm babasıyla. Anasını yatırmışlar hastaneye. Senin Zehra'yla evleneceğini söyledi. Doğru mu?

Başını salladı.

-Mutlu adamsın vesselam. Keşke ben de senin kadar özgür olsaydım.

Kapalıçarşı'ya giden caddede ağır ağır yürüyorlardı.

-Mutlu adamım ha! dedi.

-Öyle.

Tanıştıkları günden beri ilk kez kendisinde Necdet'le alay edecek gücü bulduğunu hissediyordu.

-Demek, dedi, benim yerimde olmak isterdin. Nesrin Hanım'la evlenmek için herhalde!

Duraksadı Necdet.

-Yalnız o değil, dedi.

-Ama benim yerimde olsaydın, bakalım sana varır mıydı Nesrin Hanım?

Şaşırmıştı Necdet, büsbütün.

-Öyle demek istemedim, dedi. Benim, hayalcinin biri olmadığımı bilirsin.

-Anlamam ki

-Bütün sorun şu ki dostum, bazı şeylerin değeri el değiştirince belli olur. Onu söylemek istedim. Yoksa, biliyorum senin güç durumunu.

Yüzündeki geniş kenarlı çizgiler siliniverdi Ömer'in. Bir an için bile olsa takındığı üstünlük güç vermişti ona. İyi bir şey

değildi bu. Karşısındakini kancıkçasına ezmek, küçültmek, hiçe saymaktı. Küçük bir çocuğu sıkıştırıp dayak atmaya benziyordu. Sığmazdı erkekliğe.

-Sağ ol dedi. Canım sıkılıyor bugün. Sen de bilirsin bu hali. Hani insan, en sevdiği dostuyla bile konuşmak istemez, konuşsa bile gönlünü kırar, gücendirir, işte öylesine bir sıkıntı var bugün içimde.

Necdet'in yüzü kararmıştı.

-Ben de öyleyim, dedi. Her şey açık açık söylenebilse... Sen de sanıyorsun ki bütün derdim Nesrin Hanım. Keşke öyle olsaydı.

"Ya ne?"

-Pekâlâ, dedi. Bari dün bir şeyler yapabildin mi?

"Yok" der gibi başını salladı Necdet.

-Ben sana demedim miydi? Şimdi sıra ötekinde!

-Bildiğin gibi değil Ömer. Aklın almaz, onun ne kadar...

-Seviyor mu seni?

-Bilmiyorum ama, seviyor galiba.

Farkında olmadan hükümet alanına kadar çıkmışlardı. Demokrat Parti binasının önünde bir canlılık. Bayraklar asılmış, balkona hoparlör yerleştirilmiş. Bir adam, öksürerek, parmağını vurup tıklatarak, mikrofonu deniyor. Saat kulesindeki ekranın akrebi kopmuş, herhangi bir saatin, herhangi bir çeyreğini vuruyor.

Necdet:

-İşte böyle, dedi. Bugün yine uğradım. Birisi evlenme teklif etmiş. Kabul edeceğim diyor. Başka çaresi yokmuş. Gerçi bir yandan haklı. Ama olur mu böyle?

Sonra da, korkuyorum, diyor, suçlu buluyor kendini. Adam seviyormuş bunu anlaşılan. Bu kez de "Seni severken nasıl varırım ona!" diyor.

-Numara yapmıştır. Bir de sen evlenelim deseydin.

-Dedim de, kabul etmedi.

-Demek ki... Akıllı kadınmış ama.

Necdet'in yüzünden belli belirsiz bir kızgınlık dalgası geldi, geçti. Sonra:

-Öyle, dedi. Ne yapacak benimle evlenip de. Zaten kabul etseydi bile evlenemezdik ki kolay kolay. Ben özgür bir insan değilim. Çevrem var, anam var, babam var, bir sürü bağ... Durum kötü, işte. Ne yapacağımı şaşırdım. Ha, sonra ikide bir kız kardeşinin sözü. Bir övüyor Perihan'ı. Kız tutkunmuş bana! Anlaşabilirmişiz. Mutlu olunmuşuz. O da bizim mutluluğumuzla avunurmuş.. Olacak iş mi?..

Ömer dalgın dalgın gülümsedi.

-Vallahi, hiç kuşkusuz; Nesrin Hanım kardeşinden çok daha şey, doğrusunu istersen, ben senin yerinde olsaydım, Perihan'a asılırdım. Mademki iş çıkaramıyorsun ötekinden...

-Nasıl iş?

-Şimdi sen gerçekten âşık mısın bu kadına?

-Bilmiyorum. Seviyorum herhalde. Her halim bunu gösteriyor. Böyle olduğu halde.. Öyle tuhaf ki! İnanır mısın, aşağı yukarı, bir buçuk iki saat konuştuk dün. Daha doğrusu konuşamadık. Ben anlamsız sözler geveledim durdum. O, sözlerimin altında büyük anlamlar gizliymiş gibi anlamağa çalıştı. Bugün de öyle. Aramızda bir şey geçmemiş gibi, ciddi ciddi konuştuk bir süre. Yine konuştuk sayılmaz ya. O evlenme konusunu açınca, şaşırdım kaldım ne diyeceğimi. O, cömert ve içten. Bana, sen, diyor, Necdet'im, diyor, diyor da ben düpedüz adını bile söyliyemiyorum. Hele bakışları öyle tutkulu ki. Kaç kez eğdireyim gözlerini dedim, başaramadım. Ben inadına soğuk davranıyorum ama istemeden. Bana nasıl dayanıyor, nasıl kızmıyor, bilmem. Bunu hissedince, büsbütün bozuluyor, sıkılıyorum. Tuhaf şey doğrusu. Sevişmemiz de ağlamağa benziyor! Bir tat alamıyorum. Bir kez iyi oldu yalnız. Hep öyle olsa. Nasıl anlatayım, insan, sevgilisiyle de arkadaşıyla olduğu gibi olabilmeli. Onunla zor bu. Acaba, bunun nedeni aramızdaki yaş farkı mı, yoksa ne de olsa, ona bir öğretmen gözüyle bakışımdan mı? İçimde bir çeşit çekingenlik, bir sayma duygusu vardır belki. İlkokul öğretmeni ya, ne de olsa, ne dersin?

Uzun süre sustu Ömer. Mimar Sinan ilkokulunun önünden geçtiler. Sonra birden:

-Biliyor musun, dedi, niye istediğin gibi olmuyor? Yutturamıyacağını anlıyorsun da ondan. Perihan olsaydı bak nasıl konuşurdun. Atar tutardın o zaman. Ama öteki öyle mi ya. Yutmaz.

Gerçekten Nesrin toy, küçük bir kız olsaydı, konuşabileceğini hissediyordu Necdet. Ona gelecekten söz açardı. Güzelliğini över, bilmediği şeyler anlatırdı. Nesrin'le böyle şeyler konuşulamazdı ki. Gelecekten söz açamazdı bir kez. Güzelliğini övmeğe kalksa, gülünç, olurdu. Bilmediği şeylere gelince, Nesrin birçok şeyleri ondan daha iyi biliyordu kuşkusuz. Hele aşk konusunda.

Uçak şehitliği önünde durdular. Necdet:

-Dönelim, dedi. Senin de başını ağrıttım. Atölyeye geç kalmıyasın.

Omzunu sikti Ömer:

Bugün çalışacak gibi değilim. Biraz dolaşacağım.

-Ben döneyim, öyleyse. Annem merak eder.

-Güle güle.

Başını çevirip, Necdet'in hızlı adımlarla uzaklaşışını seyretti. Sonra, ağır ağır Talas yoluna saptı. Yolun iki yanında, aralarına yaban çiçekleri serpili ekin tarlaları uzanıyordu. Uçak alanında, kanatları güneşten parlıyan sıra sıra uçaklar. Birisi konmaya, birisi kalkmaya hazırlanıyordu. Arkada, yavaş yavaş sararan düzgün yamaçlarıyla Ali dağı.

Garip bir boşluk duyuyordu içinde. Yıllardır büyük değer verip sakladığı bir şeyin birdenbire değerini yitirdiğini anlamış da ucuza gitmesin diye, onu kırıp atmıştı sanki. Dostları korkutuyordu onu. Her biri kendi yaşamını yaşıyordu. Her fırsatta onsuz yapamayacaklarını söyledikleri arkadaşlık adına, korkutucu bir gerçekti bu. Acaba, diğer bütün bağlantılar gibi, dostluk da acı bir benlik masalı mıydı?

Yüreğine yine o, kaç gündür nedenini anlıyamadığı buruk sancı girmişti. Yeniden, hem de daha güçlü bir inanışla:

-Yalan söylüyorlar bunlar dedi. "Hepsi yalan! Dostluk da, bilmem ne de..."

Sonra omuzlarını silkti. Yalnız yaşamak sanıldığı kadar korkutucu değildi. Zaten kim, yalnız olmadığını savunabilirdi hayatta?

Ayakları yolun tozlu, yumuşak rahatlığı içinde. Başında bir hafiflik. Yürüdü. Ne kadar gittiğini bilmeden, bir daha dönmeyecekmiş gibi, dudaklarında Erkilet güzelinin şarkısı, güneş tepesini kızdırıncaya kadar yürüdü. Yoldan tek tük geçenlere, bir turist cömertliği ile merhabalar savuruyor, doğanın güzelliğini gözlerine sindirmek ister gibi canlı bakışlarla çevresini seyrediyordu. Gerçekte, bu dümdüz, pek az ağaçlı, göz alabildiğine uzanan başak tarlalarında, insanı kendinden geçirici bir canlılık yoktu; ama Ömer şimdi insan gibi doğanın da dağdağalı görünüşünden uzaklaşmak gereğini duyuyordu içinde.

Talas'ın ilk evleri görününce durakladı. Kabartma bir resim duruyordu karşısında. Uzaktan düzgün görünüşlü bağ evleri, küçük köprüden geçerek kıvrıla kıvrıla uzanıp gözden yiten yol. Sıra sıra kavak ağaçları, tepeye. Amerikan Koleji'nin bulunduğu sivriliğe kadar dalga dalga yükselen yeşilin her çeşidi.

Kendisini büsbütün kapıp koyuvermek için derin bir istek duyuyordu ama içindeki sessizliğin birdenbire yok olduğunu farketti. Burada evler vardı. Evlerin içinde insanlar. İnsanların birtakım düşünceleri, kavgaları, töreleri vardı. Her biri kendi yaşamını sürdürüyor, ötekilerle ancak kendilerini ilgilendirdiği ölçüde ilgileniyorlardı. En iyileri, iyilik yapmayı değil, kötülük yapmamayı düşünüyorlardı ancak. O kadar ki iyilik, çok zaman kötülükmüş gibi suç sayılıyor, iyilik yapanlar sorguya çekiliyordu. Bütün geride kalan kalabalık ise birbirlerini yiyip duruyordu. Her gördüğü yüz, ona kendi serüvenini anımsatıyordu. Tasaları uyanmıştı uykusundan.

İçinde filozofça bir kaygı hissetmeden:

-Demek ki diye mırıldandı, kabahat bizde. İnsanlarda. Doğayı berbat etmek için elimizden geleni yapıyoruz. Yaşamayı bilmiyoruz biz. Acemisiyiz biz bu işin...

Bir toprak kümesine çöktü. Yorulmuştu bayağı. Susamıştı. Eline bir çöp alıp toprağın üstüne gelişi güzel şekiller çizmeğe koyuldu. Kravatı, kolalı yakası soluğunu tıkıyordu. Çözmek ister gibi elini boğazına götürüyordu, duraksadı. Tuhaf bir histi bu. Boynundaki bu düğüm, onu yaşama, insanlara, topluma bağlıyan son düğümdü sanki.

Eşeğini çeke çeke bir köylü geçiyordu önünden.

-Selamünaleyküm, dedi, köylüye.

-Aleykümselam.

Boz bir eşekti bu. Sırtına, ayaklarından baş aşağı bağlanmış on, on iki tane tavuk yüklemişlerdi. Gözleri perdeli, gagaları aralık.

-Kaça bu tavuklar? dedi.

-Satlık değil yeğenim.

-Niye?

-Satlık değil.

Kentin pazarına götürüp fiyatını öğrenmeden, on lira da verse satmıyacağını biliyordu köylünün. Aldanmak korkusu. Gülmek geçti içinden. Ne gereği vardı sanki? Alacak değildi ki!

Uzun uzun baktı köylünün arkasından. Eşeğin, sırasını yanılmadan adımlarını birbiri peşinden düzenle atışını seyretti. Sonra kalktı yerinden. Susuzluğu, kalabalığa, insanlara karşı duyduğu tiksintiyi yenmişti.

Alandaki kahvenin peykesine çökerek:

-Bir kahve yap usta, diye seslendi. Orta şekerli olsun. Su da getiriver.

Başını önüne eğdi, üstünden yamalı kunduralarına, derin bir hüzün, bir çeşit sevgiyle baktı. Cebinden paketini çıkararak bir sigara aldı, yaktı. Derin derin soluklandı. Yerine gelmişti tütünün tadı. Başının ağrısı da geçmişti.

Tekerlekleri otomobil lastiğinden tek atlı bir araba, ortalığı toza dumana boğarak tepeye çıkan yolda hızla uzaklaştı.

Kahveci tepsiyi önüne bırakırken:

-İki gündür, Hacı Hasan Ağa'lar da taşınıyor, dedi. Merhaba hemşerim.

-Merhaba.

-Nereden böyle?

-Kayseri'den.

-Memursun herhal. Yayan da gelmişsin. Yorulmuşsundur. Maliye'den misin?

-Yok. Öyle, gezmek için.

Güldü. Yakasını açtı. Kravatını çıkararak dürdü, cebine soktu. Kahvecinin yüzündeki anlam değişmişti sanki. Sonra, bunun da önemi olmadığını düşünerek omuzunu silkti, kahvesini yudumladı.

Adana, Nisan 1952
Hikmet Erhan Bener

Uzun Soluklu Bir Edebiyat Serüvenin İlk Adımı: *Acemiler*

Erhan Bener'in ilk romanı *Acemiler* ilk olarak 1952'de Seçilmiş Hikâyeler Dergisi Yayınları tarafından yayımlanmıştır. Romanda insanı, yaşamı ve toplumu anlamaya çalışan, anlamaya çalışırken de acı çeken üç gencin iç dünyası ruh çözümlemeleriyle ayrıntılı olarak sunulmuştur

Yazar, belli bir olay bütünlüğünün olmadığı *Acemiler*'i üç kişi ekseninde ele almıştır. Marangoz kalfası Ömer, lise birincisi Necdet ve onun sınıf arkadaşı Tahsin. Olay örgüsü, bu üç kişinin dostlukları ve sohbetleri çerçevesinde ilerler. Bu üçlünün arada sırada bir araya gelmesi romanın başlıca dış aksiyonudur. Her biri ayrı bir bunalım yaşayan bu üç genç erkek, ailevi ve çevresel koşulları, temel arzu ve dürtüleri, karşı karşıya oldukları sorunlar, bu çerçevedeki duruşları, çözümsüzlükleri ve bu çözümsüzlüklerin nedenleri ile ortaya konulur. Ömer eylem, Tahsin düşünce, Necdet ise düşü temsil etmektedir. Hayatının baharında olan ve sorunlar içinde bunalarak çıkış yolları aramaya çalışan bu gençler, yaşamın acemisidir. Üçü de bir yandan alacakları kararların ağırlığı altında ezilmekte, bir yandan da kendi kişiliklerini toplumsal normlar ve beklentiler karşısında sürekli sorgulamaktadırlar. Kendilerini toplum karşısında uyumsuz, huzursuz, yalnız ve çaresiz hisseden bu üç gencin toplumun genel ilkelerine ve biçimlendirici gücüne karşı çıkacak iradesi yoktur. Roman boyunca her biri, bir diğeriyle aynı sonuca çıkan bir örnek olaylar karşısında güçsüzlüğünün farkına varır.

Erhan Bener, bu ilk romanın yayımlandığı yıllarda kişilerinin iç dünyasını ve ruhsal çatışmalarını anlatısının merkezine almış olması ve ayrıntılı tasvirlerindeki

başarısıyla Dostoyevski'ye benzetilmiştir. Gerçekten de onun bu romandaki kişiler, yaşadıkları ruhsal çatışmalarla Dostoyevski'nin kişileriyle ruh akrabasıdır. Yoksul Ömer, gebe bıraktığı ancak âşık olmadığı Zehra ile evlenip evlenmeme konusunda kararsızlık yaşarmaktadır. Vicdanı, toplumun değer yargıları ve annesinin zorlamaları karşısında yazgısını kabullenmek dışında çaresi kalmaz. Felsefe meraklısı Tahsin de güçsüzlüğünün farkındadır. Köyden kente gelip başarılı bir lise öğrenimi yapmıştır. Ancak köylü oluşu ve kent yaşamına uyum sağlamakta zorlanışı kişiliği üzerinde ciddi baskı oluşturmaktadır. Ailesinin, mezuniyetinden sonra onu köye dönmeye zorlaması da bunalımının bir başka nedenidir. Artık ne köylü ne de kentli olabilmektedir. Yaşamını yönlendiren olaylar üzerinde etkili olamaması ona güçsüzlüğünü acı bir şekilde duyurmaktadır. Babasıyla iletişim kuramayan, kendisini annesine daha yakın hisseden Necdet, öğretmeni Nesrin'e âşıktır. Nesrin de onu sevmektedir, ama bu ilişkinin toplum tarafından uygun bulunmayacağı düşüncesini ileri sürerek bitmesini ister. Necdet'e, Kayseri gibi bir kent ortamında bekâr bir kadın olarak yaşamının ne kadar zor olduğunu, sadece sevgiye dayanarak sorumlulukları ve yorgunlukları aşamayacaklarını, bu nedenlerle başka biriyle evleneceğini söyler. Bu sözlerle büyük bir düş kırıklığına uğrayan Necdet, acizliğinin ve güçsüzlüğünün farkına varır, umutsuzluğa kapılır:

"İnsan çok zaman yalnızlığından yakınır. Oysa, günlük yaşayışında bile öylesine kalabalıktır ki içi, değil, yasalara, törelere az da olsa ters düşen, salt kendini ilgilendiren, en suçsuz, en aydınlık kararları alırken bile, salt kendi başına, salt kendisine göre, davranamaz, düşünemez. O içindeki kalabalığı da hesaba katmak zorunda kalır. Kişi, yapacağı şeyin iyiliğini, doğruluğunu bilir, yine de çekinir, kınanmaktan. Bu yüzden, aklının dilediği yolu değil, toplumun, toplumu istedikleri yöne sürükleyenlerin beğendiği, akıllıca bulduğu bir yolu tutturur. Çok kez

acı verici bir karara bağlıdır bu. Yoksa kınanmaları, işten atılmaları, işkenceleri, hatta vurulmaları, asılmaları göze almak gerekir." (s. 93)

Bu üçlü arkadaş grubu, yazarın 2003'te Orhan Kemal Roman Ödülü'nü alan kitabı *İlişkiler*'de de karşımıza çıkar. *Acemiler*'deki Ömer, Necdet ve Tahsin; *İlişkiler*'de Muzaffer, İhsan Bey ve Mehmet Tahir Bey adlarıyla; Zehra ise her iki romanda da aynı adla yer alır. *Acemiler*'de hayatın acemisi olan ikisi lise mezunu üç genç arkadaş, toplumsal baskıların bunaltısı içinde insanı ve yaşamı algılamaya/anlamlandırmaya çalışırken *İlişkiler*'de hata ve sevaplarıyla yaşanmış/tüketilmiş ömürler söz konusudur. Ancak aradaki ortaklıktan yola çıkarak *İlişkiler*'i *Acemiler*'in devamı olarak algılamak yanılgı olur. Her iki romanda da Erhan Bener'in eserlerinin ana izlekleri açıkça gözlemlenmektedir. Bu izlekler, toplumun bireyin özgürce düşünmesini engelleyen ezici yapısı, bireyin istemi dışında yaşam hikâyesini sürdürmek zorunda oluşu ve bu nedenle de hep oyuna başvurması, seçimlerin belirleyici gücü olarak sıralanabilir. *Acemiler*'de açıkça ve kolaylıkla kavranabilen bu izlekler, *İlişkiler*'de çok çeşitli olay örgüleriyle ayrıntılı bir biçimde anlatılır. Yaşamın acemileri, acı deneyimlerden geçmiş, yenilmişlerdir.

Acemiler Bener'in yaşam öyküsünden de izler taşımaktadır. Anne ve babası, arkadaşları ve ilk aşkı bu romanın esin kaynağı olmuştur. Ayrıca lise yıllarını geçirdiği Kayseri, gerçekçi tasvirlerle romanda yer alır. Kayseri, roman kişilerinin aldıkları kararlarda, hayatın akışına kapılışlarında ve güçsüzlüklerini algılayışlarında en etkin öğedir. Ömer, ait olduğu toplumsal sınıfın törel yargıları altında ezilmekte; Necdet ve Nesrin'in aşkı bu küçük kentte umutsuz bir şekilde bitmekte; Tahsin için ise kent bir varoluş sorununa dönüşmektedir. İnsanlar ve olaylar bu kent içinde kaynaşmakta, kent akışa karşı koyamayan kalabalıkları barındırmaktadır. Kayseri, sokakları, kahveleri, ören yerleri,

istasyonuyla roman kişileri için birer mekân olduğu kadar, kentin kimliğini yansıtan, ruhunu yaşatan ortamlar olarak da betimlenirler. Kimi zaman da kent hakkında yapılan tasvirler, izlenimciliğin dışında sembolik anlamlar kazanır. Kayseri, bu şekilde heybetli, ulaşılmaz, varlığıyla insanın, toplumun üstünde bir kent olarak belirir. Aşılmazlığıyla insanları ezer, bir örnekleştirir.

Acemiler, Erhan Bener'in uzun soluklu edebiyat serüveninin ilk adımıdır. Gençlik bunalımlarının ele alındığı bu roman, bir yandan 1950'li yılların sosyal ve kültürel iklimine ışık tutarken bir yandan da o dönemin gençliğinin yaşadığı ruhsal çatışmaları ayrıntılı olarak sergilemektedir. Bu yönüyle her yaştan okuyucunun zevkle okuyabileceği bir romandır.

Betül Mutlu

Edebiyatımızın büyük ustalarından biriydi Erhan Bener. Şiirlerini topladığı *Sesler* adlı ilk kitabından son eseri *Eski Dostlar* romanına kadar geçen altmış yıllık edebiyat hayatını şiir, roman, öykü, anı-biyografi, deneme, tiyatro oyunu ve çevirilerden oluşan görkemli bir külliyatla geride bıraktı.

Erhan Bener'in eserlerinde, toplumun bireyin özgürce düşünmesini engelleyen ezici yapısı, bireyin istemi dışında yaşam hikâyesini sürdürmek zorunda oluşu ve bu nedenle de hep oyuna başvurması, seçimlerin belirleyici gücü bireylerin derinlikli ruh tahlilleri ve iç atışmalarıyla birlikte işlenmiştir.

İnsanı anlatmayı önüne koymuştur Bener; ancak başıboş, toplumsal hayattan yalıtılmış bireyleri değil... Hikâyenin başlangıcından bitişine kadar geçen zaman diliminde roman kişilerinin kimlikleri, siyasi düşünceleri, insan ilişkileri, ekonomik hayatları yavaş yavaş şekillenmektedir; bu şekillenme Türkiye'deki siyasal, toplumsal ve ekonomik değişimlere paralel bir seyir izleyecektir.

Erhan Bener'in uzun soluklu edebiyat serüveninin ilk adımı olan *Acemiler* 1952 yılında, Seçilmiş Hikâyeler Dergisi Yayınları tarafından yayımlanmıştır. Romanda insanı, yaşamı ve toplumu anlamaya çalışan, anlamaya çalışırken de acı çeken üç gencin hikâyesi ve iç dünyası anlatılıyor. Gençlik bunalımlarının ele alındığı bu roman, bir yandan 1950'li yılların sosyal ve kültürel iklimine ışık tutarken bir yandan da o dönemin gençliğinin yaşadığı ruhsal çatışmaları ayrıntılı olarak sergiliyor.

Üstelik, hayatının baharında olan ve kendilerini bunaltan sorunlardan kurtulmak için çıkış yolları arayan bu gençler, yaşamın acemisidir...

AYRINTI • TÜRKÇE EDEBİYAT
ISBN: 978-975-539-714-6
9 789755 397146

14 TL